

บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

เจ้าอธิการชัชวาล ชินวโร (อินทปิ่นโณ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566

บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

เจ้าอธิการชัชวาล ชินวโร (อินทปิ่นโณ)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566
(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

THE ROLE OF ECCLESIASTICAL OFFICES IN THE COMMUNITY STRENGTHENING AT SIKHORAPHUM DISTRICT, SURIN PROVINCE

CHAOATHIKARN CHATCHAWAN CHINNACARO (INTHAPINNO)

A THESISE SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF POLITICAL SCIENCE
PROGRAM IN BUDDHISTIC LOCAL GOVERNMENT
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2023

(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	:	**บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์**
ชื่อนักศึกษา	:	**เจ้าอธิการชัชวาล ชินวโร (อินฺทปิ่นโณ)**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**การปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์**
ปีพุทธศักราช	:	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	**พันตำรวจตรี ดร. พชรเดช เสมานู**

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

.....

(พระมหาสุรไกร ชินพุทฺธิสิริ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

ประธานกรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร. ภาสกร ดอกจันทร์)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษา) .....

(พันตำรวจตรี ดร. พชรเดช เสมานู)

กรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์)

กรรมการ .....

(พระครูปลัด สุริยะ ชวนปญฺโญ, ดร.)

กรรมการ .....

(ดร. พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Thesis Topic	:	The Role of Ecclesiastical official in the Community Strengthening at Sikhoraphum District, Surin Province
Student's Name	:	Chuoathikarn Chatchawan Chinavaro (Inthapinno)
Degree Sought	:	Master of Political Science
Program	:	Buddhistic Local Government
Academic Year	:	2023
Advisor	:	Pol. Maj. Dr. Pacharadech Semanu

Accepted by the Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master Degree of Political Science. (Buddhistic Local Government)

Dean of Faculty of Social Sciences .....
(Phramaha Surakrai Jinabuddhisiri)

Thesis Committee :
Chairman .....
(Assoc. Prof. Dr. Phasakorn Dokchan)

Member (Advisor) .....
(Pol. Maj. Dr. Pacharadech Semanu)

Member .....
(Assoc. Prof. Dr. Piyaluk Potiwan)

Member .....
(Phrakhrupalad Suriya Chavanapanyo, Dr.)

Member .....
(Dr. Pornpimol Pochailar)

Copyright of Mahamakut Buddhist University

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	**:**	**บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์**
ชื่อนักศึกษา	**:**	**เจ้าอธิการชัชวาล ชินวโร (อินทปิ่นโณ)**
ชื่อปริญญา	**:**	**รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**
สาขาวิชา	**:**	**การปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์**
ปีพุทธศักราช	**:**	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษา	**:**	**พันตำรวจตรี ดร. พชรเดช เสมานู**

การวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ และ 2) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการและฆราวาส ในเขตพื้นที่อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 28 รูป/คน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า:

1. บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามธรรมหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านวัฒนธรรม ด้านสุขภาพพลานามัย ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามธรรมหลักเบญจศีลเบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า เกิดจากกระบวนการจัดการชุมชุมที่ดีที่มีพื้นฐานมาจากประเพณีท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านและการให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส ทำให้ชุมชนมีความรักความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทำกิจกรรมต่างๆ และให้ความรู้ทางด้านธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจให้ประชาชนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และประเทศชาติ

คำสำคัญ บทบาท, พระสังฆาธิการ, การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ABSTRACT

Thesis Topic	:	**The Role of Ecclesiastical Official in the Community Strengthening at Sikhoraphum District, Surin Province**
Student's Name	:	**Chaoathikarn Chatchawan Chinnacaro (Inthapinno)**
Degree Sought	:	**Master of Political Science**
Program	:	**Buddhistic Local Government**
Anno Domini	:	**2023**
Advisor	:	**Pol. Maj. Dr. Pacharadech Semanu**

The Role of Ecclesiastical Official in the Community Strengthening at Sikhoraphum District, Surin Province The purposes were: 1) to study the role of ecclesiastical official in the community strengthening according to the principles of Benjasila Benjatham in Sikhoraphum District, Surin Province, and 2) to study the process of strengthening the community according to the Benjasila Benjatham principles in Sikhoraphum District, Surin Province By interviewing 18 monks in the area of Surin Province, it is qualitative research. The research tool was an in-depth interview with key informants.

The results of the research found that:

1. The Role of Ecclesiastical Official in the Community Strengthening at Sikhoraphum District, Surin Province in strengthening the community according to the principles of Benjasila Benjadham in Sikhoraphum District Surin Province, it was found that the monks played an important role in promoting the strength of the community in the social aspect. self-reliant economy morality and ethics cultural health and wellness Conservation of natural resources and the environment

2. The process of strengthening the community according to the Dhamma principles in Sikhoraphum District Surin Province, found that it arises from a good community management process based on local traditions or folk wisdom and respect for the elders. make the community love and unity be united help each other with

monks leading various activities and providing knowledge on Dharma to develop people's minds to become good members of the community and the nation.

Keywords: Role, Ecclesiastical Official, Community Strengthening

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ พ.ต.ต.ดร.พชรเดช เสมานู อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา และตรวจสอบแก้ไขรายงานการวิจัยอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้เนื้อหาของการวิจัยนี้ชัดเจนสมบูรณ์มากขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ คณบดีคณะสังคมศาสตร์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์ พระครูกิตติวราทร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. และ ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขรายงานการวิจัย จนกระทั่งสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ประกอบด้วย 1) พระศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร. 2) ว่าที่ ร.ต.พิชิต กันยาวรรณ และ 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรภูริ มูลสิน ที่ได้กรุณาช่วยตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะแนวทางในการจัดทำรายงานการวิจัยที่เป็นประโยชน์และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนกระทั่งสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีของงานวิจัยฉบับนี้ขอมอบบูชาพระคุณบิดา-มารดา และพระคุณของครูอาจารย์ทุกท่านได้ประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้ และจริยธรรมอันดีงาม และขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

เจ้าอธิการชัชวาล ชินวโร (อินทปิ่นโณ)

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... **จ**

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... **ฉ**

กิตติกรรมประกาศ ..... **ซ**

สารบัญตาราง ..... **ฎ**

สารบัญภาพ ..... **ฎ**

บทที่

1 บทนำ 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย 3

1.3 ขอบเขตของการวิจัย 4

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 6

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ 6

2 เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง **8**

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท 8

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ 13

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจศีล 19

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจธรรม 26

2.5 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย 33

2.6 งานวิจัยเกี่ยวข้อง 35

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย 40

3 วิธีดำเนินการวิจัย **42**

3.1 รูปแบบการวิจัย 42

3.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย 42

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล 43

3.4 วิธีดำเนินการวิจัย 44

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล 44

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	**ผลการวิจัย**	**45**
	4.1 บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตามธรรมหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์	45
	4.2 กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามธรรมหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์	68
	4.3 สรุปข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย	72
5	**สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**	**74**
	5.1 สรุปผลการวิจัย	74
	5.2 อภิปรายผล	76
	5.3 ข้อเสนอแนะ	79
บรรณานุกรม		81
ภาคผนวก		88
	ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	89
	ภาคผนวก ข รายนามคณะผู้ให้การสัมภาษณ์	91
	ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	93
	ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ต่าง ๆ	99
	ภาคผนวก จ ภาพการสัมภาษณ์	100
ประวัติผู้วิจัย		108

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

2.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเบญจศีลและเบญจธรรม 31

สารบัญภาพ

ภาพที่ **หน้า**

2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 41

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทย คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญา คุณภาพการศึกษา และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น สื่อมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่มีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนค่อนข้างน้อย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, หน้า 11) ซึ่งการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งถือเป็นรากฐานที่สำคัญยิ่งในการที่จะพลิกฟื้นเศรษฐกิจของประเทศให้หลุดพ้นจากภาวะวิกฤตการณ์ที่ไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้ และเชื่อว่าจะเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม โดยเฉพาะปัญหายาเสพติด และปัญหาความยากจนได้ ซึ่งชุมชนจะเข้มแข็งได้ต้องเกิดจากคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำต่าง ๆ ในชุมชน มีส่วนร่วม มีบมบาท ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ทั้งในฐานะผู้คิดริเริ่ม วางแผน ผู้ประสานงานและผู้สนับสนุน ดังนั้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจึงเป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาที่สำคัญยิ่งในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวทางการพัฒนาจากล่างสู่บน

ในการพัฒนาสังคมนั้นพระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในการสงเคราะห์สังคมหลายด้าน ผู้ที่สนองบทบาททางศาสนาที่มีต่อสังคม ก็คือพระสงฆ์ ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการสืบต่ออายุพระศาสนา และมีความสัมพันธ์กับประชาชนในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น พระสงฆ์ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จึงมีบทบาทในการสงเคราะห์สังคมหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ ซึ่งพระสังฆาธิการหรือพระสงฆ์ในอดีตมีบทบาทในด้านการศึกษาและการเผยแผ่เป็นหลัก โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเผยแผ่แก่สังคม ให้สังคมได้นำหลักธรรมนั้นไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตประสบแต่สิ่งที่ดีงาม ให้คนเหล่านั้นพ้นทุกข์และประสบสุขอย่างแท้จริง ดังนั้น โดยหลักการแล้ว พระภิกษุมีหน้าที่ที่จะต้อง

กระทำเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ประกาศหลักการนี้แก่พระภิกษุสงฆ์รุ่นแรก นับแต่ประกาศพระศาสนาว่า “พระภิกษุสงฆ์ทั้งหลาย จงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” (พระราชวีมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2527, หน้า 10)

จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ในอดีตมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งความผูกพันและเกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะพระสงฆ์ดำรงอัตภาพได้ด้วยอาศัยประชาชนในชุมชน และทั้งฐานะของพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของคนในชุมชนจึงต้องมีบทบาทต่อชุมชนและสังคมในด้านต่าง ๆ ด้วยโดยปริยายนั่นเอง แม้ปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง เมื่อฝ่ายอาณาจักรเข้ามารับภารธุระนี้ไปจากฝ่ายศาสนจักร บทบาทต่าง ๆ ที่วัดและพระสงฆ์เคยมีในอดีตถูกสถาบันทางสังคมรูปแบบใหม่กลืนไปจนเกือบหมดสิ้น ดังนั้น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัดหรือพระสงฆ์กับชาวบ้านยอมแตกต่างไปจากอดีตส่วนใหญ่คงมีปฏิสัมพันธ์กันเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวเนื่องด้วยศาสนกิจเพียงด้านเดียวเท่านั้นที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบันแม้จะมีพระสงฆ์ที่แสดงบทบาทต่างกันออกไปในสังคม แต่ยังมีทัศนะข้อถกเถียงเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์เช่นกันว่า พระสงฆ์ที่แท้จริงแล้วควรมีบทบาทอย่างไรต่อสังคม โดยบางทัศนะเห็นว่าพระสงฆ์ควรจะมีบทบาทอย่างจริงจังต่อการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่ประชาชนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านความยากจนและความเจ็บไข้ได้ป่วยหรือขาดการศึกษา หากพระสงฆ์หรือสถาบันสงฆ์ละเลยที่จะเข้ามามีบทบาทในการช่วยแก้ไขปัญหาพื้นฐานเหล่านี้แล้ว สภาพการณ์ทางสังคมจะมีแนวโน้มที่เลวร้ายลง ซึ่งถ้าหากมากเข้าก็อาจกระทบต่อสถาบันศาสนาหรือพระสงฆ์ได้ในที่สุด หรืออย่างน้อยอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาจิตใจของประชาชน เพราะหากประชาชนยังคงอยู่ในภาวะที่อดอยากหรือเจ็บไข้ได้ป่วย กระบวนการพัฒนาจิตใจก็จะกระทำได้ยากยิ่งขึ้นและความคิดหรือทัศนะนี้เองที่ผลักดันให้เกิดการสนับสนุนส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้ฟื้นฟูบทบาทและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมมากยิ่งขึ้น เช่น การเกิดขึ้นของโครงการอบรมถวายความรู้พระสงฆ์ลักษณะต่าง ๆ มากมาย ทั้งนี้เพื่อให้พระสงฆ์ได้มีการแลกเปลี่ยนและมีความรู้ความเข้าใจสภาพสังคมให้มีลักษณะของการเป็นผู้นำชุมชน รู้จักและซาบซึ้งในศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนมีความรู้ด้านอื่น ๆ ที่จะช่วยในการพัฒนาได้แท้ที่จริงแล้วการพัฒนาขีดความสามารถของพระสงฆ์ในด้านต่าง ๆ หรือการสร้างสภาพการณ์ที่เรียกว่า “สำนึกรู้” ให้แก่พระสงฆ์ก็คือขั้นตอนการพัฒนาผู้นำในชุมชนชนบท เพราะพระสงฆ์นั้นจะมีความสัมพันธ์กับชุมชนที่ตนอาศัยอยู่อย่างใกล้ชิด และบทบาทที่แสดงออกในฐานะผู้นำชุมชน คือ “แนะให้ทำ” กับ “ทำให้ดู” (พระมหารัตนพล ก้านเพชร, 2547, หน้า 1-3)

บทบาทของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยตามภารกิจ 6 ประการ ของคณะสงฆ์มีอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับงานสาธารณประโยชน์ และงานสาธารณสงเคราะห์ กล่าวคือ ด้านสาธารณูปการ เช่น วัดควรเป็นแบบย่างที่ดีทั้งด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเป็น

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่ปลอดภัย ด้านสาธารณสงเคราะห์ วัดควรเป็นศูนย์กลางสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน เป็นศูนย์รวมที่สร้างคุณธรรม จริยธรรมและสามัคคีธรรมในท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมที่สามารถชี้นำทิศทางการพัฒนาชุมชนในทางที่ชอบที่ควร รวมทั้งปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจศาสนาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 3-7) นอกจากนี้บทบาทของพระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสเป็นต้นไปนั้น ซึ่งจะเป็นผู้นำพระภิกษุ สามเณรภายในวัด ได้กลายเป็นผู้นำทางโลกและทางธรรม บทบาทของพระสังฆาธิการจึงอยู่ในฐานะของผู้นำในการพัฒนาจิตใจ และคุณภาพชีวิตของสังคมและชุมชน เป็นที่พึ่งทั้งทางโลกและทางธรรม โดยใช้หลักการงานของคณะสงฆ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับทางโลก เนื่องจากการพัฒนาชุมชนในทางโลกได้เจริญก้าวหน้าไปมากแล้ว ดังนั้นกิจการงานทางคณะสงฆ์ โดยมีพระสังฆาธิการตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาสเป็นต้นไป จะต้องมีบทบาทที่สำคัญในการเสริมสร้างพัฒนาชุมชนในเขตของตนให้เข้มแข็ง เพื่อช่วยเหลือประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ให้อยู่ดีมีสุข สามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนได้ทั้งปัญหาด้านจิตใจ ปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีมีคุณภาพ โดยเฉพาะด้านปัจจัยสี่ (สันติ เมืองแสง, 2558, หน้า 4)

ในการปกครองของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 87 วัด ได้มีบทบาทในการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยประยุกต์ใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม มาโดยตลอด จัดอบรมในวันพระ โครงการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรม จัดโครงการหมู่บ้านศีล 5 ได้รับผลน้อยมาก เพราะปัญหาประเพณีปฏิบัติ ของแต่ละชุมชนที่มีความเข้าใจที่ผิด โดยมักมีคำอ้างว่าไม่ผิดกฎหมาย สามารถทำได้ จึงได้ลืมนึกถึงศีลธรรมอันดีงาม ทำให้สังคมมีความอ่อนแอ มีปัญหาเกิดขึ้นจำนวนมาก

ดังนั้น ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการ จึงมีความสนใจในการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งจะนำผลการศึกษานำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนากิจการคณะสงฆ์และพุทธศานิกชน ในพื้นที่อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.2.2 เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.3.1 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการและฆราวาส ในเขตพื้นที่อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 28 รูป/คน ดังนี้

1.3.1.1 พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 18 รูป ดังนี้

1) พระครูบริหารชัยมงคล	เจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ
2) พระครูวิมลศีขรคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ
3) พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์	รองเจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ
4) พระครูประภัสสรวิริยคุณ	เจ้าคณะตำบลคาละแมะ
5) พระครูโสภณวรานุรักษ์	เจ้าคณะตำบลหนองขวาว
6) พระครูสุนันทวรคุณ	เจ้าคณะตำบลหนองเหล็ก
7) พระครูกิตติธรรมประสาธน์	รักษาการเจ้าคณะตำบลระแงง
8) พระครูพิบูลพัฒนประสุต	เจ้าคณะตำบลช่างปี่
9) พระครูปัญญาสิริธรรมพิมล	เจ้าคณะตำบลจารพัต
10) พระครูโกมุทสรารักษ์	เจ้าคณะตำบลหนองบัว
11) พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม	รองเจ้าคณะตำบลตรึม
12) พระอธิการสมศักดิ์ ถิรสัวโร	รักษาการเจ้าคณะตำบลนารุ่ง
13) พระครูอนุกูลวีรกิจ	เจ้าคณะตำบลตรมไพร
14) พระปลัดลือชา อาทโร	เจ้าคณะตำบลแตล
15) พระครูสมานธรรมประโชติ	เจ้าคณะตำบลตรึม
16) เจ้าอธิการคำพัน สิริจนฺโท	เจ้าคณะตำบลกุดหวาย
17) พระครูธีรปุญญาธร	เจ้าคณะตำบลยาง
18) พระครูเวฬุวนาภิรักษ์	เจ้าคณะตำบลขวาวใหญ่

1.3.1.2 ฆราวาสในเขตพื้นที่อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

บทบาทในการเสริมสร้างให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ โดยใช้ธรรมหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จำแนกเนื้อหาดังนี้

1) บทบาทในเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ (สันติ เมืองแสง, 2558) จำแนกเป็น 6 ด้าน

1.1) ด้านสังคม

1.2) ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง

1.3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

1.4) ด้านวัฒนธรรม

1.5) ด้านสุขภาพพลานามัย

1.6) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2) เบญจศีล เป็นเครื่องรักษาเจตนาที่จะควบคุมกาย และวาจาให้เป็นปกติ คือ ไม่ทำบาป โดยการละเว้น 5 ประการ คือ

2.1) ปาณาติบาต ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ และการเบียดเบียนสัตว์

2.2) อทินนาทาน ละเว้นจากการลักขโมย ปล้นจี้ ฉกชิง วิ่งราว เป็นต้น

2.3) กาเมสุมิจฉาจาร ละเว้นจากการประพฤติผิด ล่วงละเมิดลูกเมียผู้อื่น

2.4) มุสาวาท ละเว้นจากการพูดปด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ พูดส่อเสียด

2.5) สุราเมระยะ ละเว้นจากการเสพสุรา เพราะเป็นสาเหตุให้ทำผิดศีลข้ออื่น

3) เบญจธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรปฏิบัติ มี 5 ประการ

3.1) เมตตากรุณา บุคคลใดที่มีเมตตาย่อมไม่ฆ่า หรือเบียดเบียนสัตว์

3.2) สัมมาอาชีวะ ประกอบอาชีพที่สุจริต

3.3) กามสังวร การสำรวมระวังในกาม

3.4) สัจจะ การพูดความจริง

3.5) สติ การรู้สึกตัว

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านสถานที่ คือ เขตการปกครองพระสังฆาธิการในเขตพื้นที่อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.3.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเวลาในช่วงปีการศึกษา 2565

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ได้ทราบบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.4.2 ได้ทราบกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.4.3 ได้ข้อเสนอแนะของพระสังฆาธิการในการเสริมสร้างความเข็มเข็งของชุมชนตามหลักธรรมเบญจศีล เบญจธรรมในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.5 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 บทบาท (Roles) หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่และสิทธิของตนตามสถานภาพในสังคม เช่น สถานภาพเป็นนักเรียนก็จะต้องมีบทบาทเรียนหนังสือ ขยันหมั่นเพียร เป็นคนดี เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู เป็นต้น

1.5.2 พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุที่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายในเขตปกครองในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ตั้งแต่ระดับ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส

1.5.3 เบญจศีลและเบญจธรรม คือคุณธรรมของนักปกครองนักบริหารที่ดี (Good Governance) คือเบญจศีลและเบญจธรรม เป็นธรรมคู่กัน คนที่มีเบญจธรรมจึงจะเป็นผู้มีเบญจศีล ซึ่งหากคนมีศีลและธรรมดังกล่าวแล้ว จะเว้นจากการทำความชั่ว รู้จักควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น และประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ จะทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.5.4 เบญจศีล หมายถึง ศีล 5 ข้อ เป็นการรักษาเจตนาที่จะควบคุมกาย และวาจาให้เป็นปกติ คือ ไม่ทำบาป โดยการละเว้น 5 ประการ คือ

ข้อที่ 1 ตั้งใจงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ คือ การเว้นจากการกระทำความรุนแรงต่อกายของตนเองและผู้อื่น รวมถึงการฆ่าชีวิตสัตว์ทุกชนิด

ข้อที่ 2 ตั้งใจงดเว้นจากการลักขโมย คือ การเว้นจากการลักทรัพย์ หรือทรัพย์ที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้

ข้อที่ 3 ตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม คือ การเว้นจากการประพฤติผิดในกาม การประพฤติผิดลูกผิดเมียคนอื่น

ข้อที่ 4 ตั้งใจงดเว้นจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ คำส่อเสียด เพ้อเจ้อ คือ การละเว้นจากการพูดปดงดเท็จ พูดจาโกหก พูดไม่อยู่กับร่องกับรอย

ข้อที่ 5 ตั้งใจงดเว้นจากดื่มสุรา คือ การเว้นจากการดื่มสุรา ของมึนเมา และสิ่งเสพติดทุกชนิด

1.5.5 เบญจธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรปฏิบัติ มี 5 ประการ ได้แก่

1) เมตตากรุณา คือ บุคคลใดที่มีเมตตาย่อมไม่ฆ่า หรือเบียดเบียนสัตว์ ด้วยรู้ดีว่าทุกชีวิตย่อมมี ความรักตัวกลัวตายเช่นเดียวกับเรา ทำให้ไม่ผิดศีลในข้อที่ 1

2) สัมมาอาชีพ คือ ประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้ รู้จักใช้จ่าย และที่สำคัญรู้จักคำว่าพอดี และมีหิริโอตตัปปะ คือ ความละอาย และเกรงกลัวต่อผลของบาป จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 2

3) ความสำรวมอินทรีย์ คือ ระมัดระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทำให้ ความใคร่ในกามคุณ คือ การติดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ลดน้อยลง เมื่อความสำรวมเกิดขึ้น จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 3

4) ความซื่อสัตย์ คือ การพูดความจริง เป็นสิ่งที่ทำให้ไม่เกิดการมุสาวาท ทำให้ไม่ผิดศีล ข้อที่ 4

5) สติ คือ การรู้สึกตัว ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายกุศล ทำให้ชีวิตไม่ประมาท เพราะรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว ทำให้ไม่เกลือกกลั้วกับสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตกต่ำ เช่น สุราเมื่อคนดื่มกินก็ทำให้มึนเมาและขาดสติ การมีสติจึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 5

1.5.6 ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีสมาชิกมีความสามารถในการบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่องและสามารถพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความยากจนและปัญหาอื่นๆ ให้สามารถเผชิญกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ ได้

1.5.7 บทบาทของพระสังฆาธิการ หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่ของพระภิกษุที่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์สังกัดคณะสงฆ์มหานิกายในเขตปกครองในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ตั้งแต่ระดับ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส

1.5.8 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การกระตุ้นและสร้างกระบวนการจัดการการแก้ไขปัญหาความยากจนและปัญหาอื่นๆ ที่เผชิญของคนในชุมชน

1.5.9 บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่ของพระภิกษุที่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ในการกระตุ้นและสร้างกระบวนการจัดการการแก้ไขปัญหาความยากจนและปัญหาอื่นๆ ที่เผชิญของคนในชุมชน ด้วยหลักเบญจศีล เบญจธรรม

บทที่ 2
เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการวิจัยนี้เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยหัวข้อที่สำคัญดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจศีล

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจธรรม

2.5 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 กรอบแนวความในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

2.1.1 ความหมายของบทบาท

นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยาและนักการศึกษา ได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท ไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 602) ให้ความหมายว่า การทำท่าตามบท การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545, หน้า 111) กล่าวว่า บทบาท คือ การกระทำหรือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มที่อยู่ในสถานภาพนั้น ๆ ดังนั้นบทบาทจึงเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมตามตำแหน่งหรือสถานภาพซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะของการรับรู้ บทบาทเป็นผลรวมของการแสดงออกตามสิทธิและหน้าที่

สนธยา พลศรี (2545, หน้า 125) ให้ความหมายว่า บทบาท (Role) หมายถึง หน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่ บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง และคณะ (2544, หน้า 73) ได้อธิบายไว้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร (Role Expectation) เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคม ได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

ปราโมทย์ คล้ายศิริ (2545, หน้า 13) ให้ความหมายว่า บทบาท คือ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกตามหน้าที่ หรือตำแหน่งที่มีอยู่ให้เป็นที่รู้เห็นของบุคคลอื่น ซึ่งพฤติกรรมที่แสดง ออกมานั้นอาจตรงกับความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือไม่ก็ได้

จารุพร เพ็งสกุล (2545, หน้า 15) กล่าวถึงบทบาท หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงตามตำแหน่งหรือสถานะทางสังคมที่บุคคลนั้น ๆ ดำรงตำแหน่งอยู่ ซึ่งมีทั้งบทบาทที่ปฏิบัติจริง (Role Behavior) กับบทบาทตามความคาดหวังของบุคคลอื่น (Role Expectation) ซึ่งบางครั้ง อาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับความคาดหมายของสมาชิกในชุมชน

ณรงค์ เส็งประชา (2541, หน้า 136-137) ได้กล่าวว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่ปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาทเป็นพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหมายให้บุคคลต้องกระทำตามหน้าที่ เช่น เป็นครูตองสอนนักเรียน เป็นตำรวจต้อง พิทักษ์สันติราษฎร์ ทหารต้องเป็นรั้วของชาติ บุตรตองเชื่อฟังบิดามารดา เป็นต้น เมื่อคนเราติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น ย่อมจะต้องแสดงบทบาทหลายบทบาท มากขึ้นตามคู่บท หรือตามสถานภาพอนเกิดจากความสัมพันธ์อื่นๆ และบางครั้งบทบาทที่เกิดขึ้น อาจเกิดการขัดแย้งกันได้ เช่น ขณะที่เขาจะแสดงบทบาทเป็นผู้บังคับบัญชา แต่ผู้อยู่ใต้บังกับบัญชา ในหน่วยราชการที่เขารับผิดชอบเป็นบิดาของเขา ในสถานภาพนี้ที่เป็นบุตรเขาจะต้องเชื่อฟังบิดา ต้องเคารพบิดา ดังนั้นในกรณีเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดความอึดอัดใจและจำเป็นต้องหาทางเลือกในการปฏิบัติ ลักษณะเช่นนี้จะเป็นปัญหาที่เกิดจากบทบาท การขัดแย้งกัน เมื่อบุคคลได้ดำรงตำแหน่งในสังคม ย่อมจะต้องแสดงบทบาทตามตำแหน่งนั้น ๆ ตำแหน่งเดียวกัน แต่ผู้ตำรงตำแหน่งคนละคนอาจมีบทบาทต่างกันไป เพราะต่างคนตางมีนิสัย ความคิด ความสามารถ การอบรม กำลังใจ มูลเหตุจูงใจ ความพอใจในสิทธิหน้าที่ สภาพของจิตใจและร่างกายที่ไม่เหมือนกัน ฉะนั้นบทบาทจึงเป็นเพียงรูปการณ์ (aspect) ทางพฤติกรรมของตำแหน่ง

กรรณิกา ขวัญอารีย์ (2535, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของบทบาท ว่าหมายถึง สิ่งที่มีลักษณะ 3 ประการ คือ ประการแรก บทบาทที่กำหนดไว้เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนด สิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งไว้ ประการที่ 2 บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรจะกระทำในหน้าที่ของตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งอาจจะไม่ตรงตามบทบาทตามอุดม คติทุกประการและในแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกัน และประการสุดท้าย บทบาทที่กระทำจริง (Performed Role) เป็น

บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงตามความเชื่อ ความคาดหวังตลอดจนความกดดันและโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ

สมคิด เพ็งอุดม (2535, หน้า 50) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่กำหนดโดยสถานภาพ หรือตำแหน่ง ตำแหน่งและบทบาทจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เปรียบเสมือนเหรียญ ถ้าด้านใดด้านหนึ่งของเหรียญเป็นตำแหน่งอีกด้านหนึ่งก็เป็นบทบาท

ณรงค์ เส็งประชา (2541, หน้า 19) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในตำแหน่งที่เขามีอยู่เป็นการรวมความคาดหวังที่เกี่ยวกับตนเองและของบุคคลอื่น ๆ ที่ผู้แสดงมีสัมพันธ์ด้วย

สุพัตรา สุภาพ (2546, หน้า 26) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิ และหน้าที่ของสถานภาพ

สมใจ ลักษณะ (2552, หน้า 232) กล่าวถึง บทบาท คือ พฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานะใด ๆ ในกลุ่มซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามตำแหน่งและหน้าที่ บทบาทนี้ อาจมีลักษณะเป็นทางการตามกฎระเบียบของกลุ่มรูปนัยที่จะกำหนดสิ่งที่บุคคลแต่ละบุคคลที่ครอง ตำแหน่งหน้าที่ใด ๆ จะต้องคิด ตัดสินใจ ปฏิบัติกิจกรรมทั้งในส่วนของตนและส่วนที่จะต้องติดต่อ สัมพันธ์กับผู้มีตำแหน่งหน้าที่อื่น ๆ ในกลุ่ม และอาจมีลักษณะไม่เป็นทางการที่เป็นความคาดหวัง ของสมาชิกในกลุ่มที่ต้องการให้ผู้มีหน้าที่หนึ่ง ๆ ต้องมีพฤติกรรมใดบ้าง

ยนต์ ชุ่มจิต (2553, หน้า 23) ได้อธิบายไว้ว่าบทบาท คือ ภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบสถานภาพของแต่ละบุคคล หมายความว่า บุคคลใดมีสถานภาพหรือตำแหน่งอย่างใดก็ต้องรับผิดชอบตามสถานภาพหรือตำแหน่งของตนที่ได้มา

ซาร์บิน และเจอร์เนอร์ (Sarbin and Jurnur, 1955, p. 236) ได้ให้ความหมายของบทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังว่าที่อยู่ในแต่ละสถานภาพจะพึงกระทำ

เบอร์โควิทซ์ (Berkowitz, 1972, p. 20) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังของผู้มีสถานภาพทางสังคม หมายรวมถึง การกระทำที่บุคคลในสถานภาพนั้นแสดงออก

บรูม และเซลซ์นิค (Broom and Selznick, 1973, p. 26) อธิบายความหมายของบทบาทว่า หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพ หรือตำแหน่งในสังคม

โคเฮน (Cohen, 1979, p. 36) ได้ให้ความหมายของบทบาท ว่าหมายถึง สิ่งที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติ และสิ่งที่บุคคลได้ปฏิบัติจริง

จากการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่ได้ แสดงออกตามตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันไป

2.1.2 ประเภทของบทบาท

จารุพร เพ็งสกุล (2545, หน้า 32) ได้แบ่งประเภทของบทบาทตามภารกิจและความรับผิดชอบของผู้บริหารไว้เป็น 2 ประเภท คือ

1. บทบาทที่จำเป็นต้องกระทำหรือบทบาทตามกฎหมาย เป็นบทบาทที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรจะมีปรากฏอยู่ตามระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งต่าง ๆ ที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ จำเป็นจะต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำ ถ้าไม่กระทำหรืองดเว้นการกระทำจะต้องมีความผิด

2. บทบาทอันควรกระทำ หรือบทบาทอันควรจะเป็น เป็นบทบาทที่กำหนดไว้ตามกฎหมายแต่องค์กรหรือสังคมมุ่งหวังให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ควรปฏิบัติหรือควรกระทำแม้ว่าจะมิได้กำหนดไว้เป็นกฎหมายก็ตาม

2.1.3 ลักษณะของบทบาท

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2548, หน้า 20) กล่าวถึงลักษณะของบทบาทไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. บทบาทตามความคาดหวัง เป็นบทบาทที่ต้องแสดงตามความคาดหวังของผู้อื่น เช่น บทบาทของนักเรียน ตามความคาดหวังของครู

2. บทบาทตามลักษณะของการรับรู้ เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้เองว่า ตนควรจะมีบทบาทอย่างไร เช่น ครูจะคาดหวังว่าครูเองควรแสดงพฤติกรรมอย่างไร

3. บทบาทที่แสดงจริง เป็นบทบาทหน้าที่ที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจจะเป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรือไม่ก็เป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวัง

เบอร์โล (Berlo, 1996, p. 29) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของบทบาท ไว้ดังนี้

1. บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ (Role Prescriptions) คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจน ว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง

2. บทบาทที่กระทำจริง (Role Descriptions) คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น ๆ

3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ ควรกระทำอย่างไร

บรูมและเซลล์นิค ได้กล่าวถึงบทบาทว่าประกอบลักษณะต่าง ๆ 3 ประการ คือ

1. บทบาทในอุดมคติหรือสิ่งที่สังคมกำหนด (The Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทในอุดมคติที่มีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งทางสังคมไว้

2. บทบาทที่ควรกระทำ (The Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำตามตำแหน่งที่ได้รับซึ่งอาจไม่เหมือนกับบทบาทในอุดมคติหรืออาจแตกต่างกันในแต่ละบุคคล

3. บทบาทที่กระทำจริง (The Performance Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงขึ้นอยู่กับความเชื่อความคาดหวังและการรับรู้ของแต่ละบุคคลตลอดจนความกดดันและโอกาสในแต่ละสังคมในระยะเวลาหนึ่งรวมถึงบุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย

สรุปได้ว่า บทบาทแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ บทบาทตามความคาดหวัง บทบาทที่ควรกระทำ และบทบาทที่กระทำจริง

2.1.4 บทบาทการเสริมสร้างพลังอำนาจ

คำว่า “การเสริมสร้างพลังอำนาจ” (Empowerment) ตามพจนานุกรมของ Merriam Webster (2005) ให้ความหมายไว้ 3 ประการ คือ 1) การให้อำนาจที่เป็นทางการ (to give official authority) หรือที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Legal power to) 2) การจัดหาหรือให้โอกาส (to provide with the means or opportunity) และ 3) การส่งเสริมความเป็นตัวเอง (to promote the self-actualization) นอกจากนี้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายทัศนะดังนี้

กรีสเลย์ และคิง (Greasley & King, 2005) กล่าวว่า ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจ มีความสัมพันธ์กับแนวคิดของอำนาจ (Concept of power) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเน้นถึงการควบคุม (Control) การปกครอง (Hierarchy) และการควบคุมอย่างเคร่งคัด (Rigidity) แต่ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจในด้านองค์กรและการจัดการ จะหมายถึง การให้อำนาจและความรับผิดชอบแก่ผู้ปฏิบัติงาน ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและการควบคุมงานได้ด้วยตนเอง การทำให้ผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ (Tebbitt, 1993) ทั้งส่วนบุคคล ทีมงาน และองค์กรโดยรวม (Kinlaw, 1995) และมีการจัดเครื่องมือและทรัพยากร เพื่อการพัฒนาการสร้างและเพิ่มพูนประสิทธิภาพและความสามารถของบุคคล (Hawks, 1992)

คอนเจอร์ และคานูโก (Conger & Kanungo, 1988) เน้นถึงการเสริมสร้างพลังอำนาจด้านจิตใจ โดยการขจัดความรู้สึกไร้อำนาจของบุคคล ให้มีความรู้สึกมั่นใจในการทำงาน เช่นเดียวกับ โทมัสและเวลเฮ้าส์ (Thomas & Velhouse, 1990) และสปรีสเซอร์ (Spreitzer, 1995) ที่ให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจว่า เป็นการสร้างแรงจูงใจ ให้ผู้ปฏิบัติเกิดความมั่นใจในตนเองว่ามีความสามารถในการทำงานให้สำเร็จได้ ความหมายดังกล่าวเป็นการพัฒนาความรู้สึกของบุคคลให้มีความเชื่อในเรื่องประสิทธิภาพของบุคคลเพื่อทำงานร่วมกันไปสู่เป้าหมายของงาน หรือขององค์กร

กิบสัน (Gibson, 1991) ได้กล่าวถึงการเสริมสร้างพลังอำนาจว่าเป็นแนวคิดที่อธิบายกระบวนการทางสังคม การแสดงถึงการยอมรับและชื่นชม การส่งเสริม การพัฒนาและเสริมสร้าง

ความสามารถของบุคคลในการตอบสนองความต้องการของตนเองและแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เพื่อให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองและรู้สึกว่าตนเองมีอำนาจสามารถควบคุมความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตของตนเองได้

จากความหมายการเสริมสร้างพลังอำนาจที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นการเพิ่มศักยภาพของบุคคล โดยผู้บังคับบัญชาถ่ายโอนอำนาจ ให้อิสระในการตัดสินใจ และจัดหาทรัพยากรในการปฏิบัติงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้บุคคลเกิดความสามารถในทำงานและแก้ปัญหาต่างๆได้บรรลุผลสำเร็จของตนเองและองค์กร

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

2.1.1 ความหมายของพระสังฆาธิการ

คำว่า “พระสังฆาธิการ” เป็นคำรวมตำแหน่งพระภิกษุผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 เริ่มใช้มาแต่ พ.ศ. 2506 จนถึงปัจจุบัน โดยมีกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2506) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ กำหนดนามเป็นครั้งแรก โดยเปลี่ยนคำว่า “พระคณาธิการ” มาเป็น “พระสังฆาธิการ” ให้สอดคล้องกับลักษณะการดำเนินกิจการคณะ สงฆ์รวมคำว่า “พระ” “สังฆ” และ “อธิการ” เป็น “พระสังฆาธิการ” แปลตามรูปศัพท์ว่า “พระภิกษุผู้ทำงานโดยสิทธิขาดในทางคณะสงฆ์” “พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง” ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่า หมายถึง “พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์” มีตำแหน่งดังนี้

1. เจ้าคณะใหญ่
2. เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค
3. เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด
4. เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ
5. เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล
6. เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส

เจ้าคณะและเจ้าอาวาสดังกล่าวนี้ เป็นผู้ทำงานคณะสงฆ์อย่างมีอำนาจเต็มตามกฎหมาย และครอบคลุมงานทุกส่วนในเขตปกครองหรือในวัด ส่วนรองเจ้าคณะ รองเจ้า อาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสจะมีอำนาจหน้าที่เต็มตามตำแหน่ง ก็เพราะได้รับการมอบหมาย จึงบัญญัตินามว่า “พระสังฆาธิการ” ซึ่งเทียบได้กับข้าราชการของฝ่ายราชอาณาจักร ส่วนเลขานุการเจ้าคณะและเลขานุการรองเจ้าคณะหาได้เป็นพระสังฆาธิการไม่ เพราะเป็นเพียง ผู้ทำการเลขานุการ

2.2.2 ความสำคัญของพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการเป็นผู้ปกครองดูแลคณะสงฆ์ในเขตปกครองและในวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช มีหน้าที่ควบคุม และส่งเสริมรักษาความเรียบร้อยดีงามของ คณะสงฆ์ จัดการและพัฒนาการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการ และการสาธารณะสงเคราะห์ให้เป็นไปด้วยดี พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการดูแลพระภิกษุและสามเณร ดูแลให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ให้ภิกษุ และสามเณรมีจริยาวัตรงดงาม ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็น ผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั้งยืน ดูแลการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุและสามเณรไม่ให้ออกนอกพระธรรมวินัย และพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส จะต้องบำรุงรักษาจัดการวัด และสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และเป็นธุระในการอบรมศึกษาสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้สะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศลกรมการศาสนาและกระทรวงศึกษาธิการ ระบุถึงคามสำคัญของพระสังฆาธิการว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญเนื่องด้วยพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพและเลื่อมใสศรัทธาของประชาชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมการศาสนา, 2540, หน้า คำนำ)

2.2.3 ข้อปฏิบัติของพระสังฆาธิการ

บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2484 กำหนดให้มีมหาเถรสมาคม มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยและได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535) ให้มหาเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออกคำสั่งมีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย และพระธรรมวินัยดูแลพระสงฆ์ในขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบตามกฎมหาเถรสมาคม ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2541 โดยพระสังฆาธิการมีหน้าที่รับผิดชอบกิจการคณะสงฆ์ 6 ประการคือ

1. ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน
2. ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

3. ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัย การลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์ คำสั่ง หรือคำวินิจฉัย ชั้นเจ้าคณะตำบล

4. แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

5. ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

6. ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

จากภารกิจทั้ง 6 ประการนี้พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนาและช่วยสงเคราะห์สังคมตามวิธีทางและหลักธรรมในพระพุทธศาสนา การที่จะทำให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงคู่ประเทศไทยได้นั้น จะต้องมีพระสังฆาธิการเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยจรรโลงและพัฒนาพระพุทธศาสนาได้ ดังนั้นพระสังฆาธิการจึงมีบทบาทและหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ถาวรสืบต่อไป ต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นหลักสำคัญ เนื่องจากเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการทุกระดับ เป็นที่ศรัทธาของประชาชนและมีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยแล้ว จึงจะต้องปรับบทบาทในด้านต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมให้ได้ แต่เวลานี้โครงสร้างการบริหารและการจัดรูปแบบการบริหารของคณะสงฆ์ไทยส่วนภูมิภาครวมศูนย์อยู่ที่จังหวัด ซึ่งเจ้าคณะจังหวัดทำงานรับผิดชอบกิจการทั้งหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียว โดยเห็นได้จากการที่ไม่มีคณะทำงานหรือองค์กรมารองรับ เพื่อการสนับสนุนงานไม่มีองค์กรที่จะตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจังในเรื่องเดียวกันนี้ เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส มีอำนาจสูงสุดในการปกครองวัดของตนเพียงผู้เดียว การรวมศูนย์อำนาจของการบริหารเช่นนี้เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 จึงทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง เป็นผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ขาดประสิทธิภาพ เพราะขาดเครื่องมือหรือกลไกที่จะสนองการงานให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากไม่มีการปฏิรูปโครงสร้างคณะสงฆ์ จึงทำให้เกิดปัญหาความประพฤติเสื่อมเสียของพระภิกษุสามเณรตามมาดังที่เป็นข่าวที่เกิดขึ้นกับสังคมพระสงฆ์ในปัจจุบัน

2.2.4 ระเบียบข้อบังคับของพระสังฆาธิการ

จริยาพระสังฆาธิการ

จริยาพระสังฆาธิการ หมายถึง ข้อที่พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตาม บัญญัติไว้เพื่อเป็นหลักควบคุมพระสังฆาธิการ โดยมีบทบัญญัติดังนี้ (สถาบันพระสังฆาธิการ, 2558, หน้า 94-97)

1. จริยา

ข้อ 44 พระสังฆาธิการต้องเคารพเอื้อเฟื้อต่อกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช สังวรและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด

ข้อ 45 พระสังฆาธิการต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้น ให้เสนอความเห็นทัดทานเป็นลายลักษณ์อักษร ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้ทัดทานดังกล่าวมานั้นแล้ว แต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระวินัยต้องปฏิบัติตาม แล้วรายงานจนถึงผู้สั่ง ในกรณีที่มีการทัดทานคำสั่งดังกล่าวในวรรคแรก ให้ผู้สั่งรายงานเรื่องทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตนเพื่อพิจารณาสั่งการในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามทำข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือตน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษเป็นครั้งคราว

ข้อ 46 พระสังฆาธิการต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง มิให้เกิดความเสียหายแก่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันควร

ข้อ 47 พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบ และห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร

ข้อ 48 พระสังฆาธิการต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือตนและผู้อยู่ในปกครอง

ข้อ 49 พระสังฆาธิการต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

ข้อ 50 พระสังฆาธิการต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา

ข้อ 51 พระสังฆาธิการต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย

ทั้ง 8 ข้อนี้ เป็นตัวจริยาอันพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด เพราะละเมิดแล้ว ย่อมได้รับโทษฐานละเมิดจริยา

2. การรักษาจริยา

นอกจากจะบัญญัติให้พระสังฆาธิการต้องรับปฏิบัติตามกล่าว คือต้องรักษาจริยาสำหรับตัวเองแล้วยังบัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับคอยควบคุมและพิจารณาลงโทษในเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาละเมิดจริยา ดังบทบัญญัติข้อ 52 และ 53

ข้อ 52 ให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น มีหน้าที่ควบคุม ดูแล แนะนำ ชี้แจง หรือสั่งให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชาปฏิบัติตามจริยาโดยเคร่งครัด ถ้าผู้บังคับบัญชารู้อยู่ว่า ผู้อยู่ในบังคับบัญชาละเมิดจริยา

ต้องพิจารณาว่า ความละเมิดของผู้อยู่ในบังคับบัญชานั้น อยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้หรือไม่ ถ้าอยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้ ก็ให้สั่งลงโทษ แล้วรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน ถ้าเห็นว่าความละเมิดนั้น ควรจะลงโทษหนักกว่าที่ตนมีอำนาจที่จะสั่งลงโทษได้ ก็ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไปเพื่อพิจารณาสั่งลงโทษตามควร ผู้บังคับบัญชารูปใด ไม่จัดการลงโทษผู้อยู่ในบังคับบัญชาที่ละเมิดจริยา หรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริต ให้ถือว่าผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเมิดจริยา

ข้อ 53 พระสังฆาธิการรูปใด ถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจริยาต้องปฏิบัติตามทันที ถ้าเห็นว่าคำสั่งลงโทษไม่เป็นธรรม ก็มีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการร้องทุกข์ แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นการร้องทุกข์เท็จ ให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

3. โทษฐานละเมิดจริยา

โทษที่พระสังฆาธิการจะพึงได้รับ เพราะละเมิดจริยา มีหนักเบากว่ากันตามความละเมิดตามความในข้อ 54 ดังนี้

ข้อ 54 พระสังฆาธิการรูปใดประพฤติละเมิดจริยา ต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่

(2) ปลดจากตำแหน่งหน้าที่

(3) ตำหนิโทษ

(4) ภาคทัณฑ์

ข้อ 55 การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ ต้องยึดหลักเกณฑ์และวิธีการตามความในข้อ 55 ดังนี้

การถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่นั้น จะทำได้ต่อเมื่อพระสังฆาธิการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง แม้ข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ทุจริตต่อหน้าที่

(2) ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเกินกว่า 30 วัน

(3) ขัดคำสั่งอันชอบด้วยการคณะสงฆ์ และการขัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์

(4) ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่คณะสงฆ์

(5) ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดรายงานตามลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ได้"

2.2.5 หลักการเลือกพระสังฆาธิการ

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (สถาบันพระสังฆาธิการ, 2558, หน้า 86-87)

ข้อ 6 พระภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งตามข้อ 4 ต้องมีคุณสมบัติทั่วไป ดังต่อไปนี้

(1) มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง

(2) มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง

(3) มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย

(4) เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์

(5) ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ

(6) ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อน

(7) ไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

2.2.6 ภารกิจ 6 ด้านของพระสังฆาธิการ

บทบาทการเสริมสร้างให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการในพื้นที่ จังหวัดสุรินทร์ ทั้ง 6 ด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านการปกครอง มีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครอง ในรูปแบบเดิม ๆ มีการประชุมเพื่ออบรมพระสังฆาธิการตามมติมหาเถรสมาคม หรือการจัดหลักสูตรในระยะสั้นๆ เท่านั้น แต่ยังไม่ได้มีองค์กร หรือสถาบันที่เป็น หน่วยงานรับผิดชอบเพื่อจะพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการปกครองโดยตรง

2) ด้านการศาสนศึกษา การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการศาสนศึกษา ยังมีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาที่คงไว้ซึ่งพระธรรมวินัย แต่มีการหย่อนไปบ้างเพราะมีการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ หรือการศึกษาในมหาวิทยาลัยมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ทำให้พระสังฆาธิการมีการพัฒนาการศึกษาให้รู้เท่าทันทางโลก แต่จะทำให้ในอนาคตอาจจะมีปัญหา เพราะว่าการศึกษาพระธรรมวินัยจะศึกษากัน ตามธรรมเนียมเท่านั้น ไม่ได้ศึกษาเพราะศรัทธาในพระธรรมวินัย

3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการ ศึกษาสงเคราะห์ ยังคงมีการบริหารจัดการทางด้านการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสงเคราะห์ ประชาชนในด้านการศึกษา ซึ่งยังคงให้

ประชาชนได้รับการศึกษาทางพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ นอกจากนี้ ก็ยังมุ่งเน้นให้มีการศึกษาวิชาการทางโลกควบคู่กัน ไปด้วย

4) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีเป็นการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการ เผยแผ่และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบันมีความพร้อมทั้งในการพูด เทศน์ การบรรยาย การเขียนและพิมพ์ ตำราทางพระพุทธศาสนา และแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ รวมถึงมีการมุ่งเน้นให้ประชาชนมีนำการปฏิบัติธรรมที่ถือว่า เป็นการสั่งสอบในภาคทฤษฎี และปฏิบัติที่ควบคู่กันไป

5) ด้านสาธารณูปการ มีการพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการสาธารณูปการ ปัจจุบันมี 2 รูปแบบ คือ 1) การพัฒนาตามกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยไม่ได้ มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มาก และ 2) การพัฒนาโดยการศึกษา และวางแผนการก่อสร้างสิ่งต่างๆ ภายในวัดเพื่อให้เหมาะสมกัฐสถานที่

6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ การพัฒนาพระสังฆาธิการในด้านการสาธารณสงเคราะห์ ปัจจุบันมีการช่วยเหลือประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานของจิตเมตตา แต่ยังไม่ได้ช่วยเหลือเป็นระบบ ต้องมีการวางแผน ความต้องการของประชาชน หรือศึกษาปัญหาหรือความเดือดร้อนของประชาชนว่ามีสิ่งใดที่ขาดแคลน สิ่งที่ต้องการ ทั้งนี้ พระสังฆาธิการยังขาดความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์การในการบริหารจัดการสังคมสงเคราะห์ ต้องพยายามช่วยเหลือ ผ่อนจากหนักเป็นเบาให้ได้ ดังนั้น พระสังฆาธิการยังมีข้อจำกัด ขาดความรู้ ประสบการณ์ ในเรื่องสังคมสงเคราะห์ ที่จะให้การช่วยเหลือประชาชนไม่ตรงตามความต้องการ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจศีล

เบญจศีล หรือ ศีล 5 คือ การรักษากายวาจาใจให้เรียบร้อยเป็นหลักการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ในสังคมเป็นข้อบังคับในการประพฤติปฏิบัติให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี ไม่กระทำชั่วทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ อันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น เบญจศีล หรือ ศีล 5 นี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของศีล องค์ประกอบของศีล และโทษแห่งศีลวิบัติของบุคคลผู้ทุศีล ดังนี้

2.3.1 ความหมายของศีล

พุทธทาสภิกขุ (2549, หน้า 8) กล่าวว่า ศีลธรรมกลับมาเมื่อโลกสงบเย็น ปรมัตถธรรมกลับมาเพื่อโอกาสสว่างไสว ถ้าศีลธรรมไม่กลับมาโลกาจะวินาศ ถ้าปรมัตถธรรมไม่กลับมาโลกาจะมืดมน ดังนั้นทุกคนต้องช่วยกันทำให้กลับมาในฐานะเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับโลก ธรรมคือหน้าที่ถูกต้องแก่ความรอด

รอดชีวิตด้วย ขอให้ธรรมเป็นที่พึ่งเป็นสรณะ พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างนี้มีธรรมะเป็นสรณะมีตนเองเป็นที่พึ่งมีตนเองเป็นสรณะ ต้องทำด้วยตนเองจะให้คนอื่นมาทำแทนไม่ได้ มีบอกให้ทราบว่าไม่เคยพบที่ไหนในพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าสอนให้พึ่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี้ไม่เคยมีหรอก มีแต่การสอนให้พึ่งตนเองให้พึ่งธรรมะ คือ จงปฏิบัติตามหลักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นการปฏิบัติธรรมะก็กลายเป็นการพึ่งตนเองขึ้นมา ถ้าพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นการปฏิบัติธรรมะก็กลายเป็นการพึ่งตนเองขึ้นมา ถ้าพระพุทธเจ้าช่วยเป็นไสยศาสตร์ขึ้นมาอีกนั้นแหละ ส่วนภายนอกมาช่วยก็กลายเป็นไสยศาสตร์พึ่งตนเอง ช่วยตนเอง จึงจะเป็นพุทธศาสน์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551, หน้า 391) ได้จำกัดนิยามศีลในพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ว่า ศีล คือ ความประพฤติดีทางกายและวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยข้อปฏิบัติ สำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การรักษาปกติตามระเบียบวินัยปกติมารยาทที่ปราศจากโทษข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาและอาชีพ

อภิญวัฒน์ โพธิสาน (2551, หน้า 212-213) กล่าวว่า “ศีล” เป็นคำสันสกฤต ตรงกับคำบาลีว่า “สีล” ซึ่งมีความหมายหลายประการดังนี้

1. ศีล หมายถึง “ปกติ” สิ่งใดปกติสิ่งนั้นย่อมไม่มีโทษ คือ ปกติแห่งกายและวาจาของบุคคลซึ่งโดยปกติหรือในภาวะปกติแล้วจะสงบเย็นไม่รุกรานเบียดเบียนทำร้ายใคร ๆ ทางกายและวาจา แต่เมื่อสูญเสียปกติ คือ ไม่มีศีลก็จะแสดงอาการไม่สงบเย็นเบียดเบียนทำร้ายผู้อื่นทางกายและวาจาด้วยอำนาจของจิตใจภายในที่ถูกทำให้ผิดปกติไปเพราะอำนาจแห่งโลภะ โทสะและโมหะ ดังนั้นโดยทั่วไปศีลจึงแปลกันว่า “ปกติ”

2. ศีล หมายถึง “เจตนาคิดตั้งใจงดเว้น” เป็นการตั้งใจยกเว้นจากการทำชั่วต่าง ๆ โดยมีจุดเริ่มต้น แรกคือการคิดตั้งใจจะงดเว้นทำความชั่ว โดยภายในจิตใจเต็มไปด้วยหลักธรรมสองประการ คือ “หิริ” ความละอายแก่ใจและ “โอตตัปปะ” ความเกรงกลัวต่อผลบาป

3. ศีล หมายถึง “การสำรวมระวัง” คือ การสำรวมระวังงดเว้นไม่ล่วงละเมิด 5 อย่าง คือ

3.1 สำรวมระวังในสิกขาบท

3.2 สำรวมอินทรีย์

3.3 ญาณสังวร คือ สำรวมระวังด้วยปัญญา

3.4 ขันติสังวร คือ อดทนต่อเวทนาและความอยากความใคร่ต่าง ๆ

3.5 วิริยสังวร คือ พยายามขับไล่อกุศลธรรมทั้งหลายให้สิ้นจากขันธสันดานและเพียรเจริญกุศลให้งอกงามพร้อมทั้งพยายามเลี้ยงชีวิตด้วยชอบ

4. ศีล หมายถึง การไม่ล่วงละเมิดข้อบัญญัติห้ามทั้งกายและวาจาของผู้รับศีล (อวีติกกมะ) คือ ไม่ล่วงละเมิดสิกขาบทข้อห้ามระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

พระพุทธโฆสาจารย์ (2551, หน้า 10-11) ได้ให้ความหมายของ “ศีล” ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ว่า ชื่อว่า ศีล คือ เจตนาเจตสิกสังวรและการไม่ล่วงละเมิด กล่าวคือ

1. เจตนาชื่อว่าศีล ได้แก่ เจตนาของบุคคลผู้งดเว้นจากบาปธรรมมีปาณาติบาต เป็นต้น อยู่ที่เจตนาของบุคคลผู้กำลังบำเพ็ญวัตรปฏิบัติอยู่

2. เจตสิกชื่อว่าศีล ได้แก่ วีรติเจตสิกของบุคคลผู้งดเว้นจากบาปธรรมอีกประการหนึ่ง ได้แก่ เจตนาในกรรมบถ 7 ของบุคคลผู้ละอยู่ซึ่งบาปธรรมทั้งหลายมี ปาณาติบาต เป็นต้น เจตสิกชื่อว่าศีลได้แก่ กุศลธรรมทั้งหลาย คือ ความไม่โลภ ความไม่พยาบาท ความเห็นชอบ

3. สังวรชื่อว่าศีลคือ ปาติโมกขสังวร 1 สติสังวร 1 ญาณสังวร 1 ขันติวังวร 1 และวิริยสังวร 1

4. อวีติกกมศีล (การไม่ล่วงละเมิด) ชื่อว่า ศีล ได้แก่ การไม่ล่วงละเมิดที่เป็นไปทางกายและเป็นไปทางวาจาของบุคคลผู้สมาทานศีล

นอกจากนี้ท่านได้ให้ความหมายไว้อีกว่า คำว่า “ศีล” นี้แปลว่า “ปกติ” คือ ทำกายและวาจาให้เป็นปกติให้เรียบร้อย ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด แปลว่า “เย็น” คือ ทำให้เป็นคนเยือกเย็น ทำให้เย็นกายเย็นใจไม่ต้องเดือดร้อนเพราะขาดศีล แปลว่า “เกษม” คือ ปลอดภัยทำให้เบากายเบาใจอีกอย่างหนึ่ง คำว่าศีลนี้ มีความหมายเป็น “สีลนะ” กล่าวคือ เป็นมูลรากส่วนคำว่า “สีลนะ” นี้ก็คือกิริยาที่รวมเอาไว้อย่างดี หมายถึง ความที่กรรมในทวารมีกายกรรม เป็นต้น ไม่กระจัดกระจาย โดยความมีระเบียบอันดีอย่างหนึ่ง คือ ความเข้าไปรับไว้ หมายถึง ความเป็นที่รองรับโดยความเป็นที่ตั้งอาศัยแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย

สรุปได้ว่า “ศีล” เป็นการประพฤติปฏิบัติทั้งทางกายวาจาและทางใจในทางที่ดีงาม ถือได้ว่าเป็นปกติของมนุษย์ ถ้ามนุษย์คนไหนประพฤติปฏิบัติผิดศีล ถือว่ามนุษย์คนนั้นผิดปกติ และศีลยังหมายถึงการงดเว้นจากการทำบาปทั้งปวง เป็นการให้มนุษย์มีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ไม่เบียดเบียนกันและกัน

2.3.2 องค์ประกอบของศีล

พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ วรทสฺสี) (2552, หน้า 42-43) กล่าวว่า ศีล มี 2 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับธรรม ที่ยังเป็นธรรม คือเป็นข้อแนะนำสั่งสอนหรือหลักความประพฤติที่แสดงและบัญญัติไปตามกฎธรรมดาแห่งความดี ความชั่ว ที่เรียกว่ากฎแห่งกรรม ผู้ทำดี ทำชั่วรักษาศีล ละเมิดศีล ย่อมได้รับผลดีหรือผลชั่วตามเหตุปัจจัย หรือกฎแห่งกรรมนั้น 2) ระดับวินัย เป็นแบบแผน ข้อบังคับที่บัญญัติ หรือกำหนดขึ้นเป็นกฎหมายสำหรับกำกับความประพฤติของสมาชิกในสังคม โดยสอดคล้องกับความมุ่งหมาย

ของสังคมโดยเฉพาะผู้ละเมิด บทบัญญัติแห่งศีลประเภทวินัยนี้ ย่อมมีความผิดทางกฎหมายด้วย เป็นการเพิ่มจากอกุศลเจตนาที่จะได้รับตามกฎแห่งกรรมตามธรรมชาติ

ศีลขั้นพื้นฐานสำหรับมนุษย์ ได้แก่ ศีล 5 มีสาระมุ่งไปเพื่อการไม่เบียดเบียน ซึ่งเป็นขั้นเริ่มต้นของการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกื้อกูลศีล ต่อจากนั้นจะเป็นการเน้นการเกื้อกูลสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ส่วนตัว และการฝึกหัดขัดเกลา (กิเลส) ตนเอง การรักษาศีลมีเป้าหมายหลัก 2 ประการ คือ ขัดเกลากิเลสพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขและเพื่อเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้อื่นและต่อสังคม

ศีล 5 มีความสำคัญมาก เพราะศีล 5 เป็นธรรมะคุ้มครองมนุษย์ สัตว์โลกให้มีสันติภาพ อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ไม่มีการเบียดเบียนทำให้ตนเองหรือผู้อื่นเดือดร้อนทั้งกายและใจ การตีความว่าการกระทำใดผิดศีลหรือไม่ ศีลขาด ศีลทะลุ ศีลด่างพร้อยหรือเศร้าหมอง หรือไม่แค่ไหน ต้องพิจารณาให้ถ่องแท้ให้ครบองค์ประกอบจึงจะเป็นการผิดศีลหรือเรียกว่า ศีลขาด ศีลทะลุ ถ้าไม่ครบองค์ประกอบทั้งหมดก็เพียงศีลบกพร่อง ด่างพร้อยหรือเศร้าหมองเท่านั้น ดังจะได้แยกรายละเอียดให้ดูเป็นข้อ ๆ ดังนี้

ศีลข้อ 1 เว้นจาการการฆ่าสัตว์

1. สัตว์มีชีวิต
2. รู้อยู่ว่ามีชีวิต
3. จิตคิดจะฆ่า
4. พยายามที่จะฆ่า
5. สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

ศีลข้อ 2 เว้นจากการลักทรัพย์

1. ของที่เขาหวงแหน
2. รู้ว่าของที่เขาหวงแหน
3. จิตคิดจะลักของเขา
4. พยายามที่จะลักของเขา
5. ลักของเขามาได้ด้วยความพยายามนั้น

หมายเหตุ : ของที่เขาทิ้งแล้ว ไม่ต้องการแล้ว หยิบเอาไป ศีลไม่ขาด แม้จงใจก็ตาม

ศีลข้อ 3 เว้นจากการประพฤติผิดในกาม

1. หญิง (ชาย) ต้องห้าม
2. จิตคิดจะเสพ
3. ทำความพยายามเพื่อเสพ

4. มรรค* ถึงกัน (เพศสัมพันธ์ โดยล่วงเข้าไปเพียงแค่องคุลี คือ 1 ข้อนิ้วมือ)

หมายเหตุ : *มรรค คือ ทางดำเนิน เหตุทำให้ถึง

หญิงต้องห้าม 1) หญิงมีสามี 2) หญิงมีญาติปกครอง 3) หญิงมีจารีตรักษา (ภิกษุณี อุบาสิกา สามเณรี มารดา (แม่) (นางฆ) ชี ผู้เถือศีล 8)

ชายต้องห้าม 1) ชายอื่นนอกจากสามีตน 2) ชายที่จารีตห้าม (ภิกษุ สามเณร นักบวช บิดา บุตร)

หมายเหตุ : 1) หญิงมีสามีแล้วยังมิได้หย่าร้างกันและสามีก็ยังอยู่ ผิดทั้งนั้น ส่วนชายมีภรรยาได้หลายคน (ยกเว้นหญิงต้องห้าม) ไม่ผิด แม้นจะเป็นโสดาบันยังมีชายาหลายคนได้ พระอินทร์มีพระมเหสีถึง 4 องค์ ยังมีศีลบริสุทธิ์ ถ้าต้องการและได้โดยธรรม 2) ถ้าถูกข่มขืนแล้วไม่ยินดี ไม่ผิด กอดจูบจับมือถือแขน ศีลไม่ขาด แต่ศีลเศร้าหมอง ด่างพร้อย

โดยปกติคนทั่วไป ผู้หญิงส่วนมากมักจะผิดศีลข้อ 4 เกี่ยวกับการพูดจาเหลวไหล ไร้สาระ นินทากาเล ผู้ชายก็มักจะผิดศีลข้อ 5 เกี่ยวกับการดื่มสุรายาเมาต่าง ๆ แต่ในปัจจุบันนี้ผู้คนมีศีลธรรมต่ำลง ไม่รู้จักศีล 5 ไม่รู้จักวัดวาอาราม พระสงฆ์องค์เจ้า ไม่รู้จักคุณพ่อแม่ ครูอาจารย์ ไม่รู้จักบุญคุณคน รับวัฒนธรรมที่ฟุ้งเฟ้อไม่ดีมากจากต่างประเทศ เช่น ไอที เทคโนโลยีแฟชั่นใหม่ๆ ต่างๆ และมีการผิดศีลข้อ 3 เกี่ยวกับประพฤติผิดในกามมากมายจนน่าเป็นห่วงมากๆ ศีลข้อ 3 นี้มีบาปโทษรุนแรงมากและจะเห็นผลกรรมเกิดขึ้นเร็วมากแม้ในชาตินี้เลย โดยเฉพาะนักเรียน นิสิต นักศึกษา คนทำงานใหม่ ๆ จะทำผิดศีลข้อนี้กันได้ง่ายมาก เพราะขาดการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ ผู้ปกครอง แม้จะยินยอมพร้อมใจกันทั้งสองฝ่าย คือ หญิงและชายก็ผิดทั้งคู่ เพราะพ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่ได้อนุญาตถึงจะเป็นกะเทย รักเพศเดียวกันก็ผิดทั้งนั้น เพราะศีลข้อนี้สำคัญอยู่ที่สิทธิครอบครองเป็นเจ้าของ เช่น พ่อแม่-ลูก สามี-ภรรยา เป็นต้น

กามราคะ เป็นตัวเกิดวนเวียนอยู่ในวัฏสงสารสามโลกนี้ ไปไหนไม่รอด เพราะตนเองเห็นว่าการเสพกามเป็นความสุขสนุกสนาน แต่แท้จริงแล้วเป็นความทุกข์ทั้งสิ้น มีความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่บ้าง แต่ก็เป็นความสุขจอมปลอมที่หลอกลวงว่าเป็นความสุข พระท่านจึงแนะนำให้ตัดกามออกไปจากชีวิตเสียแล้วออกบวชหรือบวชจิตบวชใจ จึงไปสู่มรรคผลนิพพานได้ไม่ยากนัก ที่ตัดยากคือ กามราคะ กามคุณ 5 ตัวนี้นี่แหละบาป โทษของการผิดศีลข้อ 3 นี้ คือ การถูกฟ้องร้องดำเนินคดีให้ต้องอับอายในสังคมวงกว้างในชาตินี้เลย แม้จะไม่ได้ทำผิดก็จะถูกรุมประณามกว่าจะรอดพ้นก็ปางตาย เรียกว่าไม่ตายก็คางเหลืองเลี้ยงไม่โตทีเดียว ทำมาหากินก็หาความเจริญยาก ติดขัดไปหมดทุกอย่าง มีรักก็ไม่สมหวัง ถูกทอดทิ้ง ถูกหักหลัง นอกใจอยู่เสมอ เพราะเวรกรรมเก่าตามมาสนอง ปัจจุบันจะเห็นว่าสถิติการทำแท้งของเด็กสาวในวัยเรียนมีมาก การเป็นโรคเอดส์มีมากมายอย่างคาดไม่ถึง ความเหลวแหลกในชีวิตคู่ภายในครอบครัว การ

หย่าร้างมีมากขึ้นกว่าเดิมหลายเท่า การรักนวลสงวนตัวของผู้หญิงแบบกุลสตรีไทยโบราณก็น้อยลงเรื่อย ๆ เพราะไปรับเอาสังคมฟรีเซ็กส์ของชาวต่างประเทศมาใช้กันโดยไม่พิจารณาใคร่ครวญให้ดีเสียก่อน

ศีลข้อ 4 เว้นจากการพูดเท็จ

1. เรื่องไม่จริง
2. จิตคิดจะกล่าวให้ผิด
3. พยายามกล่าวให้ผิด
4. การให้ผู้อื่นเข้าใจเรื่องนั้น ๆ

หมายเหตุ : 1) สัจจะ คือ ธรรมอันเอก ธรรมอันประเสริฐ 2) การพูดผิด พลั้งเผลอ หรือเข้าใจว่าเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ไม่ผิดศีล 3) เมื่อมีคนมายืมเงิน ถ้ามีให้แต่ไม่อยากให้ ไม่ให้พูดเท็จ ให้พูดว่า “ไม่มีที่จะให้” อย่างนี้ไม่ผิด เป็นคำพูดที่สมควรใช้ได้ดีทีเดียว

ศีลข้อ 5 เว้นจากการดื่มน้ำเมา สิ่งเสพติด

1. ของมึนเมา (สุรา เบียร์ วิสกี้ เฮโรอีน ยาบ้า ยาอี ยาไอซ์ ฯลฯ)
2. จิตใคร่จะดื่มกิน ดมหรือเสพ
3. พยายามจะดื่มกิน ดม เสพ
4. ดื่มกิน ดม เสพ ให้ล่วงลำคอ จมูกเข้าไป หรือฉีดเข้าไปในร่างกาย เส้นเลือด

หมายเหตุ : 1) ของมึนเมา ถ้าไม่ตั้งใจจะดื่มกิน ดม เสพเข้าไป ศีลก็ไม่ขาด (เช่น คิดว่าเป็นน้ำดื่มธรรมดา) บางอย่างแม้ฉีดเข้าไป ดมกลิ่น เช่น สารระเหย ศีลก็ขาดเพราะเสร็จประโยชน์เช่นเดียวกัน (เสพของมึนเมา ดมกาว ฉีดเฮโรอีน ยาบ้า) 2) ส่วนการกินยารักษาโรคบางอย่างมีแอลกอฮอล์ ยาเสพติดอ่อน ๆ บางอย่างปนอยู่ เช่น ยาธาตุ ยาแก้ไอ ไม่ผิดศีลข้อนี้

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2548) ได้กล่าวถึงเรื่องอานิสงส์ของศีล 5 ไว้ว่า

ผู้ที่รักษาศีลข้อที่ 1 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ก็จะทำให้มีพลานามัยแข็งแรงปราศจากโรคภัย อายุยืนยาว ไม่มีศัตรูเบียดเบียนให้ต้องบาดเจ็บ ไม่มีอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่จะทำให้บาดเจ็บหรือสิ้นอายุเสียก่อนวัยอันสมควร

ผู้ที่รักษาศีลข้อที่ 2 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมทำให้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวย การทำมาหาเลี้ยงชีพมักจะประสบช่องทางที่ดี มั่งมีทรัพย์ ทรัพย์สมบัติไม่วิบัติหายนะไปด้วยภัยต่าง ๆ เช่น อัคคีภัย วาตภัย โจรภัยต่าง ๆ

ผู้ที่รักษาศีลข้อที่ 3 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะประสบโชคดีในความรัก มักได้พบรักแท้ที่จริงจังจริงใจ ไม่อกหัก มีบุตรธิดา ก็ว่านอนสอนง่าย ไม่ดื้อด้าน ไม่ถูกผู้อื่นหลอกลวง ฉุดคร่าอนาจารไปทำให้เสียหาย บุตรธิดาย่อมเป็นอภิชาตบุตร ซึ่งจะนำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล

ผู้ที่รักษาศีลข้อที่ 4 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ จะทำให้เป็นผู้ที่มีสุ่มเสียงไพเราะ พูดจามีน้ำมีนวลชวนฟัง มีเหตุผล ชนิดที่เป็น “พุทธวาจา” มีโวหารปฏิภาณไหวพริบในการเจรจา จะเจรจาความสิ่งใดก็มีคนเชื่อฟังและเชื่อถือ สามารถว่ากล่าวสั่งสอนบุตรธิดาและศิษย์ให้อยู่ในโอวาทได้ดี

ผู้รักษาศีลข้อที่ 5 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ เป็นผู้ที่มีสมอง ประสาท ปัญญา ความคิดแจ่มใสจะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใดก็แตกฉาน และทรงจำได้ง่าย ไม่หลงลืมฟั่นเฟือนและเลอะเลือน ไม่เสียสติ วิกลจริต ไม่เป็นโรคสมอง โรคประสาท ไม่ปัญญาทราม ปัญญาอ่อนหรือปัญญานิ่ม

สรุปได้ว่า เบญจศีล เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ ทำให้มนุษย์ให้เป็นผู้ปกติ คือ สงบกาย วาจา มีสติพรั่งพร้อมสมบูรณ์ด้วยปัญญาและอยู่ที่ไหนสังคมใดก็เป็นสุขต่อสมาคมนั้น ๆ

2.3.3 โทษแห่งศีลวิบัติของบุคคลผู้ทุศีล

พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ วรทสสี) (2552) กล่าวถึงโทษแห่งศีลวิบัติของบุคคลผู้ทุศีลไว้ ดังนี้

1. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติในโลกนี้ ย่อมถึงความเสื่อมโภคทรัพย์เป็นอันมาก ซึ่งมีความประมาทเป็นเหตุนี้เป็นโทษประการที่ 1 แห่งศีลวิบัติของบุคคลผู้ทุศีล

2. กิตติศัพท์อันชั่วของบุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติ ย่อมกระฉ่อนไป นี้เป็นโทษประการที่ 2 แห่งศีลวิบัติของบุคคลผู้ทุศีล

3. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติ จะเข้าไปยังบริษัทใด ๆ จะเป็นขัตติยบริษัทก็ตาม พราหมณ์ บริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณะบริษัทก็ตาม ย่อมไม่แกล้วกล้า เก้อเขินเข้าไป นี้เป็นโทษประการที่ 3 แห่งศีลวิบัติของบุคคลผู้ทุศีล

4. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติ ย่อมหลงลืมสติตาย นี้เป็นโทษประการที่ 4 แห่งศีลวิบัติของบุคคลผู้ทุศีล

5. บุคคลผู้ทุศีล มีศีลวิบัติ หลังจากตายแล้ว ย่อมไปเกิดในอบาย ทุคติ วินิบาต นรก นี้เป็นโทษประการที่ 5 แห่งศีลวิบัติของบุคคลผู้ทุศีล

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2548: 19-22) ได้กล่าวเรื่องโทษแห่งศีลวิบัติไว้ว่า

ผู้ที่ทำผิดศีลข้อที่ 1 เมื่อกำเนิดเกิดเป็นมนุษย์จะทำให้เขาเป็นคนอายุสั้น และมักถูกฆ่าตายและย่อมเดือดร้อนในปัจจุบันต้องติดคุกติดตาราง

ผู้ที่ทำผิดศีลข้อที่ 2 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมมีโภคทรัพย์น้อย เกิดในตระกูลยากจน ทำมาหากินเท่าใดก็ไม่ร่ำรวย ทำให้เขาเป็นคนยากจนและถูกโกง ถูกปล้น ถูกขโมย

ผู้ที่ทำผิดศีลข้อที่ 3 เมื่อกำเนิดเกิดเป็นมนุษย์ เศษผลของกรรมที่ทำไว้ทำให้เกิดการแตกแยกในครอบครัว และถูกปองร้าย บางคนเกิดมาเป็นหญิงก็ถูกทารุณกรรม ถูกข่มขืน เป็นชายก็ต้องเกิดมาเป็นกะเทย ให้คนเขาหยามเล่น ถูกดูหมิ่นดูแคลน เป็นที่น่าอับอาย

ผู้ที่ทำผิดศีลข้อที่ 4 เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์ ก็มีผู้กล่าวหาใส่ร้าย ใส่ความให้เสียหาย ให้เสียทรัพย์อยู่เสมอ โดนเขาใส่ความและมักได้ฟังแต่เรื่องที่ไม่จริง โดนหลอกลวงให้หลงเชื่อบ่อยๆ ถูกเอารัดเอาเปรียบตลอดเวลา จะพูดจากับใครก็ไม่มีคนเชื่อถือ

ผู้ที่ทำผิดศีลข้อที่ 5 เกิดมาเป็นมนุษย์ก็จะเป็นคนสติไม่ดี เป็นบ้าใบ้ คลั่งไคลไหลหลงบ้า ๆ บอ ๆ เสียคน เสียจิตไปอย่างน่าทุเรศ สุขภาพเสื่อม สมองเสื่อม ปัญญาเสื่อม

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค พระพุทธโฆสเถระ (2557, หน้า 75-76) ได้กล่าวถึงโทษแห่งศีลวิบัติ ดังนี้ ผู้ทุศีลย่อมไม่เป็นที่ชอบใจของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้อันเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายไม่พึงพร่ำสอน เป็นผู้มีทุกข์ในเพราะการครหาความเป็นผู้ทุศีล เป็นผู้มีความร้อนใจ เป็นผู้มีผิวพรรณหม่นหมอง เป็นผู้มีสัมผัสหยาบ เป็นผู้มีคุณค่าน้อย เป็นผู้ล้างให้สะอาดได้ยาก เป็นผู้เสื่อมจากประโยชน์ทั้ง 2 เป็นผู้ไม่ควรอยู่ร่วมกับเพื่อนพรหมจารี

สรุปได้ว่าบุคคลที่ประพฤติตนผิดศีล (ทุศีล) จะนำมาซึ่งความเสื่อมต่อผู้ที่ประพฤติ เช่น เสื่อมทรัพย์ สุขภาพกาย สุขภาพจิตใจ มีโรคภัยเบียดเบียน ทำให้ชีวิตครอบครัวและตัวเองเสื่อมเสีย

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับหลักเบญจธรรม

เบญจธรรมหรือเบญจกัลยาณธรรม ที่ผู้วิจัยได้ศึกษา คือ เป็นธรรมอันดีงามควรปฏิบัติ 5 ประการ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม ทั้งทางกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม หลักเบญจธรรมหรือเบญจกัลยาณธรรมนี้จะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติและผู้รับผลของการกระทำ มีความสุข สงบในการดำเนินชีวิตซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและนำเสนอ ดังนี้

2.4.1 ความหมายของเบญจธรรมหรือกัลยาณธรรม

พิสิฐ เจริญสุข (2543, หน้า 52) กล่าวว่า คำว่าเบญจธรรมหรือกัลยาณธรรม แปลว่า ธรรมอันงาม คำว่า ธรรม หมายถึง สภาพที่ทรงหรือดำรงรักษาไว้ในที่นี้หมายถึง ส่วนที่ดีมี 5 ประการคู่กับศีล 5 เรียกว่า กัลยาณธรรม จึงมีความหมายว่าธรรมอันงามเป็นเครื่องบำรุงจิตใจให้งดงามสร้างอัธยาศัยนิสัยที่ดีและประณีตศีลเป็นเหตุให้งดเว้นไม่ทำสิ่งที่เป็นโทษ ถ้ามีเพียงศีลก็มีเพียงการงดเว้นจากโทษ แต่ยังไม่ได้ทำความดีอะไรให้กับตัวเองเลย ต่อเมื่อมีธรรมอยู่ด้วยจึงจะเป็นเหตุให้ทำความดี เช่น รักษาศีลไม่ฆ่าสัตว์ตัด

ชีวิตเกิดไปพบคนนอนหลับอยู่บนทางรถไฟมีรถไฟแล่นมา แต่ไกลควรจะปลุกหรือบอกเขาได้ แต่ไม่ปลุก จนเขาถูกรถไฟทับตายอย่างนี้ศีลไม่ขาด เพราะไม่ได้ฆ่าเขา แต่ขาดธรรม คือ เมตตา ต่อเมื่อปลุกให้เขารีบหลีกออกจากทางรถไฟด้วยเมตตาจิตจึงได้ชื่อว่า มีธรรมกัลยาณธรรม มี 5 ประการ ดังนี้

1. เมตตากรุณา คือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น
2. สัมมาอาชีวะ คือ การประกอบสัมมาชีพ
3. กามสังวร คือ การส ารวมในกาม
4. สัจจะ คือ การพูดความจริง
5. สติสัมปชัญญะ คือ ความระลึกได้และความรู้ตัว

บุญมี แท่นแก้ว (2545, หน้า 85) ให้คำนิยามและความหมายไว้ว่า เบญจธรรม หมายถึง ธรรมที่ดีงามธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นมนุษย์สมบูรณ์ที่คู่กับศีล 5 ดังนี้

1. เมตตากรุณา คือ ความรักความปรารถนาดีต่อผู้อื่น
2. สัมมาอาชีวะ คือ การประกอบสัมมาชีพ
3. กามสังวรคือการสำรวมในกาม
4. สัจจะคือการพูดความจริง
5. สติสัมปชัญญะคือความระลึกได้และความรู้ตัว

สรุปความหมายของเบญจธรรมหรือเบญจกัลยาณธรรม อันหมายถึง ธรรมที่ทำให้หรือส่งเสริมให้บุคคลงามมีคุณค่า 5 ประการ อันเป็นธรรมเกื้อกูลแก่การรักษาเบญจศีล ซึ่งเป็นธรรมที่เอื้ออำนวยสนับสนุนกันและกัน เป็นข้อปฏิบัติที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป คือ เมื่อมีศีลแล้วควรจะปฏิบัติธรรมให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ด้วยหลักธรรมชื่อว่า กัลยาณธรรมนั้นมี 5 ประการ ได้แก่ เมตตา กรุณา สัมมาอาชีวะ กามสังวร สัจจะ และสติสัมปชัญญะ เป็นต้น

2.4.2 องค์ประกอบของเบญจธรรม

อภิวัฒน์ ธิ์สาน (2551, หน้า 226-227) กล่าวถึงองค์ประกอบของเบญจธรรมไว้ว่า ประกอบด้วย

1. เมตตากรุณา คือ ความรัก ความสงสาร

เมตตา ความรัก ความปรารถนาให้เขามีความสุข แผ่ไมตรีจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นผู้มีความสุขทั่วหน้า คนที่มีจิตใจประกอบด้วยเมตตาคิดเกื้อกูลให้ผู้อื่นมีความสุขนั้น ถึงจะประพฤติผิดพลาดต่อกันบ้าง ก็ให้อภัยกันได้โดยไม่ถือโทษโกรธเคืองกัน เหมือนมารดา บิดา ผู้เปี่ยมด้วยเมตตา ไม่ถือโทษโกรธเคือง หรือพยาบาลในบุตร แต่ถ้าขาดเมตตาต่อกันแล้ว ก็ตรงกันข้าม เมตตา เป็นหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนที่ควรมีให้แก่กันและกัน ตนเกิดมาแต่แรกต้องอาศัยเมตตาของผู้อื่น จึงมีชีวิตยืนยาวมาได้ ชั้นแรก

คือ มารดาบิดาเลี้ยง บำรุงบุตรและฝึกปรือเรามาก่อน หรือตนกำพร้าขาดมารดาบิดา ก็ยังได้รับความอนุเคราะห์จากท่านผู้มีเมตตา ตั้งอยู่ในฐานะเป็นมารดาบิดาเช่นนั้นเหมือนกัน ต่อจากนั้นพอเติบใหญ่ไปอยู่ในสำนักครูอาจารย์ ท่านคอยดูแลเอาใจใส่ สั่งสอนให้รู้วิชา ฝึกหัดอัธยาศัยและกิริยามารยาทให้เรียบร้อย สอนให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ สิ่งที่เป็นประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ ต่อมาถึงวัยที่ต้องประกอบกิจการงาน ก็ยังได้รับเมตตาจิตจากผู้บังคับบัญชาและมิตรสหาย เพื่อนร่วมงานที่ตนมีธุระเกี่ยวข้องอยู่ด้วย ถ้าได้ได้รับความเมตตาจากท่านผู้อื่นมาโดยตลอด ไหนเลยจะสามารถตั้งอยู่ได้ เมื่อตนเป็นผู้ใหญ่ขึ้นถึงเวลาที่ต้องแสดงเมตตาแก่ผู้อื่นบ้าง ก็ควรทำโลกมนุษย์เป็นอยู่ได้ เพราะทุกคนปฏิบัติต่อกันอย่างนี้

กรุณา คือ ความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ ความหวั่นใจ เมื่อเห็นผู้อื่นมีทุกข์ คิดหาทางช่วยเหลือปลดเปลื้องทุกข์ของเขา คือ เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ ก็พลอยหวั่นไหวสงสาร เป็นเหตุ

2) สัมมาอาชีวะ คือ เลี้ยงชีวิตชอบ

สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ คือ เว้นจากการเลี้ยงชีวิตโดยทางที่ผิด เช่น โกงเขาหลอกลวง สอพลอ บีบบังคับขู่เข็ญ ค้าคน ค้ายาเสพติด ค้ายาพิษ เป็นต้น คุณธรรมข้อนี้อุดหนุนผู้มีศีลให้สามารถรักษาศีลได้มั่นคง คนมีศีลแต่ยากจนขัดสน และเป็นโจรเป็นขโมยก็เพราะขาดสัมมาอาชีวะ ถ้ามีสัมมาอาชีวะจะไม่ยากจนจะไม่เป็นขโมย อาชีพเป็นภาระหน้าที่ที่จำเป็นสำหรับทุกคน เพราะทุกคนต้องกินต้องใช้เครื่องบริโภคที่จำเป็น ได้แก่ ปัจจัย 4 คือ ผ้านุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และทางประกอบอาชีพที่ชอบนั้น แม้เว้นมิจฉาชีพแล้ว ก็ต้องประกอบด้วยกิริยาที่ประพฤติธรรมในการหาเลี้ยงชีพอีก ซึ่งมี 3 อย่าง คือ

2.1 ประพฤติเป็นธรรมในหน้าที่การงาน ได้แก่ การทำกิจกรรมอะไร ๆ ก็ทำโดยสุจริตไม่บิดพลิ้วหลีกเลี่ยงงานที่ทำนั้น เพื่อให้สำเร็จลุลวงไปได้ด้วยดี

2.2 ประพฤติเป็นธรรมในบุคคล คือ เป็นคนซื่อตรงไม่หลอกลวงเขา เช่น ผู้ขายของเราตั้งราคาสินค้าไว้แล้ว ผู้ซื้อจะเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์หรือสามัญชนก็ตาม ตนก็ขายตามราคาที่ตั้งไว้นั่นเอง ไม่เห็นแก่ได้ เช่น พอเห็นเป็นคนแปลกหน้ามา ก็ไม่ฉวยโอกาสขึ้นราคาแก่เขา เช่นนี้ชื่อว่า ประพฤติเป็นธรรมในบุคคล

2.3 ประพฤติเป็นธรรมในวัตถุ ได้แก่ เมื่อรู้ว่าเป็นของไม่จริง ก็ไม่หลอกลวงเขาว่าเป็นของจริง ต้องพูดตามที่เป็นจริง เช่น ผู้ขายของ เมื่อสิ่งใดเป็นของปลอมก็บอกเขาว่าปลอม สิ่งใดเป็นของจริงก็บอกว่าจริง ไม่เอาของปลอมมาลวงเขาว่าเป็นของจริง เช่นนี้ชื่อว่าประพฤติเป็นธรรมในวัตถุผู้ที่จะเลือกหาการงานควรเว้นการงานที่มีโทษเสีย แม้จะทำให้ได้ทรัพย์มากก็ตามทรัพย์ที่เกิดจากการทำงานที่มีโทษ ไม่ทำให้เกิดประโยชน์ได้เต็มที่ การงานที่ต้องเสี่ยงโชค เช่น การพนัน ก็ไม่ควรจะเลือกเอา เพราะถ้าพลาดท่าก็มีแต่ความสูญเสีย ถ้าได้ทรัพย์ก็ไม่ถาวร เพราะคนประกอบการงานควรมีอุตสาหะ อย่าท้อถอย จงดูเยี่ยง

แมลงผึ้งบินหาเกสรดอกไม้ นำมาทีละน้อย ๆ ยังสามารถทำน้ำผึ้ง เลี้ยงตัวและลูกน้อยได้ตลอดฤดูหนาว ที่กันดารดอกไม้ เมื่อเขาหมั่นทำการงาน ได้ทรัพย์มาจับจ่ายเลี้ยงตนและครอบครัวบ้าง เก็บไว้เพื่อเหตุการณ์ในวันข้างหน้าบ้าง ถึงไม่มากแต่เพียงคราวละน้อย ๆ ก็พอจะทำตนให้มีความสุขได้แลไม่ประกอบทุจริต เพราะความเลี้ยงชีพเข้าบีบคั้นเป็นการรักษาศีลให้บริสุทธิ์

3. กามสังวร คือ ความสำรวมในกาม

กามสังวร คือ ความสำรวมในกาม การรู้จักยับยั้งควบคุมตนในทางกามารมณ์ไม่ให้หลงใหลหมกมุ่น ในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส ให้ประพฤติในทางที่ชอบ เมื่อเป็นเยาวชนก็ให้ระวังควบคุมใจและกายไม่ให้ออกนอกลู่นอกทางเว้นความระมัดระวัง ไม่ประพฤติเป็นคนมักมากในกาม แสดงถึงความบริสุทธิ์ผ่องใสของชายหญิงให้กระจ่างแจ่มใสคุณธรรมข้อนี้ จำแนกตามเพศของบุคคลเป็น 2 คือ 1) สทารสันโดษ คือ ความยินดีเฉพาะภรรยาของตน เป็นคุณธรรมสำหรับประดับผู้ชาย และ 2) ปติวัตร คือ ความจงรักภักดีต่อสามีของตน เป็นคุณธรรมสำหรับประดับผู้หญิง

สทารสันโดษ ความพอใจด้วยภรรยาของตน ไม่ผูกสมัครรักใคร่กับหญิงอื่น ช่วยกันหาเลี้ยงชีพไม่ละทิ้งกัน เลี้ยงดูกันเช่นนี้ได้ชื่อว่ายินดีเฉพาะภรรยาของตนอย่างอุกฤษฏ์ (เคร่งครัด) ผู้ที่ไม่สันโดษด้วยภรรยาของตน เที่ยวหญิงโสเภณี ไม่เป็นกาเมสุมิจฉาจาร แต่ก็ย่อมให้โทษแก่ตน 3 สถาน คือ 1) เสียทรัพย์เป็นค่าบำเรอแก่หญิงนั้นทุกคราวไป 2) ย่อมเป็นบ่อเกิดของโรคร้ายต่าง ๆ เช่น โรคเอดส์ 3) ย่อมเป็นผู้ใกล้ต่ออันตราย เพราะหญิงแพศยา ย่อมสมัครรักใคร่อยู่กับชายหลายคน ทำให้เกิดการหึงหวงกันขึ้นเป็นเหตุให้ก่อการทะเลาะวิวาท ทำอันตรายแก่กันได้

ปติวัตร คือ ความจงรักภักดีในสามี ความซื่อสัตย์และภักดีต่อสามี และผูกสมัครรักใคร่กับสามีของตนเท่านั้น ไม่ควรมีใจไปคิดผูกพันกับชายที่ไม่ใช่สามีตน แม้สามีเสียชีวิตแล้ว ตนเองก็มีสิทธิ์ที่จะมีสามีใหม่ได้ แต่ยังมีความรักใคร่นับถือในสามีผู้ซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว ไม่ผูกสมัครรักใคร่ในชายอื่นด้วยปฏิพัทธ์ หญิงผู้นี้ชื่อว่า ปติวัตร จงรักภักดีต่อสามี หญิงบางพวกเป็นผู้มักมากในกามหรือเห็นผิดเป็นชอบ ยอมทำตัวเป็นหญิงแพศยานับว่าเป็นที่บัดสีแก่เพื่อนฝูงและผู้ได้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง คล้ายกับว่าหมดหนทางประกอบอาชีพอย่างอื่นแล้ว หญิงที่ประพฤติอย่างนี้ ย่อมขาดจากสมาคมด้วยสตรี มิได้ออกหน้าออกตา แม้เข้าสมาคม ณ ที่ใดๆ ต้องปลีกตัวอยู่เอกเทศหนึ่งต่างหาก เท่ากับว่าเป็นผู้อาภัพ ดังนั้นควรขวนขวายหาเลี้ยงชีพในทางอื่นที่สุจริตจนสุดกำลังความสามารถ ยังดีกว่าที่จะยอมตนเป็นหญิงแพศยาเช่นนั้น ความสำรวมในกามส่องความประพฤติดีงามของชายหญิงผู้มีศีลยิ่งขึ้น

4. สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์

ความจริงใจ ได้แก่ ซื่อสัตย์ จริงวาจา ได้แก่ พูดจริง และจริงจัง ได้แก่ ทำจริง จะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ก็ตาม ย่อมเป็นคนซื่อตรงต่อมิตรสหาย จงรักภักดีในเจ้านายของตน มีความกตัญญูกตเวทีใน

ท่านผู้มีพระคุณ มีความเที่ยงธรรม รู้จักรับผิดชอบชั่วดี และว่าไปตามผิดตามถูกในบุคคลในเรื่องทั่วไป กล่าวโดยลักษณะเฉพาะก็เป็นคนที่มีวาจาสัตย์ เป็นที่เชื่อถือได้ ความประพฤติเป็นคนตรงมีลักษณะ 4 ประการ คือ

4.1 ความเที่ยงธรรม คือ ความประพฤติเป็นธรรมในกิจการอันเป็นที่หน้าที่ของตน ไม่ทำภารกิจให้ผิดพลาดด้วยอำนาจอคติ 4 ประการ คือ ฉันทาคติ ความชอบพอกัน, โทสาคติ ความเกลียดชัง, โมหาคติ ความหลง ไม่รู้จักจริง, ภยาคติ ความกลัว, พึงเห็นตัวอย่างในผู้พิพากษา ผู้วินิจฉัยอรรถคดีต้องเป็นผู้มีความยุติธรรมเป็นหลัก ไม่ถืออคติ 4 เป็นเหตุทำลายความยุติธรรม ต้องพิจารณาวินิจฉัยด้วยเหตุผลเช่นนี้ ชื่อว่า ผู้มีความเที่ยงธรรม

4.2 ความซื่อตรง คือ ความเป็นผู้ประพฤติซื่อตรงต่อมิตร ไม่คิดร้ายต่อมิตรนั้น ควรละเว้นจากโทษ 4 สถาน คือ ปอกลอกเพื่อน เจรจาปราศรัยไม่สงเคราะห์จริงประจบสอพลอ ชักชวนในทางเสื่อมเสีย และพึงประกอบด้วยคุณสมบัติ 4 สถาน คือ อุปการะเกื้อหนุนมิตร ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วย คอยตักเตือนให้สติแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์มีความรักใคร่กันจริง

4.3 สวามิภักดิ์ คือ ความจงรักภักดีในเจ้านายของตน เมื่อยกบุคคลใดให้เป็นเจ้านายของตนแล้ว ก็ประพฤติซื่อสัตย์สุจริต จงรักภักดีในบุคคลนั้น แม้ชีวิตก็ยอมสละแทนได้ ถึงจะทำกิจการอะไรก็ทำโดยสุจริต เพื่อประโยชน์แก่เจ้านายของตนมีความสวามิภักดิ์ในเจ้านายตน

4.4 ความกตัญญู หมายถึง การรู้จักระลึกนึกถึงในอุปการคุณ หรือบุญคุณที่ได้รับจากบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และหมายรวมเอาถึงจากสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตอื่น ๆ ที่อยู่ในฐานะมีคุณแก่ตนจะมากจะน้อยก็ตาม แล้วหาโอกาสตอบแทนอุปการคุณนั้นตามกำลัง และความสามารถอย่างถึงที่สุด ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาถือว่ามีความสำคัญมาก ท่านสอนไม่ให้ละเลยโดยเด็ดขาด แม้จะเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม ในบาลีบางแห่งถึงกับบอกว่า “บุรุษพึงพักอยู่ในเรือนของบุคคลใดตลอดราตรีหนึ่งหรือพึงได้ข้าวน้ำในที่ใด ไม่ควรคิดชั่วต่อบุคคลนั้นแม้ด้วยใจ” เพราะการทำเช่นนั้น เท่ากับเป็นการขัดกับหลัก “กตัญญู” ซึ่งท่านบอกว่าเป็นเรื่องที่น่าติเตียนคนที่ไม่รู้คุณ ที่เขาทำแล้ว ผู้ไม่ทำคุณให้ใครและผู้ไม่ทำตอบแทนคุณที่เขาทำก่อน ความกตัญญูไม่มีในคนใด การคบคนนั้นย่อมไร้ประโยชน์

5. สติสัมปชัญญะ คือ ความระลึกได้ ความรู้ตัว

ความมีสติรอบคอบ คือ ความมีสติ ตรวจตรา ไม่เลินเล่อ ตรงกันข้ามกับความประมาท สติ คือ ความระลึกนึกคิดได้ ประกอบกับสัมปชัญญะ ความรู้ตัว สติต้องมีสัมปชัญญะกำกับอยู่ด้วยเสมอ จึงเป็นสติที่ถูกต้อง ความมีสติที่ถูกต้อง ความมีสติรอบคอบไม่เลินเล่อรู้จักประมาณในอาหารที่จะพึงบริโภค อาหารโดยปรกติ มีประโยชน์สำหรับบำรุงร่างกาย และซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ แต่ถ้าบริโภคมากเกินประมาณหรือบริโภคอาหารที่บูดเน่า ย่อมให้โทษแก่ร่างกายได้ หรือบริโภคน้อยเกินไป ไม่พอแก่ความ

ต้องการของร่างกาย ความไม่เลินเล่อในการงาน คือ ไม่ทอดทิ้งธุระ เอาใจใส่หมั่นตรวจสอบ ประกอบให้ชอบแก่กาลเทศะไม่ปล่อยให้การงานคั่งค้าง

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของเบญจธรรม จะต้องมีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลายยับยั้งควบคุมอารมณ์ไม่ให้ฝักใฝ่ในกามตัณหา รูป รส กลิ่น เสียง มีความซื่อสัตย์ทั้งทางกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น มีสติรู้ตัวเองอยู่เสมอ ไม่เลินเล่อประมาทในการดำเนินชีวิต รู้จักรับผิดชอบชั่วดี มีความเที่ยงธรรมรักความยุติธรรม เสมอต้นเสมอปลาย เป็นต้น

2.4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างเบญจศีลและเบญจธรรม

อภิญวัฒน์ โพธิสาน (2551, หน้า 57) ได้กล่าวในหนังสือพุทธศาสน์แนวปฏิบัติเพื่อชีวิตว่า ผู้รักษาศีล 5 ไปพร้อมกับมีคุณธรรม 5 โดยสมบูรณ์ย่อมได้รับผลบางอย่างตามมา คือ

1. ย่อมเป็นที่รักใคร่พอใจของมนุษย์และเทวดา
2. deเนินชีวิตไปได้เป็นปกติสุขสงบเย็นใจไม่เดือดร้อนใจ
3. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้
4. เป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพมากด้วยคุณค่าของสังคม

ซึ่งหลักเบญจศีลและเบญจธรรม มีความสัมพันธ์กันดังในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเบญจศีลและเบญจธรรม

เบญจศีล	เบญจธรรม
1. เว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต	1. มีเมตตา กรุณา ต่อสรรพสัตว์
2. เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้	2. การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบประกอบด้วยธรรม
3. เว้นจากการประพฤติผิดในกาม	3. รู้จักการยับยั้งควบคุมในทางกามารมณ์
4. เว้นจากการพูดเท็จ	4. มีสัจจะ ถือความสัตย์จริง ซื่อตรง
5. เว้นจากการดื่มสุราและเสพของมึนเมา	5. มีสติสัมปชัญญะ หรือความไม่ประมาท

เบญจศีลและเบญจธรรม เป็นของคู่กัน ทั้งนี้อาจจะมาจากเหตุผลว่าผู้งดเว้นจากข้อห้าม 5 ข้อ ได้ชื่อว่าเป็น “ผู้มีศีล” แต่กระนั้นก็ตามผู้ที่มีศีลจะชื่อว่ามีคุณธรรม 5 ที่เรียกว่า “เบญจกัลยาณธรรม” ทุกคนหามิได้ตัวอย่าง เช่น คน ๆ หนึ่งได้ชื่อว่าเป็นคนมีศีลเดินทางไปทางเรือพบเรือล่ม คนกำลังว่ายน้ำเพื่อเอาชีวิตรอดอยู่ เขาสามารถที่จะช่วยให้ได้แต่ไม่ช่วยจนคน ๆ นั้นจมน้ำตายไปต่อหน้า ศีลของเขาไม่ขาดแต่ว่าขาดความกรุณาทำให้อาจถูกมองแบบตำหนิติเตียนว่าเป็นคนใจดำได้ แต่ถ้าเขาเห็นแล้วมีความเมตตากรุณา เตือนใจ หยุดช่วยเหลือคนตกน้ำนั้นให้พ้นอันตรายได้ จึงจะชื่อว่ามีทั้งศีลและคุณธรรม

ดังนั้นจึงมีคำกล่าวว่าเป็นผู้มีศีลมีกัลยาณธรรม แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาทั้งเบญจศีลและเบญจธรรม พบว่า ธรรมที่คู่กับศีลในแต่ละคู่นั้นนอกจากจะเป็นธรรมที่ส่งเสริมความดีงามแก่ผู้ประพฤติแล้ว ยังเป็นธรรมที่ทำให้สามารถรักษาศีล 5 ได้มั่นคง เช่น เมื่อบุคคลมีเมตตากรุณาย่อมเว้นจากปาณาติบาตได้โดยง่าย เพราะความรักความสงสารจึงไม่ทำร้ายเบียดเบียนบุคคลอื่น เบญจธรรมจึงเป็นธรรมที่ส่งเสริมผู้รักษาศีล 5 หรือเบญจศีลให้สมบูรณ์ดังที่ ท่านปัญญานันทภิกขุกล่าวไว้ว่า “เมื่อมีศีลต้องมีธรรมคู่กับศีล เพราะศีลกับธรรมนั้นต่างกันศีลเป็นเรื่องและธรรมเป็นเรื่องเจริญ ซึ่งหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนามี 2 ประการ คือ ปหานกิจ คือ การละเรื่องชั่วร้าย และภาวนากิจ คือ การทำความดีให้เจริญ เมื่อบุคคลละความชั่วแล้ว ยังไม่ทำความดีนับว่าไม่ก้าวหน้า” เช่น ตัวอย่างในธรรมาภิธานพจนานุกรมคำสอนพระพุทธศาสนา “เมื่อเดินไปพบคนนอนหลับอยู่ในทางรถไฟกำลังมีรถไฟแล่นมาแต่ไกลถ้าไม่ปลุกเขาก็ไม่ผิดศีลแต่ศีลไม่สมบูรณ์ ถ้าปลุกบอกเขาก็มีทั้งศีลและธรรมคือเมตตา” ดังที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงศีลคู่กับธรรมไว้หลายแห่ง เช่น ในฆฏิการสูตร “ช่างหม้อชื่อฆฏิการะเป็นผู้ถึงซึ่งพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งเป็นผู้รักษาศีล 5 มั่นคงมีศีล มีกัลยาณธรรม” (ม.มู. (ไทย) 13/388/345)

ผลของการปฏิบัติตามเบญจศีลเบญจธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ตามที่ผู้วิจัยได้อธิบายความมาแล้วข้างต้น พร้อมทั้งข้อคิดของนักวิชาการเป็นเครื่องมือยืนยันได้เป็นอย่างดีว่าถ้ามนุษย์มีเบญจศีลเบญจธรรมแล้ว จะทำให้มนุษย์มีบุคลิกภาพตามอานิสงส์ของศีล 5 ดังนี้

1. บุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีลในโลกนี้ย่อมมีโภคทรัพย์เป็นอันมาก ซึ่งมีความไม่ประมาท เป็นเหตุ

2. กิตติศัพท์อันงามของบุคคลผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยศีล

3. บุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีล จะเข้าไปยังบริษัทใด ๆ จะเป็นขัตติยบริษัทก็ตาม พราหมณ์บริษัทก็ตาม คหบดีบริษัทก็ตาม สมณะบริษัทก็ตาม ย่อมแกล้วกล้าไม่เก้อเขินเข้าไป

4. บุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีล ย่อมไม่หลงลืมสติตาย

5. บุคคลผู้มีศีลสมบูรณ์ด้วยศีล หลังจากตายแล้วย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

ดังนั้น สังคมที่มีผู้ปฏิบัติเบญจศีลและเบญจธรรมย่อมเป็นสังคมแห่งการปลอดภัยพ้นจากสิ่งเลวร้ายไม่ต้องหวั่นไหวหรือวิตกจริตถึงอันตราย ไม่ต้องห่วงกังวลถึงความปลอดภัยของบุตรหลานไม่ต้องมีการจัดระเบียบสังคมเป็นสังคมที่ปลอดจากมลภาวะที่เป็นพิษต่อจิตใจและร่างกาย

สรุปได้ว่า หลักเบญจธรรมหรือกัลยาณธรรม เป็นธรรมที่มีความงามและทรงคุณค่า เหมาะแก่การเป็นข้อควรปฏิบัติพิเศษให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปกว่าศีลซึ่งมีอยู่ 5 อย่าง คือ 1) เมตตากรุณา คือ ความรักความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่คิดเบียดเบียนเป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้มนุษย์ในสังคมมีความเมตตาปราณีต่อกัน

2) สัมมาอาชีวะ คือ การประกอบสัมมาชีพคุณธรรม ข้อนี้เป็นเครื่องสนับสนุนให้ผู้รักษาศีลสามารถรักษาศีลไว้ได้อย่างมั่นคง 3) กามสังวร คือ การสำรวมในกามมีความยินดีพอใจในคู่ของตน 4) สัจจะ คือ ความมีสัตย์การพูดความจริงความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น และ 5) สติสัมปชัญญะ คือ ความมีสติรอบคอบความระลึกได้และความรู้ตัวในขณะที่พูด คิด และทำ

2.5 สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

2.5.1 ความเป็นมา

จากการศึกษาสภาพบริบทในเขตพื้นที่ อำเภอศรขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ สรุปได้ดังนี้ (วิกิพีเดีย, ม.ป.ป.: ออนไลน์)

ศีขรภูมิ [สี-ขอ-ระ-พูม] เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุรินทร์ โดยเป็น 1 ใน 3 อำเภอของจังหวัดที่มีทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือผ่าน และมีสถานีรถไฟศีขรภูมิเป็นสถานีประจำอำเภอ ซึ่งรถไฟทุกขบวนหยุดรับ–ส่งผู้โดยสารที่สถานีนี้ นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของโบราณสถานสำคัญอย่างปราสาทศีขรภูมิ

อำเภอศีขรภูมิ เริ่มก่อตั้งบ้านเมืองมาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2295 ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย โดยมี “เชียงไชย” เป็นหัวหน้าผู้ปกครอง ซึ่งต่อมาภายหลังได้ประกอบความดีความชอบในการปกครองราษฎรให้ได้อยู่เย็นเป็นสุข จึงได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “ขุนไชยสุริยง” กองนอก และได้รับเลื่อนเป็น “หลวงไชยสุริยง” กองนอก ตามลำดับ ชาวอำเภอศีขรภูมิจึงถือว่า “หลวงไชยสุริยง” (เชียงไชย) เป็นเจ้าเมืองศีขรภูมิคนแรก และเป็นผู้คุณูปการต่อการวางรากฐานการปกครองและการพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขของชาวอำเภอศีขรภูมิจวบมาจนปัจจุบัน

ต้นสมัยรัฐกาลที่ 5 ขึ้นครองราชสมบัติ ประมาณ พ.ศ. 2412 เจ้าเมืองสังขะได้กราบบังคมทูลขอยกบ้านกุดไผท หรือบ้านจารพัตขึ้นเป็นเมือง (ตำบลจารพัฒในปัจจุบัน) โปรดเกล้าให้เป็นเมือง “ศีขรภูมิพิสัย” ให้หลวงไชยสุริยง “พระศีขรมานุรักษ์” เป็นเจ้าเมือง ต่อมาได้ย้ายที่ทำการมาตั้งที่บ้านโคกตะเคียนริมทางหลวงแผ่นดินที่ตัดใหม่ในท้องที่บ้านปราสาท ตำบลยางในขณะนั้น สร้างเป็นที่ทำการอำเภอชั่วคราว ครั้งถึงฤดูฝนปรากฏว่าน้ำจากทุ่งกุดไผททำมถึงจึงพิจารณาย้ายที่ทำการไปตั้งที่โคกอนันต์ (บ้านอนันต์ ตำบลยาง ตรงโรงเรียนบ้านอนันต์ ในปัจจุบัน) ตั้งที่ว่าการอำเภอถาวรตรงนั้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2454 ซึ่งเป็นสมัยแรกของการปกครองท้องที่

จนถึง ปี พ.ศ. 2475 จึงย้ายมาตั้งที่บ้านระแงงที่มีการคมนาคมสะดวกมีรถไฟวิ่งผ่าน จึงเป็นที่ตั้งอำเภอศีขรภูมิในปัจจุบันนี้ ชื่อกุดไผท ศีขรภูมิพิสัย จึงค่อยๆเลือนหายไปจากความทรงจำของผู้คน กระทั่งกรมสามัญศึกษาได้มาตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อำเภอศีขรภูมิ จึงได้ตั้งชื่อโรงเรียนว่า “ศีขรภูมิพิสัย” และชื่อของกุดไผทก็นำมาใช้เป็นชื่อของโรงเรียน “กุดไผทประชาสรรค์” ในตำบลกุดหวาย อำเภอ

ศีขรภูมิในปัจจุบัน ต่อมาคำว่า “พิสัย” หายไปคงเหลือแต่คำว่า “อำเภอศีขรภูมิ” ซึ่งหมายถึงเมืองที่เป็นที่ราบสูงหรือภูเขา

2.5.2 คำขวัญ

เมืองหลายภาษา หลากวัฒนธรรม ศิลปกรรมที่ล้ำลึก

2.5.3 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอศีขรภูมิตั้งอยู่ทางตอนกลาง ค่อนไปทางทิศตะวันออกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอจอมพระและอำเภอสนม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอสำโรงทาบ และอำเภอปรางค์กู่ (จังหวัดศรีสะเกษ)

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอศรีณรงค์และอำเภอลำดวน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมืองสุรินทร์และอำเภอเขวาสินรินทร์

2.5.4 การแบ่งเขตการปกครอง

1) การปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอศีขรภูมิแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 15 ตำบล 228 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลระแงง มี 15 หมู่บ้าน ตำบลตรึม มี 18 หมู่บ้าน ตำบลจารพัต มี 20 หมู่บ้าน ตำบลยาง มี 18 หมู่บ้าน ตำบลแตล มี 22 หมู่บ้าน ตำบลหนองบัว มี 18 หมู่บ้าน ตำบลคาละแมะ มี 15 หมู่บ้าน ตำบลหนองเหล็ก มี 18 หมู่บ้าน ตำบลหนองขวาว มี 17 หมู่บ้าน ตำบลช่างปี่ มี 14 หมู่บ้าน ตำบลกุดหวาย มี 14 หมู่บ้าน ตำบลขวาวใหญ่ มี 9 หมู่บ้าน ตำบลนารุ่ง มี 9 หมู่บ้าน ตำบลตรมไพร มี 10 หมู่บ้าน และตำบลผักไหม มี 11 หมู่บ้าน

2) การปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่อำเภอศีขรภูมิประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 16 แห่ง ได้แก่

เทศบาลตำบลศีขรภูมิ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลระแงง

เทศบาลตำบลผักไหม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลผักไหมทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลระแงง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลระแงง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลศีขรภูมิ)

องค์การบริหารส่วนตำบลตรึม ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตรึมทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลจารพัต ครอบคลุมพื้นที่ตำบลจารพัตทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลยาง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลยางทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลแตล ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแตลทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองบัวทั้งตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลคาละแมะ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคาละแมะทั้งตำบล
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหล็ก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองเหล็กทั้งตำบล
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขวาว ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองขวาวทั้งตำบล
องค์การบริหารส่วนตำบลช่างปี่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลช่างปี่ทั้งตำบล
องค์การบริหารส่วนตำบลกุดหวาย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลกุดหวายทั้งตำบล
องค์การบริหารส่วนตำบลขวาวใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลขวาวใหญ่ทั้งตำบล
องค์การบริหารส่วนตำบลนารุ่ง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลนารุ่งทั้งตำบล
องค์การบริหารส่วนตำบลตรมไพร ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตรมไพรทั้งตำบล

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตฺตโร (โพธิ์ประชม) (2555) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสงฆ์จังหวัดนครปฐมมีบทบาทต่อการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสูงที่สุด ได้แก่ จัดบริเวณวัดให้ร่มรื่นเป็นตัวอย่างแก่ชุมชน รองลงมา ได้แก่สอนธรรมศึกษาแล้วสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับต่ำที่สุด ได้แก่ จัดโครงการทัศนศึกษาเพื่อนำชาวบ้านไปสัมผัส หน่วยงานที่ดำเนินการเรื่องการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง 2. ผลการทดสอบสมมติฐาน 6 ข้อ โดยใช้ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า สมมติฐาน 4 ข้อคือ อายุ วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรมและวุฒิการศึกษาทางเปรียญ ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นการปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสมมติฐานอีก 2 ข้อคือพรรษา สถานะภายในวัดมีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง เป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งมีดังนี้ 1) ปัญหาที่พระสงฆ์ควรเข้าไปแก้ไขเป็นอันดับแรก คือ ปัญหาเรื่องการขาดศีลธรรม และปัญหาเรื่องความขัดแย้งของคนในชุมชน อันเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง 2) ข้อเสนอแนะ พระสงฆ์ควรพัฒนาบทบาทที่มีต่อชุมชนจากฐานะที่เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนร่วมกับองค์กรพัฒนาชุมชนต่างๆ ไปเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการแนะนำหรือเทศน์สอนโน้มน้าวจิตใจให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง 3) พระสงฆ์ต้องเป็นสื่อกลางในการชักจูงประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนด้วยความเต็มใจ และต้องประสานงานกับภาครัฐและองค์กรเอกชนต่าง ๆ

ให้ใช้สถานที่ของวัดเป็นที่ฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพแก่คนในชุมชน หรือเป็นสถานที่จัดโครงการต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

สันติ เมืองแสง (2558) ได้ศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 ผลการศึกษาพบว่า 1) พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 มีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ 6 ด้านอย่างครบถ้วน มีบทบาทในด้านสังคม เศรษฐกิจ การพึ่งพาตนเอง คุณธรรมและจริยธรรม วัฒนธรรม สุขภาพพลานามัย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รูปแบบที่พระสังฆาธิการมีต่อชุมชนด้วยการทำเป็นตัวอย่าง ให้ความร่วมมือกับชุมชนและสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน ส่วนหลักธรรมที่นำบูรณาการกับชุมชนมีทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง คุณธรรมและจริยธรรม วัฒนธรรม สุขภาพพลานามัย และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข 2) รูปแบบที่พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 เสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง 3 ด้าน คือ (1) การทำเป็นตัวอย่างแก่ชุมชน เช่น เป็นที่พึ่งทางจิตใจของผู้มีทุกข์ให้มีความสงบ เยือกเย็นสะอาด ช่วยเหลือประชาชน ปลอบขวัญให้กำลังใจ แนะแนวทางแก้ปัญหาชีวิตให้ (2) การร่วมมือกับชุมชน เช่น ร่วมมือกับชุมชนในการจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับวันสำคัญต่างๆ และ (3) สนับสนุนกิจกรรมของชุมชน เช่น การให้ชุมชนมีสิทธิที่จะตัดสินใจเพื่อตนเอง และมีวิธีการที่จะดำเนินการตามที่ตัดสินใจ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ร่วมกับชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

พระครูสมุห์วรวิทย์ ผาสุโก (ดุษฎีพฤฒิพันธุ์) (2559) ได้ศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนมีพื้นฐานของความมีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความสามัคคี ชุมชนสามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหา และตัดสินทางเลือกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จพัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสามารถที่พึ่งตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ปัจจัยที่สร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้นั้น ต้องพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic) โดยพัฒนาคน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การพัฒนาองค์กรต้องกระทำโดยคนในชุมชนซึ่งเป็นผู้ทีมีความรู้สึก มีปัญหา มีความต้องการในการแก้ปัญหาร่วมกัน รวมทั้งมีความรัก ความเอื้ออาทรจริงใจต่อกันภายใต้ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน การเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้มาเชื่อมโยงจิตใจนำพาคนในชุมชนให้เกิดความรัก และความสามัคคีในชุมชน สำหรับชุมชน ในอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรีนั้น นับว่ามีความเข้มแข็งเป็นอย่างยิ่ง คนในชุมชนมีความรักสามัคคีในการอนุรักษ์ตลาดร้อยปี

ซึ่งเป็นศูนย์รวมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยมีพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมของความศรัทธา ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน กิจการต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้คนในชุมชน เกิดปฏิสัมพันธ์ต่อกัน อีกทั้งยังทำหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนให้เข้มแข็ง และได้พัฒนาต้นกล้า หรือเยาวชนของชุมชนเป็นคนดีศรีสุพรรณ ซึ่งนับว่าพระสงฆ์นอกจะส่งเสริมความเข้มแข็งของคนในชุมชนแล้วยังได้บ่มเพาะปูพื้นฐานให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ มีความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณ สามารถสืบสานวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชนให้เข้มแข็งสืบต่อไป

สายหยุด มีฤกษ์ (2559) ได้ศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า 1) บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการในด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสังฆาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการมีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง 2) บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการจำแนกตามสภาพส่วนบุคคลโดยรวม พระสังฆาธิการที่มี ตำแหน่งและประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่พระสังฆาธิการ ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับพระสังฆาธิการที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีบทบาทในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ 3) ปัญหาส่วนใหญ่ของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการคือการกระจายอำนาจหน้าที่ให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัดสมุทรปราการปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่รองรับการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น พระสังฆาธิการของคณะสงฆ์จังหวัดสมุทรปราการทุกตำแหน่งทุกหน้าที่ ควรมีการเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอและควรเสริมปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ให้มากยิ่งขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจหน้าที่กระจายการปฏิบัติงานอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ของจังหวัดสมุทรปราการอย่างเหมาะสม ประกอบกับควรทำงานอย่างมีระบบเป็นแนวทางเดียวกัน และมีเครือข่ายรวมมือกัน โดยการใช้ความรู้ความสามารถของบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนมีความประพฤติดีงามด้วยศีลาจาริยวัตรตามหลักพระธรรมวินัย

วสิษฐ์พล กูลพรม (2560) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากระบวนการ

เสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรม ของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้นำหลักพุทธธรรมจักร 4 ธรรมนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ดุจล้อนำรถไปสู่ที่หมาย หลักจักร 4 มีประยุกต์ใช้เพื่อความเข้มแข็งของชุมชน คือ 1. ปฏิรูปเทสวาสะ (อยู่ในถิ่นที่ดี มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสม) คือ อยู่ในสังคมชุมชนที่ดี สิ่งแวดล้อมที่ดี สะดวกสบาย ในหลายๆด้าน เหมาะแก่เป็นสถานที่ดำเนินชีวิต พรั่งพร้อมอุดมสมบูรณ์ 2. สัปปุริสูปัสสยะ (สมาคมกับสัตบุรุษ) คือการ คบหาบุคคลอื่นที่เป็นคนดีมีกัลญาณมิตร ไม่คบคนพาลที่พาไปในทางที่เสียหาย เดือดร้อน คบคนดีเป็นมิตร ตำบลต้นธงได้มีการขับเคลื่อนโดยนำหลักธรรมข้อดังกล่าวไปใช้โดยตระหนักถึงการคบคนดีจะทำให้นำพาชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น เช่นไม่นำพาไปในทางเสื่อมเสียเช่นชักชวนไปทางอบายมุขทุจริตผิดกฎหมาย 3. อัตตสัมมาปณิธิ (ตั้งตนไว้ชอบ, ตั้งจิตคิดมุ่งหมาย นำตนไปถูกทาง) คือตั้งตนอยู่ในครรลองครองธรรม ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม ชุมชนตำบลต้นธงได้รับการปลูกฝัง ได้รับการอบรม กิจกรรมค่ายพุทธธรรมนำชีวิตเป็นประจำทุกๆปี เพื่อเป็นการเสริมสร้างภาวะทางจิตใจให้ตั้งมั่นในความกุศลความดีซึ่งเป็นแนวทางสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองและชุมชนไปในตัว 4. ปุพเพกตปุญญตา (ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว, มีพื้นเดิมดี, ได้สร้างสมคุณความดีเตรียมพร้อมไว้แต่ต้น) นับได้ว่าเป็นทุนเดินของสังคมที่ได้สั่งสมความดีมาก่อน จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชุมชน สังคมมีความเข้มแข็งสงบสุข ตามแบบของชุมชน สังคมวิถีพุทธ สำหนับชุมชนตำบลต้นธงนั้น ได้มีการปลูกฝังพุทธธรรมแก่ประชนมาเป็นเวลาช้านานโดยความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ในตำบล เทศบาล หน่วยงานของรัฐ จึงทำให้ประชาชนการประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนตามแนวพระพุทธศาสนา อันนับได้ว่าเป็นผู้ได้สั่งสมความดีมาเพราะถูกปลูกฝังมาก่อนนั่นเอง นอกจากนั้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนได้มีการประยุกต์บูรณาการกับทฤษฎีเทอม ได้แก่ 1. technology เทคโนโลยี ด้านเทคโนโลยีนั้น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาเป็นเรื่องสำคัญ ที่ภาครัฐต้องนำมาใช้ เพื่อบริการประชาชนเพื่อความสะดวกรวดเร็ว เช่น การสร้างแอฟของตนเองขึ้นมา เพื่อรับเรื่องราวร้องทุกข์แก้ไขปัญหาต่างๆ รวมทั้งการกระจายข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึงทันต่อเหตุการณ์จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนได้ 2. Economic เศรษฐกิจ ปัจจุบันด้านเศรษฐกิจชุมชนมีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เศรษฐกิจดี ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ทำให้ประชาชนกินดี อยู่ดี ประชาชนไม่มีหนี้สิน ชุมชนก็เข้มแข็งตำบลต้นธงมีเศรษฐกิจ พบว่า มาจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก รองลงมาคือ ค้าขาย รับราชการ และอุตสาหกรรม เป็นต้น 3. Resource ทรัพยากร ด้านทรัพยากรบุคคลถือว่าสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาต่าง ๆ ต้องมีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ ถ้าขาดทรัพยากรบุคลที่มีความรู้ความสามารถแล้ว องค์กรก็ขาดประสิทธิภาพ ขาดความเข้มแข็งด้านการให้บริการประชาชน ทรัพยากรบุคคลในการขับเคลื่อนความเข้มแข็งในชุมชนในตำบลต้นธง ได้แก่องค์กรทางศาสนา องค์กรท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน และ

สถาบันการศึกษา 4. Mental จิตใจ ความเข้มแข็งของชุมชนเริ่มต้นที่จิตใจเป็นสำคัญ ถ้าประชาชนมีจิตใจที่อ่อนแอไม่เข้มแข็ง ก็พ่ายแพ้แก่ปัญหาชีวิต แก่กิเลสตัณหา แก่อบายมุข เวลามีปัญหา ครอบครัว สังคม ชุมชนก็ไม่อาจแก้ปัญหาได้การฝึกฝนให้คนในชุมชนมีจิตใจที่อดทนต่อสภาพปัญหาต่างๆ ได้นับเป็นสิ่งที่ดีเป็นภูมิคุ้มกันได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาจึงเป็นกลไกที่สำคัญในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งที่นอกเหนือจากพุทธธรรมจักร แล้วประชาชนต้องเริ่มต้นที่ตัวบุคคลก่อน เช่น ฝึกสมาธิ เป็นกระบวนการฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง ไม่ให้ตกเป็นทาสสิ่งเสพติด หรืออบายมุขปฏิบัติตามหลักศีล๕ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมมีความจำเป็นและสำคัญต่อการพัฒนาด้านใจจิตใจได้เป็นอย่างมาก ถือเป็นการปลูกฝังทางใจ ทั้งตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมให้เข้มแข็งขึ้นได้ นอกจากนั้นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน ที่ถูกขับเคลื่อนโดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นก็มีความสำคัญการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ นอกเหนือจากความเข้มแข็งทางจิตใจของคนใน ชุมชน ก็ต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมประเพณี และการกินดีอยู่ดีขอ ชุมชนจึงถือว่าเป็นกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนนั่นเอง

พระจิรภัทร อินฺทวโส (แก้วเลิศ) (2560) ได้ศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการพัฒนาวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า 1) พระสังฆาธิการมีบทบาทในการพัฒนาวัดโดย มีการบริหารปกครองโดยหลักเมตตาธรรมตามพระธรรมวินัย กฎ ระเบียบ คำสั่งมหาเถรสมาคม มีการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม และได้พัฒนากรรมการวัด ได้มีบทบาทการเผยแผ่ศาสนธรรม โดยมีคณะกรรมการวัด หรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 2) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาวัด ได้แก่ การไม่เข้าใจในพระธรรมวินัยและกฎ ระเบียบ คำสั่งมหาเถรสมาคม การขาดความเข้าใจในศาสนพิธีทั้งแบบภาคกลางและแบบล้านนา การใช้ประโยชน์จากศาสนสถานอย่างไม่เต็มที่ รวมไปถึงการขาดงบประมาณสนับสนุนและคนดูแลและพัฒนาวัดที่เพียงพอ 3) พระสังฆาธิการได้เสนอแนวทางส่งเสริมการพัฒนาไว้ว่า ควรส่งเสริมและสนับสนุนด้านการศึกษาพระภิกษุสามเณรเป็นหลัก พระสังฆาธิการคณะกรรมการวัด ชุมชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลศาสนสถาน รักษาศิลปกรรมล้านนาให้สวยงาม

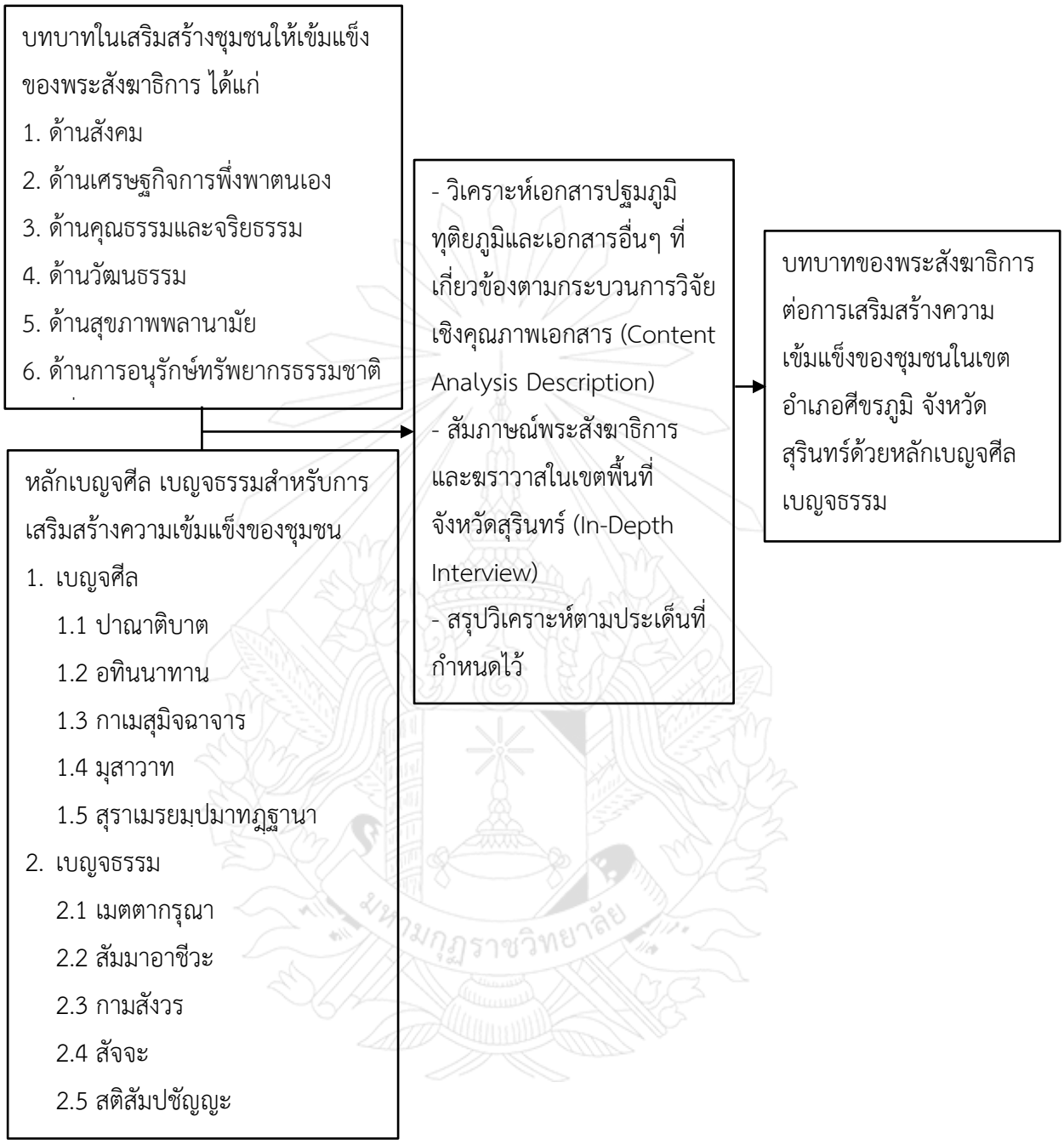
พระอดุลย์ กุสลจิตฺโต (ภักดีกุล) (2561) ได้ศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์ ในเขตการปกครอง จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยบทบาทพระสังฆาธิการอยู่ในระดับสูงสุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ การวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทพระสังฆาธิการต่อการปกครอง คณะสงฆ์ธรรมยุต โดยรวมจำแนกตาม อายุ พรรษา

ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาทางธรรม วุฒิการศึกษาทางโลก และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระครูนิวิฐศีลขันธ์ และสมคิด พุ่มทุเรียน (2563) ได้ศึกษาบทบาทคณะสงฆ์กับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านเครือข่าย บวร ในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ประกอบด้วย ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และด้านผู้นำ 2) หลักบวรกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย การสร้างการรับรู้ การสร้างการเรียนรู้ และการสร้างการจัดการเปลี่ยนแปลง 3) รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านเครือข่ายบวรในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ OFROS 1) องค์กร ประกอบด้วย ภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคสังคม 2) องค์ประกอบของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนมนุษย์ 3) บทบาทในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย บทบาทในการสร้างการรับรู้ บทบาทในการสร้างการเรียนรู้ และบทบาทในการสร้างการจัดการเปลี่ยนแปลง 4) หลักการดำเนินงาน ประกอบด้วย สืบสาน รักษา ต่อยอด และการพัฒนาต่อเนื่อง 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ประกอบด้วย จิตสำนึก จิตสาธารณะ และจิตอาสา

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นที่นำมาศึกษาถึงบทบาทในเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ ของ สันติ เมืองแสง (2558) หลักเบญจศีล และเบญจธรรม เพื่อนำมาใช้กำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) โดยใช้วิธีการนำผลการวิจัยที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อนำไปสู่ผลของการศึกษาตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา โดยมีรายละเอียดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

3.1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

โดยรวบรวมข้อมูลแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ หลักเบญจศีล เบญจธรรม เอกสารทางราชการ ตำราทางพระพุทศาสนา บทความ และงานวิจัย รวมถึงการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีความน่าเชื่อถือ เพื่อนำมาประกอบการศึกษาประเด็นที่สนใจ และเพื่อกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ และเป็นข้อมูลในการประกอบการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยต่อไป

3.1.2 การวิจัยจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structure Interview)

เพื่อศึกษาถึงการใช้หลักธรรม เบญจศีล เบญจธรรม ในการสร้างเสริมให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักธรรม เบญจศีล เบญจธรรมและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักกธรรม เบญจศีล เบญจธรรม ไปใช้ในการสร้างเสริมความเข็มเข็ง ของพระสังสังฆาธิการ ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

3.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้พิจารณากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการและฆราวาส ในเขตพื้นที่อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 28 รูป/คน ดังนี้

3.2.1 พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 18 รูป ดังนี้

1) พระครูบริหารชัยมงคล	เจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ
2) พระครูวิมลศีขรคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ
3) พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์	รองเจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ
4) พระครูประภัสสรวิริยคุณ	เจ้าคณะตำบลคาละแมะ

5) พระครูโสภณวรานุรักษ์ เจ้าคณะตำบลหนองขวาว
6) พระครูสุนันทวรคุณ เจ้าคณะตำบลหนองเหล็ก
7) พระครูกิตติธรรมประสาธน์ รักษาการเจ้าคณะตำบลระแงง
8) พระครูพิบูลพัฒนประสุต เจ้าคณะตำบลช่างปี่
9) พระครูปัญญาสิริธรรมพิมล เจ้าคณะตำบลจารพัต
10) พระครูโกมุทสรารักษ์ เจ้าคณะตำบลหนองบัว
11) พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม รองเจ้าคณะตำบลตรึม
12) พระอธิการสมศักดิ์ ถิรสัวโร รักษาการเจ้าคณะตำบลนารุ่ง
13) พระครูอนุกูลวีรกิจ เจ้าคณะตำบลตรมไพร
14) พระปลัดลือชา อาทโร เจ้าคณะตำบลแตล
15) พระครูสมานธรรมประโชติ เจ้าคณะตำบลตรึม
16) เจ้าอธิการคำพัน สิริจนฺโท เจ้าคณะตำบลกุดหวาย
17) พระครูธีรปุญญาธร เจ้าคณะตำบลยาง
18) พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ เจ้าคณะตำบลขวาวใหญ่

3.2.2 ฆราวาสในเขตพื้นที่อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยมีจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 10 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย พระสังฆาธิการ และฆราวาส เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน และสามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบในคำถามวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามในเชิงบวกโดยมีประเด็นดังนี้

1) ความเข้าใจเกี่ยวกับพระสังฆาธิการของประชาชนในมุมมองพระสังฆาธิการ
2) การใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ
3) บทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
4) ข้อเสนอแนะการนำหลักเบญจศีล เบญจธรรมไปใช้ในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังธิการในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

3.4.2 เครื่องบันทึกเทป และสมุดจดบันทึกที่ใช้ระหว่างการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยได้ทำการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูล

3.4 วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อศึกษา และอธิบายผลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจน เป็นการสัมภาษณ์แบบระบุตัวบุคคล โดยหัวข้อในการสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ

ส่วนที่ 4 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ส่วนที่ 5 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการนำหลักเบญจศีล เบญจธรรมไปใช้ในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังธิการในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลบทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ และนำเนื้อหาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์หาความชัดเจนและใจความสำคัญ และสุดท้ายจัดทำรายงานผล เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังนี้

1) ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อกราบเรียนอธิการบดี เรียนรองอธิการบดี วิทยาเขตและวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ พระสังธิการ และฆราวาส ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

3) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ และ 2) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการและฆราวาส ในเขตพื้นที่อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 28 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทำการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัย ดังนี้

4.1 บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

4.2 กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

4.3 สรุปข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

4.1 บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

4.1.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับพระสังฆาธิการของประชาชน

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ในประเด็นความเข้าใจเกี่ยวกับพระสังฆาธิการของประชาชน ซึ่งแต่ละท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“ในยุคก่อนประชาชนให้ความสำคัญกับพระสังฆาธิการและมีบทบาทในสังคมชนบทมาก แต่ในปัจจุบันพระสังฆาธิการประชาชนไม่ให้ความสำคัญลดบทบาทลงไปมาก อนาคตข้างหน้าวัดร้างจะเพิ่มมากขึ้นเพราะสังคมมีบทบาทแทนมากขึ้น” (สัมภาษณ์, พระครูโกมุทสรารักษ์ อธิโต (แสวง), 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการต้องมีความประพฤติดี มีความรู้ดี เข้าใจถึงประชาชนที่อาศัยญาติโยมที่อยู่ใกล้วัด หรือไกลวัด ที่ศรัทธามาทำบุญกับวัด หน้าที่ของพระสงฆ์ต่อการสร้างความเข้มแข็งที่ประชาชน อาตมามองว่า ประชาชนคาดหวังให้พระสงฆ์ไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน เพราะกิจของสงฆ์อันดับแรกให้ญาติโยมได้ทำบุญ และสร้างความสามัคคีระหว่างวัดกับชุมชน ผ่านการตักบาตร ทำบุญ

ประเพณี ชาวบ้านอยากให้วัดพัฒนาเป็นศูนย์รวมของจิตใจของชาวบ้าน (สัมภาษณ์, พระครูโสภณวรานุรักษ์ สมวโร (นารี), 5 กันยายน 2565) “การสอนประชาชนในช่วงวันพระ ญาติโยมจะตั้งใจฟังเทศน์มีการอบรมศีลธรรมจรรยาตามโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุนาภิรักษ์ (ธรรมณรงค์) 20 ตุลาคม 2565) “มีความเข้าใจเกี่ยวกับพระสังฆาธิการในช่วงวันพระกล่าวสั่งสอนประชาชนให้ประชาชนทำสิ่งที่ดี” (สัมภาษณ์, พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม, 21 ตุลาคม 2565) จากการสัมภาษณ์ “ในความเข้าใจของประชาชน ทั่วไปคำว่าพระสังฆาธิการ คือพระผู้ปกครองระดับเจ้าอาวาสวัดที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดแต่ในระดับชั้นยศนั้นประชาชนไม่สามารถเข้าใจได้ว่าระบบสายปกครองในคณะสงฆ์” (สัมภาษณ์, พระครูพิบูลพัฒนประสุต ญาณเมธี (กุมาร), 22 ตุลาคม 2565) “ส่วนมากญาติโยมไม่เข้าใจพระสังฆาธิการ ญาติโยมไม่สามารถบอกลำดับชั้นการปกครองได้” (สัมภาษณ์, พระครูปัญญาสิริธรรมพิมล ธนปญโญ (แจ่มแจ้ง), 21 ตุลาคม 2565) “การสอนประชาชนในช่วงเย็น ในวันพระ ญาติโยมตั้งใจฟัง มีการอบรมศีลธรรม จริยธรรม ตามโอกาสวันสำคัญต่างๆ” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564)

“พระสังฆาธิการในมุมมองของประชาชน พระที่มีตำแหน่ง ทางการปกครองระดับเจ้าอาวาสขึ้นไปที่อยู่ในชุมชนในวัดนั้น ๆ” (สัมภาษณ์, พระครูอนุกูลวีรกิจ ณานวีโน (อันทมนต์), 21 ตุลาคม 2565) “ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับพระสังฆาธิการคือเป็นพระผู้ปกครองหรือเจ้าอาวาสของวัดนั้น ๆ แต่ไม่สามารถรู้ได้ถึงลำดับชั้นยศของพระสงฆ์ได้” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคลฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการในความคิดของประชาชนคือ หัวหน้าหรือเจ้าอาวาสวันนั้น ๆ เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ในวัดนั้นเอง” สัมภาษณ์, พระครูกิตติธรรมประสาธน์กตธมโม (บุตรโสม), 22 ตุลาคม 2565) “ในความเข้าใจของญาติโยมเกี่ยวกับพระสังฆาธิการ ถ้าจะกล่าวไปความเข้าใจของญาติโยมส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจความจริงโดยทั่วไปของพระสังฆาธิการ ญาติโยมเข้าใจแต่ความเป็นเจ้าอาวาสวัดอย่างเดียวแต่ในความเป็นจริงแล้ว พระสังฆาธิการนั้นเป็นตำแหน่งในชั้นปกครองในคณะสงฆ์ของประเทศไทยที่ได้กำหนดไว้ในปัจจุบัน เพื่อใช้ในการปกครองคณะสงฆ์ในแต่ละระดับ” (สัมภาษณ์, พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์ ติกรปุญโญ (รัตมณีนิล), 21 ตุลาคม 2565) “พระผู้ปกครองวัดเหมือนเจ้าอาอาสวัดนั้นในชุมชนแต่ไม่สามารถเข้าใจลำดับชั้นยศหรือสมณศักดิ์พระได้ถูกต้อง” (สัมภาษณ์, พระครูสุนันทวรคุณ สุนนโธ (มีทอง), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการในความคิดของประชาขนคือเป็นพระเจ้าอาวาสในวัดนั้นในความเข้าใจของประชาชนและความคิดของคนทั่วไปที่ยังไม่เข้าใจลำดับชั้นของพระสังฆาธิการชนชั้นปกครองฉะนั้นในอนาคตประชาชนต้องเข้าใจลำดับชั้นของสังฆาธิการโดยการให้ความรู้ประชาชนมากกว่านี้” (สัมภาษณ์, พระปลัดลือชา อาทโร, 23 ตุลาคม 2565) “ชาวบ้านบางคนไม่เข้าใจบทบาทของพระสังฆาธิการ แต่สามารถพูดกันได้ว่าพระสังฆาธิการคือพระเจ้าอาวาสวัดนั้น ๆ และลำดับชั้นยศและลำดับชั้นการปกครองไม่สามารถเข้าใจได้” (สัมภาษณ์, พระอธิการสมศักดิ์, 22 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการตามความเข้าใจของประชาชนคือพระระดับเจ้าอาวาสในวัดนั้น ๆ หรือพระผู้ปกครอง แต่ประชาชนไม่เข้าใจในเรื่องชั้นยศของพระในลำดับการปกครอง” (สัมภาษณ์,พระครูประภัสสรวิริยคุณ จิตตสโร (พนารินทร์), 1 พฤศจิกายน 2565) “ประชาชนเข้าใจในแนวคิดของชาวบ้านที่ได้สัมผัสของพระสังฆาธิการในชุมชนอย่างใกล้ชิดแต่ความเข้าใจที่ละเอียดถูกต้องนั้นยังไม่ถูกต้องเท่าไหร่ในเรื่องลำดับชั้นการปกครองของคณะสงฆ์ในประเทศไทยที่ถูกต้องเท่าไรนัก” (สัมภาษณ์, พระครูธีระปุญญาธร ธีปุญโญ (ปิ่นเพชร), 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการต้องมีความประพฤติดี มีความรู้ดี เข้าใจถึงประชาชนที่อาศัยญาติโยมที่อยู่ใกล้วัด หรือไกลวัด ที่ศรัทธามาทำบุญกับวัด หน้าที่ของพระสงฆ์ต่อการสร้างความเข้มแข็งที่ประชาชน เพราะประชาชนทุกวันนี้บางคนต้องไปทำมาหาเลี้ยงชีพไม่ค่อยเข้าวัด ทำบุญ ยกเว้นวันเทศกาล หรือวัดพระใหญ่เช่น เข้าพรรษา กฐิน ชาวบ้านถึงเข้าวัด” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “ประชาชนบางคนเข้าใจพระสังฆาธิการคือพระสงฆ์ที่ปกครอง และบริหารคณะสงฆ์ ในแนวคิดของชาวบ้านที่ได้สัมผัสของพระสังฆาธิการในชุมชนอย่างใกล้ชิดแต่ความเข้าใจที่ละเอียดถูกต้องนั้นยังไม่ถูกต้องเท่าไหร่ในเรื่องลำดับชั้นการปกครองของคณะสงฆ์ในประเทศไทยที่ถูกต้องเท่าไรนัก” (สัมภาษณ์, พระครูวิมลศีขรคุณ วัดกาเจาะ, 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการตามความเข้าใจของประชาชนคือพระระดับเจ้าอาวาสในวัดนั้น ๆ หรือพระผู้ปกครอง พระสงฆ์ที่รับผิดชอบ” (พระครูสมานธรรมประโชติ, 3 พฤศจิกายน 2565)

“นมัสการหลวงพ่อ ทำไมวัดร้างถึงเพิ่มขึ้นช่วยอธิบายต่อให้” (ผู้วิจัย, 21 ตุลาคม 2565) “ที่วัดร้างเพิ่มมากขึ้น เพราะโลกเปลี่ยน พระปลอมมีมากขึ้นทำให้วงการสงฆ์เสื่อม สำนักพุทธมีการตรวจสอบเข้มข้นมากกว่าอดีต กว่าจะบวชได้ ต้องมีขั้นตอน ต้องเดินเอกสาร ต้องได้รับการตรวจสอบประวัติ ต้องตระเตรียมงานอย่างน้อย 2 เดือนขึ้นไป บางคนจะบวชเข้าพรรษา บางคนจะบวชหน้าไฟ บางคนจะบวชแก้บน บางคนจะบวชอุทิศส่วนกุศล ต้องเดินเอกสารยุ่งยาก และทุกวันนี้ ปัจจุบัน “ศาสนทายาท” บวชเรียนน้อยลงมาก ในต่างจังหวัดบางวัดที่เคยมีพระเณรเยอะ ๆ ปัจจุบันหลงเหลือไม่กี่รูป ยิ่งสามเณรบางวัดแทบไม่มีให้เห็น กุฏิมีแต่ห้องว่างเปล่า บางส่วนไหลเข้ามาสู่เมืองกันหมด อาตมาเห็นด้วยกับพระพยอม ที่ท่านได้เทศน์ ท่านพูดจริงอาตมาเห็นภาพเลย พระพยอมท่านบอกสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน มีประโยคหนึ่งที่ฟังแล้วสะท้อนถึงความเสื่อมของสังคมไทยได้อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรมคือ วัดกำลังจะร้าง ตะรางกำลังเจริญ ปัจจุบันมีผู้เข้ามาบวชและอยู่นานมีน้อยลง จะมีบวชก็เพียงระยะสั้นๆ 7 วันหรือ 15 วัน จึงทำให้วัดแต่ละวัดมีพระสงฆ์อยู่ประจำน้อย แต่เรือนจำหรือคุกมีนักโทษอยู่แออัดจนแทบจะไม่มีที่ให้นอน ด้วยเหตุปัจจัยต่อไปนี้ อดีตการศึกษาของไทยวัดเป็นศูนย์กลางการศึกษา ดังนั้นเด็กชายไทยเมื่อโตขึ้นพ่อแม่จะนำไปฝากให้อยู่วัดเพื่อศึกษาเล่าเรียนที่สำคัญซึ่งเด็ก ได้รับการอบรมทางด้านศีลธรรม ปลูกฝังอุปนิสัยให้เป็นคนดี มีคุณค่าต่อสังคม เด็กเหล่านี้ส่วนหนึ่งบวชเป็นสามเณร เมื่ออายุมากพอที่จะถือศีล และปฏิบัติธรรมได้โดยที่ไม่เป็นภาระของ

พระภิกษุ ทั้งยังสามารถปฏิบัติรับใช้พระภิกษุได้ โดยที่ไม่ขัดต่อพระพุทธานุญาติด้วย สามเณรเหล่านี้เอง เป็นทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยการอุปสมบทเป็นพระภิกษุเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ และรับภาระในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธองค์สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ที่สำคัญวัดไหนมีสิ่งศักดิ์ ให้หวยแม่น ญาติโยมจะเข้าวัดมาก วัดไหนมีไอ้ไข่ ให้หวยแม่น ญาติโยมจะแห่เข้าไปบนบานมาก และทุกวันนี้ วัดมิได้เป็นศูนย์กลางการศึกษาเช่นในอดีต จึงทำให้เด็กเข้าโรงเรียนมากกว่าจะเข้าวัดเพื่อเรียนเหมือนเช่นอดีต จะเข้าวัดบ้างก็เมื่อมีความจำเป็น เช่น ทำบุญตามประเพณีในเทศกาลต่างๆ หรือเนื่องในวันเกิดของตนเอง ของบุพการี โลกทุกวันนี้มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น ผู้สนใจจะศึกษาค้นคว้าคำสอนของศาสนา ไม่จำเป็นต้องเข้าวัดเพื่อฟังเทศน์ฟังธรรม “โดยเฉพาะจากนักเทศน์โดยการอ่านคัมภีร์ให้ฟัง เพราะคัมภีร์คือพระไตรปิฎก หาดูได้จากเว็บไซต์ของกูเกิล พระนักเทศน์ที่นั่งอ่านคัมภีร์ให้ฟัง หรือพูดตามคัมภีร์โดยอาศัยความจำ จึงมีผู้สนใจเข้าวัดฟังเทศน์น้อยลง นอกเหนือจากภาระงานประจำ แต่ในทางกลับกัน พระป่า ซึ่งมุ่งเน้นการปฏิบัติด้วยการเจริญสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน และมีความเคร่งครัดพระวินัย ยังได้รับความสนใจจากประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ เนื่องจากการสอนที่มุ่งเน้นการปฏิบัติฝึกหัดจิตใจให้ใฝ่ความดี มีคุณธรรม ทั้งนำมาแก้ปัญหาชีวิตได้จริง คนรุ่นใหม่ ทั้งไทยและเทศเป็นจำนวนมาก ได้เข้ามาหาเพื่อรับฟังคำสอน และฝึกหัดปฏิบัติธรรมในแต่ละวัน วัดป่านานาชาติที่อุบล หรือวัดหลวงพ่อกันหาที่นครราชสีมา” (สัมภาษณ์, พระครูโกมุทสรารักษ์ อธิโต (แสวง), 21 ตุลาคม 2565)

สรุปได้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระสังฆาธิการของประชาชนในมุมมองพระสังฆาธิการ พบว่าในยุคก่อนประชาชนให้ความสำคัญกับพระสังฆาธิการและมีบทบาทในสังคมชนบทมากแต่ในปัจจุบันพระสังฆาธิการประชาชนไม่ให้ความสำคัญลดลง เพราะชาวบ้านสามารถฟังเทศน์ผ่านสื่อต่าง ๆ ได้สะดวก ไม่จำเป็นต้องไปวัดเหมือนเช่นอดีต จึงทำให้มีวัดร้างเพิ่มมากขึ้น แต่ในทางกลับกัน พระป่าซึ่งมุ่งเน้นการปฏิบัติด้วยการเจริญสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน และมีความเคร่งครัดพระวินัย ยังได้รับความสนใจจากประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ เนื่องจากการสอนที่มุ่งเน้นการปฏิบัติฝึกหัดจิตใจให้ใฝ่ความดี มีคุณธรรม ทั้งนำมาแก้ปัญหาชีวิตได้จริง คนรุ่นใหม่ ทั้งไทยและเทศเป็นจำนวนมาก

4.1.2 การใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ในประเด็นการใช้หลักเบญจศีลเบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ ซึ่งแต่ละท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“การใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีให้กับชุมชน สร้างสันติสุขในชุมชนให้เกิดขึ้นและการส่งเสริมให้ชุมชนรักษาสิ่งแวดล้อม สร้างความร่วมมือ ช่วยกันรักษาความสะอาดในชุมชน (สัมภาษณ์, พระครูโสภณวรานุรักษ์ สมวโร (นารี), 5 กันยายน 2565) “การปลูกต้นไม้ ดูแลเลี้ยงสัตว์ ส่งเสริมชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านเข้มแข็ง ตั้งใจปฏิบัติตามหลักเบญศีล

เบญจธรรม ที่พระสังฆาธิการสั่งสอน” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564) “ปัจจุบันการใช้หลักเบญจศีลในสังคมได้รณรงค์ให้ไม่มีการเลี้ยงสุราในงานต่าง ๆ เพื่อลดอบายมุขต่าง ๆ อาตมาได้นำแนวคิดของสมเด็จพระราชมังคลาจารย์ได้นำหมู่บ้านศีล 5 มาสั่งสอนประชาชน” (สัมภาษณ์, พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม, 21 ตุลาคม 2565) “ในการใช้เบญจศีล เบญจธรรมอยู่ในตัวบุคคลของพระสังฆาธิการแต่ละรูปมีบทบาทมีวิสัยทัศน์แตกต่างกันออกไป และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเบญจศีล เบญจธรรม เพื่อสร้างเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งและได้รับความร่วมมือจากชุมชน” (สัมภาษณ์, พระครูโกมุทสรารักษ์ อธิโต (แสวง), 21 ตุลาคม 2565) “หลักเบจญศีลและเบญจธรรม คือ การใช้ธรรมในการเสริมสร้างของชุมชนให้เข้มแข็งโดยการผ่านของพระสังฆาธิการนำไปพูดคุยแนะนำให้ประชาชนได้เข้าใจแล้วนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดความเข้มแข็งโดยมีศีล 5 ข้อไปปฏิบัติให้ถูกต้องและเคร่งครัดทำให้ชุมชนเข้มแข็ง” (สัมภาษณ์, พระครูพิบูลพัฒนประสุต ญาณเมธี (กุมาร), 22 ตุลาคม 2565)

“อาตมาพยายามทำแต่ล้มเหลว ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เนื่องจากสังคมที่อยู่ใกล้เป็นสังคมที่เป็นสังคมเมืองสูงเลยไม่สนใจงานวัดเท่าที่ควร” (สัมภาษณ์, พระครูปัญญาสิริธรรมพิมล ธนปญโญ (แจ่มแจ้ง), 21 ตุลาคม 2565) “การปลูกต้นไม้ ดูแลสัตว์เลี้ยง ส่งเสริมอาชีพประชาชน ทำให้ประชาชนเข้มแข็ง ตั้งใจทำปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ที่พระสังฆาธิการอบรมสั่งสอน” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564) “การประพฤติปฏิบัติเบญจศีล มีชีวิตถ้าประพฤติ ปฏิบัติดี ทำให้สังคมสงบสุข โดยการแนะนำสั่งสอนของพระสังฆาธิการให้ประชาชนนำเอาเบญจศีล เบญจธรรมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน” (สัมภาษณ์, พระครูอนุกูลวีรกิจณานวิโน (อันทมนต์), 21 ตุลาคม 2565) “ประชาชนต้องประพฤติ ปฏิบัติเบญจศีล และเบญจธรรมที่ได้รับการอบรมสั่งสอนในทุกวันพระและในการชี้แนะตามวันสำคัญต่าง ๆ ตามสมควรเมื่อประชาชนเข้าใจเบญจศีลและเบญจธรรมแล้วปฏิบัติตามได้ถูกต้องทำให้สังคมเข้มแข็ง” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการได้อบรมแนะนำใช้เบจญศีลเบญจธรรมในสังคมนั้นจะให้คนในสังคมมีความสุข ไม่วุ่นวายทำให้สังคมเกิดความสมัครสมานสามัคคี” สัมภาษณ์, พระครูกิตติธรรมประสาธน์ กตธมโม (บุตรโสม), 22 ตุลาคม 2565)

“การใช้หลักธรรมพระสังฆาธิการเกี่ยวกับเบญจศีล เบญจธรรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ส่วนประชาชนไม่เข้าใจหลักโดยแท้จริงของศีล 5 และหลักธรรมโดยทั่วไปที่พะสังฆาธิการถ่ายทอดให้ประชาชนให้เกิดความสามัคคีโดยใช้หลักธรรมและสีล 5 ให้เข้าใจและเกิดระเบียบในสังคม ถ้าประชาชนไม่เข้าใจเรื่องศีลและเรื่องธรรมแล้วสังคมชุมชนก็ไม่สงบสุขวุ่นวาย” (สัมภาษณ์, พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์ ติกรปุญโญ (รัตมณีนิล), 21 ตุลาคม 2565) “ส่งเสริมให้ประชาชน ปฏิบัติเบญจศีล เบญจธรรมถูกต้องสามารถให้ประชาชนในชุมชนนั้นมีระเบียบวินัยไม่ทำตัวผิดกฎหมาย บ้านเมือง” (สัมภาษณ์, พระครูสุนันทวรคุณ สุนนโธ (มีทอง), 21 ตุลาคม 2565) “ชุมชน

เข้มแข็งได้เพราะพระสังฆาธิการเป็นพระผู้ที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนในชนบทมากและมีโอกาสสั่งสอนประชาชนให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับศีล 5และปฏิบัติให้ถูกต้องเมื่อประชาชนเข้าใจถึงหลักเบญจศีลและเบญจธรรม แล้วปฏิบัติถูกต้องทำให้สังคมมีความสงบสุขและเข้มแข็งไม่วุ่นวาย” (สัมภาษณ์, พระปลัดลือชา อาทโร, 23 ตุลาคม 2565) “ใช้ศีลธรรม 5 ทำให้เยาวชนเข้มแข็งใช้ในการปกครองในชุมชนได้ถ้าได้ศีล 5 พัฒนาได้ง่ายปลูกฝังจริยธรรมศีลธรรมในสังคมให้ถูกต้อง” (สัมภาษณ์, พระอธิการสมศักดิ์, 22 ตุลาคม 2565) “เบจญศีล คือศีลที่ต้องนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันจำนวน 5 ข้อ หรือ 5 ประการเบจญธรรมคือธรรมที่ต้องปฏิบัติตามดังนั้นทั้งเบญจศีลและเบญจธรรมทั้งสองอย่างนี้ประชาชนต้องปฏิบัติตามถ้าไม่มีแล้วชุมชนจะเกิดปัญหาวุ่นวายไม่เกิดความเข้มแข็ง” (สัมภาษณ์, พระครูประภัสสรวิริยคุณ จิตตสโร (พนารินทร์), 1 พฤศจิกายน 2565)

“พระสังฆาธิการสามารถนำหลักเบญจศีล เบญจธรรมมาใช้อบรมสั่งสอนประชาชนในสังคมเพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งให้สังคมเมื่อทุกคนในสังคมมีศีล 5 ทุกคนเข้าใจอย่างถูกต้องและปฏิบัติอย่างเคร่งครัดสังคมไม่มีปัญหา” (สัมภาษณ์, พระครูธีระปุญญาธร ธีปุญโญ (ปิ่นเพชร), 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการสามารถนำหลักเบญจศีล เบญจธรรม และหลักธรรมอื่นมาเทศน์สั่งสอนญาติโยมในสังคม สั่งสอนนักเรียนในโรงเรียนให้เป็นคนดี ห่างไกลอบายมุข โดยเฉพาะเด็กที่มีสิ่งยั่วยุมากมาย ต้องเทศน์ให้เด็กให้รักษาศีลอย่าทำผิด อย่าลองอบายมุข อย่าเล่นการพนันสูบกัญชา” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “เบญจศีล คือศีลที่ต้องนำมาสอนญาติโยมให้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันจำนวน 5 ข้อ แต่สิ่งที่อยากสั่งสอนแต่ญาติโยมฟังแล้วไม่ปฏิบัติตาม มันมีสิ่งยั่วยุมากทำให้ญาติโยมเข้าวัดเพราะเป็นประเพณี แต่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำสอน” (สัมภาษณ์, พระครูวิมลศีขรคุณ วัดกาเจาะ, 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการสามารถนำหลักเบญจศีล เบญจธรรม และหลักธรรมอื่น มาเทศน์สั่งสอนญาติโยมในสังคม” (สัมภาษณ์, พระครูสมานธรรมประโชติ, 3 พฤศจิกายน 2565)

จากการสัมภาษณ์ฆราวาสในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ในประเด็นการใช้หลักเบญจศีลเบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ ซึ่งแต่ละท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

นายพิชัย จะโรยรัมย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “พระสังฆาธิการใช้หลักเบญจศีลและเบญจธรรมด้วยการทำตัวเป็นแบบอย่างให้แก่ญาติโยมในชุมชน ด้านความดีงาม เป็นผู้นำทางคุณธรรม โดยเฉพาะความมีระเบียบวินัยและความพอเพียง เป็นที่พักพิงทางจิตใจของผู้มีทุกข์ให้มีความสงบ” (สัมภาษณ์, นายพิชัย จะโรยรัมย์, 30 เมษายน 2566) สำหรับนายอรุณ นะรารัมย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “พระสังฆาธิการ หรือเจ้าอาวาสมีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนด้วยการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ร่วมกับชุมชน การเทศน์สั่งสอนญาติโยมในชุมชนให้มีศีลมีธรรม” (สัมภาษณ์, นายอรุณ นะรารัมย์, 1 พฤษภาคม 2566) ในขณะที่ นางตรีรัตน์ ครบอยู่ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “พระสังฆาธิการใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งด้วยการเทศนสั่งสอนไม่ให้

เกี่ยวข้องกับการพนัน ยาเสพติด อยากให้ชุมชนเป็นชุมชนสีขาว (สัมภาษณ์, นางตรีรัตน์ ครบอยู่ 30 เมษายน 2566) สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ นายอภิชัย ขำนาญงาม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “พระสังฆาธิการใช้หลักเบญจศีลในการเทศน์บอกให้ญาติโยมในหมู่บ้านให้ประพฤติตัวอยู่ในศีลในธรรม อย่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อบายมุข การพนัน โดยเฉพาะการพนันออนไลน์ จะทำให้ครอบครัวแตกแยกมีปัญหา” (สัมภาษณ์, นายอภิชัย ชำนาญงาม 30 เมษายน 2566) ขณะที่นางตรีนุช เจริญรัมย์ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “การใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ ทำให้สังคมสงบ ไม่มีปัญหาโดยเฉพาะในหมู่บ้านที่ชาวบ้านจะผูกพันกับวัดไปทำบุญตักบาตรทุกวันพระ และพระจะเทศน์สั่งสอนให้ทุกคนอยู่ในศีลในธรรม อย่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การพนัน ที่เป็นเหตุให้ยากจน ครอบครัวแตกแยก” (สัมภาษณ์, นางตรีนุช เจริญรัมย์, 1 พฤษภาคม 2566) จากการสัมภาษณ์ นางสาวนภัสวรรณ ชำรัมย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เจ้าอาวาสจะเทศน์สั่งสอนเวลาไปวัด ทุกวันพระเมื่อญาติโยมมาทำบุญที่วัด หลวงพ่อจะเทศน์ให้ทุกคนอยู่ในศีล ประพฤติตนอยู่ในศีล ในธรรม เบญจศีลเป็นหลักทีควรงดเว้น เบญจธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรปฏิบัติ หลวงพ่อสอนให้ทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรมเพระจะทำให้เป็นคนดีของชุมชน และประเทศ” สัมภาษณ์, นางสาวนภัสวรรณ ชำรัมย์, 1 พฤษภาคม 2566) ขณะที่นายนราธิปกุล บุญสอน ผู้อำนวยการสำนักพุทธจังหวัดสุรินทร์ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “พระสังฆาธิการต้องใช้หลักเบญจศีล และเบญจธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นบทบาทและหน้าที่ของพระสังฆาธิการ” (สัมภาษณ์, นายนราธิปกุล บุญสอน, 3 พฤษภาคม 2566) นางสำลี กุมรัมย์ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เจ้าอาวาสมีบทบาทในการใช้หลักเบจญศีล เบญจธรรมในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ให้ชาวบ้านห่างไกลยาเสพติด ไม่ผิดศีล ถ้าไม่ผิดศีลชุมชนก็สงบ ทุกคนอยู่ด้วยกัน ถ้าไม่ศีล ปัญหาชุมชนก็เกิดเช่นปัญหายาเสพติด ก็เกิดปัญหาตามมาเช่นลักขโมย” (สัมภาษณ์, นางสำลี กุมรัมย์, 3 พฤษภาคม 2566) จากการสัมภาษณ์ นางบุญทอง ใจใสได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เจ้าอาวาสมีบทบาทในการสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งด้วยการเป็นผู้นำและมีบทบาทในการสั่งสอนญาติโยมให้ประพฤติตนอยู่ในศีลในธรรม ชุมชนจะมีความสงบสุข” (สัมภาษณ์, นางบุญทอง ใจใส, 3 พฤษภาคม 2566) และการสัมภาษณ์ นายบุญฤทธิ์ วงษาสนได้ให้สัมภาษณ์ว่า “พระสังฆาธิการมีบทบาทอย่างสูงในการเป็นผู้นำสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งทุกวันนี้ สื่อโซเชียลมีเดีย และวัตถุนิยมเข้ามาในชุมชน ชาวบ้านโดยเฉพาะในชุมชนจะมีแต่คนสูงอายุและเด็กอาศัยอยู่ดังนั้น พระสังฆาธิการก็มีส่วนสำคัญในการเทศน์สั่งสอนผู้สูงวัยที่มาทำบุญ และให้ไปสั่งสอนหลานที่มาอาศัยอยู่ให้ประพฤติตนอย่าเกี่ยวข้องกับ การพนันออนไลน์ (สัมภาษณ์, นายบุญฤทธิ์ วงษาสน, 3 พฤษภาคม 2566)

สรุปได้ว่า การใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ พบว่า การใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งขึ้นอยู่กับพระสังฆาธิการแต่ละรูป ซึ่งมีบทบาท มีวิสัยทัศน์ แตกต่างกันออกไป และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับ

เบญจศีล เบญจธรรม เพื่อสร้างเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งสงบสุข ส่วนใหญ่จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะชุมชนในชนบทที่ประชาชนยังให้ความสำคัญกับการเข้าไปทำบุญที่วัดอย่างต่อเนื่อง ส่วนชุมชนในเมืองประชาชนจะเข้าวัดน้อยลง เพราะชาวบ้านในเมืองไม่ค่อยมีเวลาภารกิจส่วนใหญ่จะใช้ไปกับการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว

4.1.3 บทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1) ด้านสังคม

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์เกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ด้านสังคม ซึ่งแต่ละท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“พระสังฆาธิการมีการชใช้เบญจศีล เบญจธรรม เสริมสร้าง สังคมให้เข้มแข็งช่วยได้เยอะมาก เพื่อความเป็นระเบียบใช้ศีลห้าทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อยปัญหาสังคมจะไม่เกิดขึ้น แต่ตรงกันข้ามทางสังคมประชาชนขาดเบญจศีล เบญจธรรม ปัญหาสังคม เกิดขึ้นมากแน่นอน” (สัมภาษณ์, พระครูโกมุทสรารักษ์ อธิโต (แสวง), 21 ตุลาคม 2565) “อยากให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข” (สัมภาษณ์, พระครูโสภณวรานุรักษ์ สมวโร (นารี), 5 กันยายน 2565) “เน้นการปกครอง การศึกษา และเยาวชนธรรมศึกษา” (สัมภาษณ์, พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม, 21 ตุลาคม 2565) “มีการประชุมคณะสงฆ์ ประชาสงเคราะห์ ทอผ้า ส่งเสริมพัฒนาให้ชุมชนตามหลักเบจญศีล เบญจธรรม ทำให้สังคมมีความสุขไม่วุ่นวาย” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564) “พระสังฆาธิการมีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยการนำหลักธรรมขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าไปสั่งสอนให้ประชาชนในชุมชนให้เข้าใจในคำสอนของพระองค์และนำไปปฏิบัติให้เคร่งครัดทำให้สังคมเข้มแข็ง เป็นระเบียบไม่ผิดจารีตประเพณี ไม่ทำผิดกฎหมายเพราะศีลก็เป็นกฎหมายอย่างหนึ่ง ฉะนั้นถ้าทุกคนในสังคมประพฤติปฏิบัติตามศีลธรรมแล้วสังคมก็มีความสุข” (สัมภาษณ์, พระครูพิบูลพัฒนประสุต ญาณเมธี (กุมาร), 22 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการมีบทบาทมาก ที่จะให้ชุมชนเข้มแข็ง ต้องให้ประชาชนปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญธรรมจะทำให้สังคมสงบสุข” (สัมภาษณ์, พระครูอนุกูลวีรกิจ ณานวีโน (อันทมนต์), 21 ตุลาคม 2565) “หลายหมู่บ้าน หลายครอบครัวไม่ค่อยให้ความสนใจธรรมและเบญจศีล เบญจธรรมเท่าที่ควร” (สัมภาษณ์, พระครูปัญญาสิริธรรมพิมล ธนปญโญ (แจ่มแจ้ง), 21 ตุลาคม 2565) “พัฒนาวัด และชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ตามหลักเบญจศีล และเบญจธรรมทำ ให้สังคมมีความสุขไม่วุ่นวาย” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564)

“พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญมากในการชี้แนะประชาชนในสังคมให้ปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมให้ถูกต้องทำให้คนในสังคมมีระเบียบเรียบร้อยสังคมไม่วุ่นวายและเข้มแข็ง”

(สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการมีบทบาททำการอบรมสั่งสอนคนในชุมชนนั้นเกี่ยวกับเบญจศีล เบญจธรรมอย่างต่อเนื่องทำให้ชุมชนมศีขรภูมิมีความเข้มแข็งและประพฤติปฏิบัติตามศีล 5 อย่างเคร่งครับ” สัมภาษณ์, พระครูกิตติธรรมประสาธน์กตธมโม (บุตรโสม), 22 ตุลาคม 2565) “สังคมก็เปรียบเสมือนบ้าน ถ้าบ้านหลังคารั่ว ถ้าฝนตก ก็ย่อมมีน้ำไหลลงมาตามรูที่รั่ว เพราะสังคมของชาวบ้านในอำเภอศีขรภูมิ ขาดภาวะผู้นำทางสังคมที่เข้าในในการปกครอง และบริหารเมื่อต้องการปกครองประชาชนปลอยผู้นำชุมชน ต้องทำให้ชุมชนเข้มแข็ง พระสังฆาธิการถือว่าเป็นผู้นำทางศาสนาเป็นผู้นำทางหลักธรรมมาใช้ประยุกต์กับชุมชนให้ปฏิบัติให้เกิดความเข้มแข็ง” (สัมภาษณ์, พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์ ติกรปุญโญ (รัตมณีนิล), 21 ตุลาคม 2565)

“เมื่อพระสังฆาธิการอบรมสังสอนประชาชนในชุมชนให้เข้าในเรื่องเบญจศีล เบญจธรรมที่ถูกต้องแล้วประชาชนก็สามาถปฏิบัติตัวดี ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง” (สัมภาษณ์, พระครูสุนันทวรคุณ สุนนโธ (มีทอง), 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการในเขตอำเภอศีขรภูมิท่านมีบทบาทมากในการชี้นำประชาชนในเขตชุมชนศีขรภูมิได้ปฏิบัติตามศีล 5 อย่างถูกต้องและเคร่งครัดเมื่อทุกคนในชุมชนปฏิบัติตามศีล 5 ข้อ ได้อย่างถูกต้องแล้วจะทำให้สังคมเข้มแข็งไม่มีความวุ่นวาย ไม่ทำผิดกฎหมายบ้านเมือง” (สัมภาษณ์, พระปลัดลือชา อาทโร, 23 ตุลาคม 2565) “สังคมดีใช้เป็นพื้นฐานในการปลูกฝังประชาชนให้ปฏิบัติตามเบญจศีลเบญจธรรมได้ถูกต้องสังคมก็จะดีไม่วุ่นวาย” (สัมภาษณ์, พระอธิการสมศักดิ์, 22 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้นำในการสั่งนำเอาเบญจศีลเบญจธรรมไปอบรมประชาชนในสังคมให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติถูกต้องอย่างเคร่งครัด จะทำให้ชุมชนนั้นเข้มแข็งได้ไม่วุ่นวาย” (สัมภาษณ์, พระครูประภัสสรวิริยคุณ จิตตสโร (พนารินทร์), 1 พฤศจิกายน 2565) “ในความคิดของอาตมา พระสังฆาธิการในเขตปกครองศีขรภูมิจังหวัดสุรินทร์ ศีลละหลวมเศรษฐกิจไม่ดี บกพร่องทางศีลธรรม พระสังฆาธิการต้องปลูกฝังให้ประชาชนในสังคมปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมอย่างเคร่งครัด” (สัมภาษณ์, พระครูธีระปุญญาธร ธีปุญโญ (ปิ่นเพชร), 2 พฤศจิกายน 2565)

“พระสังฆาธิการมีบทบาทในการเทศน์สั่งสอนญาติโยมให้อยู่ในศีลในธรรม ให้ญาติโยมขยันหมั่นเพียร อย่าหลงมัวเมาในอบายมุข อย่าหลงใหลในสิ่งยั่วยุ ทำงานถึงมีรายได้อย่าเล่นหวยไม่ทำงาน” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการมีหน้าที่สั่งสอนให้ญาติโยมทำดี ไม่ทำชั่ว บางคนเมื่อฟังเทศน์ก็ปฏิบัติตาม บางคนก็ไม่ อ้างว่าเป็นความจำเป็นในการหาเลี้ยงชีพ ญาติโยมที่ดำรงชีวิตด้วยการฆ่าสัตว์ เพื่อหาเลี้ยงครอบครัว อาตมาก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ความจริงกับสิ่งที่เทศน์สั่งสอน” (สัมภาษณ์, พระครูวิมลศีขรคุณ วัดกาเจาะ, 2 พฤศจิกายน 2565) จากการสัมภาษณ์ พระครูสมานธรรมประโชติ รักษาการณ์เจ้าคณะตำบลตรึม วัดม่วงสามัคคีธรรม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “พระสังฆาธิการสามารถนำหลักเบญจศีล เบญจธรรม และหลักธรรมอื่น มาเทศน์สั่งสอนญาติโยมในสังคม โดยเฉพาะอย่าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การพนัน

เป็นเหตุหายนะให้ครอบครัว ต้องแตกแยก ทุกวันนี้การพนัน หวยออนไลน์ หวยหุ้น ชาวบ้านซื้อหวยออนไลน์ หลายคนไม่มีเงินก็ก่อเหตุลักขโมย เป็นปัญหาสังคม” (พระครูสมานธรรมประโชติ, 3 พฤศจิกายน 2565)

สรุปได้ว่า บทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ด้านสังคม พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม โดยการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญทั้งด้านวัตถุควบคู่กับการพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน โดยการสร้างความตระหนักและตื่นตัวในการประพฤติปฏิบัติตัวอยู่ในหลักศีลธรรมผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นกิจกรรมทางศาสนาที่เกิดขึ้นในชุมชน

2) ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์เกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง ซึ่งแต่ละท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“มีการส่งเสริมให้ชาวบ้านทอผ้าไหม ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ เลี้ยงสัตว์ ทำตามสังคมชนบท เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เพื่อพึ่งพาตนเองได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564) “สอนให้ญาติโยม ขยันทำงาน ประหยัดอดออม ทำให้เศรษฐกิจเข้มแข็ง เช่นการเป็นหนี้ ธ.ก.ส. หนี้นอกระบบ หนี้เงินล้าน ทำให้ชุมเป็นหนี้มากมายในฐานะพระสังฆาธิการ ต้องเทศน์สั่งสอนญาติโยมให้อยู่อย่างพอเพียง อย่างฟุ่งเฟ้อ ตามกระแสสื่อต่าง ๆ ที่พยามให้เราใช้จ่ายเงินอย่างไม่มีเหตุผลเพื่อความมีหน้ามีตา แต่สุดท้ายต้องมาทุกข์ใจเพราะมีหนี้”(สัมภาษณ์, พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม, 21 ตุลาคม 2565) “ทางวัดอยากส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง โคกหนอง นา โมเดล” (สัมภาษณ์, พระครูโสภณวรานุรักษ์ สมวโร (นารี), 5 กันยายน 2565) “ต้องสร้างอาชีพเกิดการกระตุ้นของสังคมในการปลูกของรับประทานเอง เช่น ผักผลไม้ จะทำให้ดีต่อสุขภาพไม่ใช้ยาฆ่าแมลง ใช้สารได้จากธรรมชาติเช่น สะเดา ฆ่าเพลี้ย ปลอดภัย เศรษฐกิจ พึ่งพาตนเอง ดำรัสของในหลวง ร 9 การพึ่งตนเอง โคก หนอง นา ทำให้สังคมมั่นคง และมีเศรษฐกิจที่ดีไม่มีหนี้มีสิน ของกินก็เก็บจากสวนจากไร่ ลดค่าใช้จ่าย ลดค่าใช้จ่ายดีต่อสุขภาพ ถ้าทุกบ้านทำเศรษฐกิจพึ่งพาตนเองสังคมก็ไม่เกิดปัญหา อยู่กันอย่างมีความสุข ครัวเรือนพึ่งพาตนเองได้” (สัมภาษณ์, พระครูโกมุทสรารักษ์ อธิโต (แสวง), 21 ตุลาคม 2565) “ในอำเภอศีขรภูมิพระสังฆาธิการมีส่วนในการนำหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนาโดยใช้ศีล 5 มาสั่งสอนประชาชนในชุมชนในการประกอบอาชีพ เพื่อพึ่งตนเองได้ เมื่อประชาชนมีความรู้สามารถประกอบอาชีพได้ดี ก็สามารถทำให้เศรษฐกิจในชุมชนเข้มแข็งและดีขึ้น แต่ถ้าคนในสังคมขาดศีลธรรมจะทำให้สังคมนั้นมีแต่ความวุ่นวายและไม่มีความสงบสุขเท่าที่ควร” (สัมภาษณ์, พระครูพิบูลพัฒนประสุต ญาณเมธี (กุมาร), 22 ตุลาคม 2565) “หลายครอบครัวต้องทำมาหากินอย่างแข็งขัน เมื่อความเป็นอยู่ดีขึ้นจึงทำให้ห่างวัดไป”

(สัมภาษณ์, พระครูปัญญาสิริธรรมพิมล ธนปญโญ (แจ่มแจ้ง), 21 ตุลาคม 2565) “ส่งเสริมเศรษฐกิจผ้าไหม ปลูกผักสวนครัว รั้วกินได้เลี้ยงสัตว์ ทำตามสังคมชนบท เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เพื่อพึ่งพาตนเองได้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564)

“พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการนำชุมชน ให้ปฏิบัติตามโดยการให้ความรู้แนะนำสั่งสอนนำหลักเบญจศีล เบญจธรรม มาปรับใช้ในการประกอบอาชีพของประชาชนในสังคมโดยทำเกษตรพอเพียง เพื่อพึ่งตนเอง เมื่อทุกคนมีศีลธรรมเศรษฐกิจที่ดีเพราะคนในสังคมมีวินัย” (สัมภาษณ์, พระครูอนุกูลวีรกิจ ณานวีโน (อันทมนต์), 21 ตุลาคม 2565) “ประชาชนมีอาชีพสุจริต มีระเบียบวินัยในการใช้ชีวิตประจำวันเนื่องจากทุกคนในสังคมได้ปฏิบัติตามเบจญศีล เบญจธรรม อย่างเคร่งครัดและถูกต้องทำให้เศรษฐกิจดีพึ่งพาตนเองได้เพราะทุกคนมีระเบียบวินัย” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการได้อบรมเบญจศีล เบญจธรรมให้ประชาชนในสังคมอย่างต่อเนื่องและประพฤติปฏิบัติตน ประกอบอาชีพสุจริต ขยันทำมาหากินก็จะทำให้ระบบเศรษฐกิจในชุมชนดีพึ่งพาตนเองได้โดยปฏิบัติตามหลักศีล 5 นั้นเอง” สัมภาษณ์, พระครูกิตติธรรประสาธน์ กตธมโม (บุตรโสม), 22 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการเป็นผู้นำเอาหลักศีล 5 และหลักธรรมมาปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมตามหลักศีลและหลักธรรมเมื่อประชาชนในสังคมปฏิบัติตามศีลตามหลักธรรมอย่างจริงจังจะทำให้สังคมมีระเบียบวินัยเกิดความสมัครสมานสามัคคี เมื่อเกิดความสมัครสมานสามัคคีในสังคมและชุมชนระบบเศรษฐกิจก็เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้และสังคมมีระเบียบวินัย เศรษฐกิจในสังคมก็ไม่มีปัญหา” (สัมภาษณ์, พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์ ติกรปุญโญ (รัตมณีนิล), 21 ตุลาคม 2565) “ส่งเสริมประชาชนประกอบอาชีพสุจริต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงพึ่งตนเองตามหลักศาสตร์พระราชาจะให้สังคมและครอบครัวมีความสุข” (สัมภาษณ์, พระครูสุนันทวรคุณ สุนนโธ (มีทอง), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการมีความสำคัญในชุมชนโดยเป็นผู้นำสั่งสอนหลักเบญจศีลเบญจธรรมถูกต้องเมื่อประชาชนในสังคมมีศีลปฏิบัติตามศีลแล้วเศรษฐกิจก็เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้โดยประชาชนไม่เบียดเบียนกันตั้งใจประกอบอาชีพสุจริตทำให้เศรษฐกิจในชุมชนปลอดภัยไม่มีการลักขโมยพึ่งพาตนเองได้โดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม” (สัมภาษณ์, พระปลัดลือชา อาทโร, 23 ตุลาคม 2565) “สังคมดีใช้เป็นพื้นฐานในการปลูกฝังประชาชนให้ปฏิบัติตามเบญจศีล เบญจธรรมได้ถูกต้องสังคมก็จะได้ไม่วุ่นวาย” (สัมภาษณ์, พระอธิการสมศักดิ์, 22 ตุลาคม 2565) “เศรษฐกิจดี มีรายได้เข้ามาปลูกมะม่วง ตะไคร้ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถพึ่งพาตนเองได้ไม่เดือดร้อนเมื่อคนในสังคมมีอาชีพที่มั่นคงมีรายได้ดีสังคมก็ไม่วุ่นวาย” (สัมภาษณ์, พระอธิการสมศักดิ์, 22 ตุลาคม 2565) “ด้านเศรษฐกิจการนำเอาหลักเบญจศีล เบญจธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง และดีงามไม่เกิดโทษทำให้สามารถสร้างอาชีพและพึ่งพาตนเองได้ทำให้เศรษฐกิจดีในชุมชน” (สัมภาษณ์,พระครู

ประภัสสรวิริยคุณ จิตตสโร (พนารินทร์), 1 พฤศจิกายน 2565) “ความคิดที่ว่าเศรษฐกิจไม่ดี ไม่มีการสร้างงานใหม่ พระสังฆาธิการต้องช่วยอบรมสั่งสอนให้ประชาชนลงมือทำงานไม่ต้องรอแต่การช่วยเหลือจากภาครัฐบาลเกินไปและปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมให้ถูกต้องจะได้พึ่งพาตนเองได้ เมื่อทุกคนประพฤติตามศีลธรรมแล้วสังคมก็ไม่มีปัญหาวุ่นวายมีแต่ความสงบสุข เศรษฐกิจดี” (สัมภาษณ์, พระครูธีระปุญญาธร ธีปุญโญ (ปิ่นเพชร), 2 พฤศจิกายน 2565) “เศรษฐกิจดี มีรายได้เข้ามาต้องลงมือทำอย่าหวังรายทางลัดไปบนบานและขยันหมั่นเพียร หมดฤดูทำนาต้องปลูกผักทำเกษตร เพื่อหารายได้เพิ่ม ครอบครัวไม่มีหนี้จะไม่มีทุกข์ ถ้าทุกครอบครัว หมั่นหารายได้เพิ่มครอบครัว สังคมจะมีความสุข” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการมีหน้าที่สั่งสอนให้ญาติโยมทำดี ไม่ทำชั่ว บางคนเมื่อฟังเทศน์ก็ปฏิบัติตามบางคนก็ไม่ อ้างว่าเป็นความจำเป็นในการหาเลี้ยงชีพ ญาติโยมที่ดำรงชีวิตด้วยการฆ่าสัตว์ เพื่อหาเลี้ยงครอบครัว อาตมาก็ไม่รู้จะทำอย่างไร ความจริงกับสิ่งที่เทศน์สั่งสอน” (สัมภาษณ์, พระครูวิมลศีขรคุณ วัดกาเจาะ, 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการสามารถสามารถเทศน์สั่งสอนญาติโยมให้ขยันปลูกผัก ทานเองประหยัด ไม่ใช้ยาฆ่าแมลง จะปลอดภัย อย่าเกี่ยวข้องกับอบายมุข จะไม่เป็นหนี้เป็นสิน ครอบครัวจะไม่แตกแยก ไม่ทะเลาะกัน” (พระครูสมานธรรมประโชติ, 3 พฤศจิกายน 2565)

สรุปได้ว่า บทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการเทศน์ชี้นำและส่งเสริมให้ประชาชนใช้ชีวิตตามวิถีความพอเพียง ประกอบอาชีพโดยสุจริต ซื่อสัตย์ ไม่โลภ หาเลี้ยงชีพที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ผิดหลักศีลธรรม ไม่ผิดหลักกฎหมาย ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนและผู้อื่น ตั้งมั่นอยู่บนความไม่ประมาท มีความขยัน ประหยัดอดออม รู้จักประกอบอาชีพเสริม เช่น การเพาะปลูกพืชผักปลอดสารพิษนอกฤดูทำนา การเลี้ยงเป็ด ไก่ การปลูกพืชผักกินได้ตามรั้วบ้าน เพื่อเป็นรายได้เสริม และเอาไว้บริโภคในครัวเรือน รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะทำให้สามารถพึ่งพาตนเองและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์เกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งแต่ละท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญต้องพาทำและสอนประชาชนให้มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีต่อตนเองและคนอื่นในสังคม จะให้ประชาชนทุกคนที่อยู่ในสังคมเกิดความสุข ในสังคมนั้นๆ ไม่มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกัน เนื่องจากทุกคนมีคุณธรรมจริยธรรมในคนทุกคน” (สัมภาษณ์, พระครูโกมุทสรารักษ์ อธิโต (แสวง), 21 ตุลาคม 2565) “อยากใช้ชาวบ้านในชุมชน รักษาศีล 5 ประพฤติอยู่

ในศีลในธรรมทุกวันนี้ อบายมุข สิ่งที่กระตุ้นกิเลส ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งโทรทัศน์ สื่อโซเชียล ทำให้ชาวบ้านอยากได้อยากมี บางคนเกิดกิเลสก็ทำผิด ไปลักทรัพย์ ไปขโมยของ หรือทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย” (สัมภาษณ์, พระครูโสภณวรานุรักษ์ สมวโร (นารี), 5 กันยายน 2565) “อาตมาได้ออกธรรมทูตทุกปี ภายใน 15 วัน ประชุมทุกเดือน เผยแพร่ ตามชุมชน โรงเรียนหมู่บ้าน อบรมคุณธรรม จริยธรรม ให้เยาวชน นักเรียนและประชาชนทั่วไปในวันพระ” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564) “สอนให้ละเว้นของมึนเมา การพนัน ติดหวย ทำให้เอาเงินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน มาลงทุนซื้อหวยหวังรวยทางลัด อาตตามได้สั่งสอนอย่าหลงงมงายกับหวย ไม่มีใครรวยจากหวย แต่รวยจากทำงานด้วยสองมือกับสมอง ส่งเสริมให้ชาวบ้านทำมาหากินอย่างสุจริต อย่างไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข ทำมาค้าขาย สอนให้ประหยัดอย่างฟุ่งเฟ้อ อย่างมงาย” (สัมภาษณ์, พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม, 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการต้องส่งเสริมคนในสังคมให้ปฏิบัติตนให้เป็นไปตามคุณธรรมและจริยธรรมโดยการแนะนำสั่งสอนของพระสังฆาธิการเพื่อให้คนในสังคมนำศีลธรรมและหลักธรรมไปปรับใช้ให้ถูกต้อง ไม่กระทำผิดตอศีลธรรม จริยธรรมทำให้คนในสังคมอยู่กันได้อย่างมีความสุขไม่มีปัญหาในสังคมทำให้คนในสังคมเป็นคนที่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี” (สัมภาษณ์, พระครูพิบูลพัฒนประสุต ญาณเมธี (กุมาร), 22 ตุลาคม 2565) “ยาเสพติดยังมีมาก ต้องนำการอบรมความรู้คุณโทษของยาเสพติดเน้นการให้ความรู้อบรมธรรมให้ประชาชน” (สัมภาษณ์, พระครูปัญญาสิริธรรมพิมลธนปญโญ (แจ่มแจ้ง), 21 ตุลาคม 2565) “ออกธรรมทูตทุกปีภายใน 15 วัน ประชุมเดือนเพื่อเผยแพร่ธรรมตามชุมชน โรงเรียนหมู่บ้าน อบรมคุณธรรม จริยธรรมให้เยาวชน นักเรียนและประชาชนทั่วไปในช่วงวันพระ” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564) “พระสังฆาธิการได้ส่งเสริมประชาชนในสังคมปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญธรรมดี มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี ทำให้สังคมปลอดภัยเพราะทุกคนในสังคมปฏิบัติโดยในกรอบไม่ผิดจริยธรรม ไม่ผิดกฎหมาย” (สัมภาษณ์, พระครูอนุกูลวีรกิจ ณานวีโน (อันทมนต์), 21 ตุลาคม 2565) “ในการที่ประชาชนทุกคนในสังคมมีศีลธรรมทำให้เป็นที่มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีถูกต้องสังคมก็ดีตามไปด้วยไม่มีความวุ่นวาย” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการต้องนำหลักธรรมและจริยธรรมมาสั่งสอนชาวบ้านญาติโยม และให้ชาวบ้านปฏิบัติตามในคำสอน อย่าฟังแล้วเอ่ยสาธุแต่ไม่ปฏิบัติ แต่ต้องลงมือปฏิบัติจริง ลงมือทำชาวบ้านจะมุ่งทำงานไม่มีเวลาไปคิดถึงสิ่งยั่วยุ คนก็จะอยู่ในศีลในธรรม” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “การที่ประชาชนในสังคมนั้น ๆ เข้าใจในหลักเบญจศีลเบญจธรรมอย่างดีแล้วนำมาปฏิบัติตามที่ได้รับการอบรมสังสอนมาในศีล 5 อย่างเคร่งครัดก็ทำให้การใช้ชชีวิตประจำวันไม่มีปัญหาไม่กฎหมายบ้านเมืองเพราะทุกคนมีคุณธรรมทำแต่สิ่งที่ดีและถูกต้องมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี” สัมภาษณ์, พระครูกิตติธรรมประสาธน์ กตธมโม (บุตรโสม), 22

ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการต้องนำหลักธรรมและจริยธรรมมาสั่งสอนประชาชนในสังคมให้เข้าใจหลักคุณธรรม และจริยธรรมเพื่อนนำมาปฏิบัติในสังคมให้เป็นรูปธรรม เมื่อประชาชนในสังคมเข้าใจถึงหลักคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว สามารถปฏิบัติในสังคมได้อย่างแท้จริงและถูกต้องเกิดประสิทธิภาพและชุมชนเข้มแข็ง มีระเบียบวินัยทำให้สังคมนั้น ๆ น่าอยู่และเป็นสังคมที่ปลอดภัย” (สัมภาษณ์, พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์ ติกรปุญโญ (รัตมณีนิล), 21 ตุลาคม 2565) “ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงามในสังคมพระสังฆาธิการมีส่วนในการอบรมชี้แนะชาวบ้านให้ปฏิบัติตามเมื่อสังคมมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีบ้านก็ไม่วุ่นวาย” (สัมภาษณ์, พระครูสุนันทวรคุณ สุนนโธ (มีทอง), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการมีบทบาทในการสั่งสอนญาติโยมให้อยู่ในศีล ในธรรมต้องปฏิบัติตัวให้อยู่ในศีลในธรรม ชีวิตจะไม่ตกต่ำ” (สัมภาษณ์, พระครูวิมลศีขรคุณ วัดกาเจาะ, 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการในเขตอำเภอศีขรภูมิมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมโดยสอนให้ประชาชนปฏิบัติตนให้เป็นสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามไม่ขัดกฎหมายบ้านเมือง” (สัมภาษณ์, พระปลัดลือชา อาทโร (ทองแม้น), 23 ตุลาคม 2565) “แสดงธรรมในงานบุญต่าง ๆ นำเยาวชนมาอบรมศีลธรรม อบรมธรรม เบญจศีล เบญจธรรมและปฏิบัติได้ถูกต้องคนในสังคมมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามทำให้สังคมก็ดีงามไปด้วย” (สัมภาษณ์, พระอธิการสมศักดิ์, 22 ตุลาคม 2565) “ประชาชนมีระเบียบวินัยเอาใจใส่ในชุมชนไม่เอารัดเอาเปรียบกันในสังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขถือว่าชุมชนนั้นมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีและเข้มแข็ง” (สัมภาษณ์,พระครูประภัสสรวิริยคุณ จิตตสโร (พนารินทร์), 1 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการต้องอบรมประชาชนตามหลักศีลธรรมจริยธรรมที่ถูกต้องดีงามเพื่อให้ทุกคนในสังคมประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเมื่อทุกคนในสังคมเข้าใจศีลถูกต้องแล้วต้องปฏิบัติให้ดีไม่เดือดร้อนต่อสังคมเป็นสังคมที่มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีสังคมปลอดภัย” (สัมภาษณ์, พระครูธีระปุญญาธร ธีปุญโญ (ปิ่นเพชร), 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการจะมีบทบาทในการส่งเสริมให้ญาติโยม อยู่ในศีลในธรรมประพฤติตนเป็นคนดี ไม่เกี่ยวข้องอบายมุขทุกอย่าง สังคมจะได้สงบสุข” (พระครูสมานธรรมประโชติ, 3 พฤศจิกายน 2565)

สรุปได้ว่า บทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ด้านคุณธรรมและจริยธรรม พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้ประชาชนโดยการกระตุ้นเตือนใจให้เกิดจิตสำนึกในการตั้งอยู่ในความดีงามทั้งทางกาย วาจา ใจ โดยการปลูกฝังความดีขึ้นใจจิตใจ ผ่านกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน เช่น การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ การเสียสละทรัพย์เพื่อสาธารณะประโยชน์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น จนเกิดจิตสำนึกที่ดี รู้จักหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ รู้จักเสียสละ และมีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านทำมา

หากินอย่างสุจริต ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข ไม่ทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย และไม่หลงงมงายกับเรื่องไสยศาสตร์และโหราศาสตร์

4) ด้านวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์เกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ด้านวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“พระสังฆาธิการมีความสำคัญและมีบทบาทในการนำประชาชนในสังคมให้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชุมชน รักษาประเพณีต่าง ๆ เพื่อให้หายไปการอนุรักษ์โบราณสถาน ในอำเภอศีขรภูมิ มีอโรคยาศาล หลายแห่ง พระสังฆาธิการมีบทบาทในการส่งเสริมอนุรักษ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “อยากใช้ชาวบ้านในชุมชนรักษาประเพณีวัฒนธรรมเก่าแก่ เช่น ฮีตสิบสอง ครองสิบสี่ การทำบุญประเพณีของชาวบ้าน” (สัมภาษณ์, พระครูโสภณวรานุรักษ์ สมวโร (นารี), 5 กันยายน 2565) “วัฒนธรรมการเล่นแกลมอล ตามความเชื่อของชาวกูยแต่งแบบชาวกูย หรือส่วย วัฒนธรรมพื้นบ้านเขมรเล่นกันตรึม แซนโฎนตา รำมม็วต หรือรำแม่มด มีความเชื่อเรื่องผีมอ และวัฒนธรรมอื่นแล้วแต่ชุมชน” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564) “ต้องสอนให้ญาติโยมรู้จักสัมมาคารวะ ส่งเสริมให้คนสังคมไม่ทะเลาะ การเทศน์มหาชาติให้กับญาติโยม และสอนให้ยึดประเพณี ฮีตสิบสองคองสิบสี่ งดดื่มเหล้าในวัด” (สัมภาษณ์, พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม, 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการได้นำประชาชนปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบต่อกันมายาวนาน จากรุ่นสู่รุ่นเช่นวันทำบุญกวนข้าวทิพย์ ทำบุญสาร์ท และส่งสอนเบญจศีล เบญจธรรมให้ประชาชนเข้าใจถึงการทำบุญเข้าวัดฟังเทศน์ ฟังธรรมสม่ำเสมอ” (สัมภาษณ์, พระครูโกมุทสรารักษ์ อธิโต (แสวง), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการมีบทบาทนำเอาหลักเบญจศีล เบญจธรรมไปสั่งสอนอบรมประชาชนในชุมชนให้ปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนาโดยใช้ศีล 5 และหลักธรรมให้เกิดประโยชน์กับประชาชนในสังคม และวัฒนธรรมที่ดีมีอยู่ในชนบทชุมชนนั้นเช่นวัฒนธรรมการต่างกายของชาวส่วย แซนโฎนตาของชาวเขมร การแห่ประสาทผึ้งของชาวอีสาน” (สัมภาษณ์, พระครูพิบูลพัฒนประสุต ญาณเมธี (กุมาร), 22 ตุลาคม 2565) “รณรงค์การทำโครงการวันสารท ประเพณีวัฒนธรรมเก่าหายไปมากและไม่มีคนสนใจสืบทอดและปฏิบัติผิด ๆ ถูก ๆ ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างหายไป” (สัมภาษณ์, พระครูปัญญาสิริธรรมพิมล ธนปญโญ (แจ่มแจ้ง), 21 ตุลาคม 2565) “วัฒนธรรมเล่น แกลมอลตามความเชื่อของชุมชนกูย แต่การแบบชาวกูย หรือส่วย วัฒนธรรมพื้นบ้านเขมร เล่นกันตรึม แซนโฎนตา รำแม่มด และวัฒนธรรมอื่น ๆ แล้วแต่ชุมชน” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564)

“วัฒนธรรมในสังคมชนบทมีมากมากหลายอย่างแต่ต้องปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม เพื่อทำให้วัฒนธรรมนั้นถูกต้องดีงามประชาชนในสังคมจะดีตามไปด้วยเช่นวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวกูย วัฒนธรรมการทำบุญแซนโฎนตาของชาวเขมร” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “วัฒนธรรมส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งได้เพราะคนในสังคมปฏิบัติตามวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนที่ยังยึดถือสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีจนถึงปัจจุบันเช่น วัฒนธรรการแต่งกายของชาวกูย แซนโฎนตา ของชาวเขมร การแห่ปราสาทผึ้งการทำบุญตามประเพณี” สัมภาษณ์, พระครูกิตติธรรประสาธน์ กตธมโม (บุตรโสม), 22 ตุลาคม 2565) “ประชาชนทำบุญตลอดทุกฤดูกาลและเทศกาล ตามวัฒนธรรมในชุมชนและตามสังคมกำหนดเช่นเทศกาลเข้าพรรษาออกพรรษา เทศน์มหาชาติ ทำเลี้ยงเพลพระในช่วงเข้าพรรษา ทุกสิ่งทุกอย่างภายใต้การนำของพระสังฆาธิการที่มีบาทชี้นำในชุมชนนั้น ๆ” (สัมภาษณ์, พระครูอนุกูลวีรกิจ ณานวีโน (อันทมนต์), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้นำและส่งเสริมเอาวัฒนธรรมมาใช้ในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและปฏิบัติต่อเนื่องกันมาให้เป็นประเพณีปฏิบัติในชุมชน เช่น วัฒนธรรมฮีต 12 คอง 14 และวัฒนธรรมอื่นๆ ในชุมชนได้ถือปฏิบัติ ในชุมที่อาตมาจำพรรษอยู่ชาวบ้าน เชื่อในบุญ ฮีต 12 คอง 14 เพราะเป็นคนที่มีเชื้อสายลาว อย่างเดือนที่แล้ว ก็บุญข้าวประดับดิน เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งจะจัดขึ้นวันแรม 14 ค่ำเดือน 9 ชาวบ้านจะพากันทำข้าวปลาอาหารคาวหวาน และข้าวต้มมัดพร้อมหมากพลูที่ห่อใส่ใบตองแล้ว นำไปวางไว้ที่โคนต้นไม้ในบริเวณวัดและรอบๆบ้าน (ที่เรียกว่าข้าวประดับดินคงเป็นเพราะเอาห่อข้าวและเครื่องเคียงไปวางไว้บนดิน) เพื่อให้ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้วหรือผีบ้านผีเรือนมากิน เพราะเชื่อว่าในช่วงเดือนเก้านี้ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วจะได้รับการปลดปล่อยให้ออกมาท่องเที่ยวได้ ในพิธีบุญข้าวประดับดินชาวบ้านจะวางข้าวประดับดินไว้ พร้อมจุดเทียนบอกกล่าว (บางคนก็จะร้องบอกเฉย) ให้มารับเอาอาหารและผลบุญนี้(การออกไปวางข้าวประดับดินจะออกไปวางตอนเช้ามืดประมาณตี 2 ตี 3 และเดือนนี้ก็บุญเดือนสิบบุญข้าวสาก ทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตายทำบุญเข้าสากหรือข้าวสลาก (สลากภัตร) โดยจะมีการทำสลากให้พระจับเพื่อที่จะได้ถวายของตามสลากนั้นเป็นการทำบุญที่ต่อเนื่องจากพิธีบุญข้าวประดับดินในเดือน 9 เพราะถือว่าเป็นการส่งเปรตหรือผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ที่ได้ออกมาท่องเที่ยวให้กลับสู่แดนของตนในเดือน 10 นี้ ชาวบ้านจะนำข้าวปลาที่ล่วงลับไปแล้ว ที่ได้ออกมาท่องเที่ยวให้กลับสู่แดนของตนในเดือน 10 นี้ ชาวบ้านจะนำข้าวปลาอาหารและสิ่งของไปทำบุญที่วัดในตอนเช้า โดยนำห่อข้าวสาก (เหมือนกับห่อข้าวประดับดิน) โดยมีเวลาห่างกัน 15 วัน เป็นระยะเวลาที่พวกเปรตจะต้องกลับไปเมืองนรก (ตามนิทานชาดก) ส่วนเดือนหน้าก็มีบุญใหม่ บุญออกพรรษา บุญออกพรรษาจัดทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นการทำบุญที่สืบเนื่องมาจากบุญเข้าพรรษาในเดือน 8 ชาวบ้านก็จะมาร่วมบุญ

ออกพรรษา จะมีกฐิน ปีนี้ก็มีกฐินมาจากกรุงเทพ หลังจากไม่ได้จัดกฐินเพราะโควิด มาสองปี” (สัมภาษณ์, พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์ ติกรปุญโญ (รัตมณีนิล), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการมีความสำคัญและมีบทบาทในการนำประชาชนในสังคมให้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีตามชุมชนนั้น ๆ เช่น เป็นผู้นำอาวัฒนธรรม แต่ละท้องถิ่นมาปรับใช้ในสังคมแล้วแนะนำให้คนในสังคมทำตาม เช่น วัฒนธรรมแห่นางแมว เทศน์มหาชาติ เชนโฎนตา วัฒนธรรมแห่ประสาทผึ้ง และวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ” (สัมภาษณ์, พระปลัดลือชา อาทโร (ทองแม้น), 23 ตุลาคม 2565) “ส่งเสริม การทำบุญ ตักบาตรเทโว บุญข้าวจี่ เทศน์มหาชาติ ทำบุญสงกรานต์ และวัฒนธรรมอื่น ๆที่สังคมกำหนด” (สัมภาษณ์, พระอธิการสมศักดิ์, 22 ตุลาคม 2565) “สังคมที่ดีมีวัฒนธรรมที่ดีงาม ประชาชนเอาใจใส่นำเอามาปฏิบัติสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่นโดยไม่ให้เลือนหายจากชุมชนนไปเช่นการแต่งกายแบบชาวส่วยหรือกูย การร้องเพลงกันตรึมของชาวเขมรนี่คือวัฒนธรรมที่สวยงาม” (สัมภาษณ์, พระครูประภัสสรวิริยคุณ จิตตสโร (พนารินทร์), 1 พฤศจิกายน 2565) “ส่งเสริมปฏิบัติตัวตามวัฒนธรรมที่สังคมเคยปฏิบัติมาและถูกต้องเป็นวัฒนธรรมที่ดี” (สัมภาษณ์, พระครูสุนันทวรคุณ สุนนโธ (มีทอง), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการมีบทบาทส่งเสริมประชาชนด้านวัฒนธรรมทีดีงามต่อสังม เช่น วัฒนธรรมตามท้องถิ่นต่างของชุมชน เช่นวัฒนธรรมชาวส่วยในการแต่งกาย วัฒนธรรมชาวเขมร แซนโฎนตา ประเพณี ฮีต 12 คอง 14 ตรงนี้เป็นหน้าที่ของพระสังฆาธิการเป็นผู้แนะนำให้ชุมชน สังคม” (สัมภาษณ์, พระครูธีระปุญญาธร ธีปุญโญ (ปิ่นเพชร), 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีของชุมชนให้คงอยู่ วัฒนธรรมชุมชน เช่น ฮีต 12 คอง 14 เพื่อให้สังคมสงบสุข” (สัมภาษณ์, พระครูวิมลศีขรคุณ วัดกาเจาะ, 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการจะมีบทบาทในการส่งเสริมให้ญาติโยม รักษาประเพณีที่ดีงามของชุมชน เช่น แซนโฎนตา ฮีต 12 คอง 14 การแต่งกายแบบดั้งเดิมของชาวกูย การแสดงกันตรึม การรำแม่มด” (พระครูสมานธรรมประโชติ, 3 พฤศจิกายน 2565)

นมัสการหลวงพ่อ ขอให้ท่านขยายวัฒนธรรมการละเล่นแกลมอล และผีมอ รำม็วต หรือ รำแม่มด ให้กระผมได้ทราบด้วยครับ” (ผู้วิจัย, 20 ตุลาคม 2565) แกลมอ เป็นการละเล่นของชาวกูย ซึ่งมักเล่นในตอนกลางวัน สาระในการเล่นมักจะเกี่ยวกับการขี่ช้าง ขี่ม้า การจับช้าง แสดงถึงการหึงหวงช้างของตน แกลมอมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวกูย ในส่วนที่เกี่ยวกับความอยู่ดี มีสุขของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนั้น อาจมีสิ่งผิดปกติหรือไม่เป็นไปตามที่ควรจะเป็นเช่น สิ่งของสำคัญสูญหาย เกิดการเจ็บป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้เกี่ยวข้อง จึงต้องหาวิธีการในการผ่อนคลายความกังวลใจ ความวิตกจนเกินเหตุให้ลดน้อยลง ส่วนผีมอ ความเชื่อในเรื่องผีมอ เป็นผีที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตอย่างมาก แม้ผีมอจะไม่ใช่ผีของบรรพบุรุษในสายตระกูลที่ล่วงลับไปแล้วก็ตาม แต่ผีมอก็มีอำนาจควบคุมพฤติกรรมทั้งสาย

ตระกูล ซึ่งไม่สามารถล่วงรู้เลยว่า ผีมอจะทำให้เกิดอะไรในครอบครัว โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับความเจ็บไข้ได้ป่วยของคนในสายตระกูลซึ่งบางครั้งพฤติกรรมบางอย่างที่กระทำลงไปโดยไม่ตั้งใจหรือตั้งใจก็ตาม จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายให้เกิดเจ็บป่วยได้ทุกเวลา และการเล่นแกลมอ ก็คือพิธีกรรมการรักษา แกลมอจึงเป็นพิธีกรรมที่ใช้รักษาอาการเจ็บป่วยที่ไม่ทราบสาเหตุแต่ผ่านพิธีการเสี่ยงทายแล้วว่าเป็นการกระทำของสิ่งที่มองไม่เห็นที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในครอบครัวในสายตระกูลความเป็นมาของพิธีกรรมการเล่นแกลมอ ส่วนพิธีกรรมแกลมอ เป็นประเพณีของชาวกูย พิธีแกลมอล จะมีการละเล่นใน 3 โอกาส 1) เพื่อเป็นการเคารพครูบาอาจารย์ ปู่ยา ตายายที่เคารพ เมื่อถึงวันสำคัญในรอบปีก็ดำเนินพิธีกรรมขึ้นปีละ 1 ครั้ง ในวันขึ้น 8 หรือ 15 ค่ำ เดือนยี่ของทุกปี และ 2) บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถบันดาลทุกข์สุข เชื่อว่าผู้ที่เคารพกราบไหว้ จะทำให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเกิดเหตุไม่ดีกับสมาชิกในครอบครัว ญาติ มีการเจ็บป่วย จะมีการบนบาน เมื่อได้ตามที่บนบานไว้จึงจัดพิธีแก้บน 3) การประกอบพิธีกรรมเพื่อรักษาผู้ป่วย ซึ่งเป็นการอัญเชิญดวงวิญญาณของบรรพบุรุษมาให้ความช่วยเหลือ ขอคำแนะนำผ่านล่าม หรือคนทรงเพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วยและหาทางรักษาตามความเชื่อ ส่วน การประกอบพิธี พิธีกรรมการเล่นแกลมอเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเริ่มขึ้นด้วยการแต่งกายของแม่มอและมอทุกคน และการแต่งกายนั้นยังคงสืบทอดอนุรักษ์ต่อมาจนถึงปัจจุบัน แม่มอและมอนิยมนุ่งผ้าถุงโทนสีดำ สีน้ำตาล เป็นส่วนใหญ่ และใส่เสื้อทรงกระบอกแขนยาว ปล่อยชายเสื้ออยู่นอกผ้าถุง พาดทับเฉียงด้วยผ้าสไบสีดำ สวมเครื่องประดับที่เป็นสายสร้อย ต่างหู และกำไลข้อมือที่ทำจากเงิน ส่วน รำม็วต หรือ รำแม่มด เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของชาวกูย และชาวเขมร คนกูยทุกคนมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คอยปกป้องคุ้มครองบุคคลนั้นอยู่ประจำในขณะมีชีวิตอยู่ซึ่งเรียกว่าเป็นครู หรือ “กรู” ในภาษาเขมร และเมื่อเสียชีวิตไปแล้ววิญญาณของบรรพบุรุษก็ยังวนเวียนอยู่เพื่อคอยปกป้องดู และลูกหลานของตน ให้อยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญรุ่งเรืองในการประกอบสัมมาอาชีพ ตามความเชื่อนี้ชาวกูย ชาวเขมร จึงมีความเคารพและไม่ล่วงเกินต่อกันและกัน เนื่องจากเกรงว่าจะเป็นการทำผิดต่อครูซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของบุคคลอื่น รวมถึงมีความเคารพยำเกรงต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว และมีจารีตการปฏิบัติที่แสดงออกถึงการระลึกถึงบุญคุณบรรพบุรุษอยู่เสมอ เช่น ก่อนการประกอบพิธีกรรมทุกอย่าง ต้องมีการเซ่นไหว้เพื่อบอกกล่าวต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เช่น ก่อนลงมือทำนาในครั้งแรก งานแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ ความเชื่อของชาวเขมรนั้นเมื่อมีคนในครอบครัวมีอาการป่วยหรือผิดปกติทางด้านร่างกายหรือจิตใจอย่างใดอย่างหนึ่งญาติจะขอให้ร่างทรงทำนายว่าเกิดอะไรขึ้นกับผู้ป่วยซึ่งโดยมากแล้วร่างทรงก็จะบอกสาเหตุของอ าการป่วยซึ่งเป็นเรื่องทางไสยศาสตร์และบางครั้งก็จะมีสาเหตุมาจากครูของบุคคลนั้น หรือบรรพบุรุษโกรธเคืองที่ลูกหลานละเลยไม่ให้ความเคารพนบถือ ไม่มีการแสดงออกถึงความยำเกรง หรือไม่สามัคคีกันในหมู่พี่น้อง ก็จะบันดาลให้บุคคลนั้นหรือหนึ่งในหมู่เครือญาติที่ร่างกายกำลังอ่อนแอ อยู่ในช่วงดวงไม่ค่อยดีเกิดความผิดปกติทางด้านจิตใจหรือการเจ็บไข้ได้

ป่วยทางร่างกาย จากนั้นญาติของผู้ป่วยก็จะทำพิธีกรรมเรือมมะม็วดเพื่อเป็นการชุมนุมกันของบรรดาร่างทรงของครูและบรรพบุรุษร่ายรำถวายเพื่อขอขมาลาโทษ และถามถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดอาการป่วย เมื่อรู้สาเหตุแล้ว ก็ถามต่อไปว่า จะให้ทำ อย่างไรจึงจะหาย" (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564)

สรุปได้ว่า บทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ด้านวัฒนธรรม พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน โดยการชี้นำและส่งเสริมให้มีการสืบสานภูมิปัญญา การละเล่น และประเพณีต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นในชุมชน เช่น วัฒนธรรมการเล่นแกลมอล ตามความเชื่อของชาวกูย แต่งแบบชาวกูย หรือส่วย วัฒนธรรมพื้นบ้านเขมรเล่นกันตรึม แซนโฎนตา รำมม็วต หรือรำแม่มด ที่มีความเชื่อเรื่องผีมอ และวัฒนธรรมอื่นแล้วแต่ชุมชน ด้วยการถ่ายทอดความรู้ และการสอดแทรกหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกที่ดีร่วมกันในการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน ที่จะส่งต่อให้กับลูกหลานต่อไป

5) ด้านสุขภาพพลานามัย

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์เกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ด้านสุขภาพพลานามัย ซึ่งแต่ละท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

"อยากให้ชาวบ้านมีสุขภาพดี สมัยก่อนโรคเบาหวาน โรคต่าง ๆ ชาวบ้านไม่ค่อยเป็น เพราะทำงานหนัก แต่ทุกวันนี้จะไปไหนก็ขี่รถจักรยานยนต์ การดำนา เกี่ยวข้าวก็ไม่ได้ทำทุกอย่างใช้เครื่องจักร และการกินอาหารก็กินอาหารสำเร็จรูป ไม่เหมือนสมัยก่อน ที่ผักก็ตามธรรมชาติ แต่ทุกวันนี้ผักก็ฉีดยาฆ่าแมลง ชาวบ้านในชุมชนก็ไม่ค่อยได้ออกกำลังกาย โรคต่างๆ" (สัมภาษณ์, พระครูโสภณวรานุรักษ์ สมวโร (นารี), 5 กันยายน 2565) "พระสงฆ์ต้องมีการส่งเสริมสุขภาพที่แข็งแรง เน้นฉันอาหารที่มีประโยชน์ครบห้า หมู่ ลดอาหารประเภท หวาน มัน เค็ม ทุกวันนี้ ญาติโยมต้องออกไปทำงาน อาหารที่ถวายพระสงฆ์ส่วนใหญ่จะซื้อจากรถพุ่มพวงที่มาเร่ขาย รถเร่ และแม่ค้าในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็ซื้ออาหารถุงมาถวาพระสงฆ์ อาหารส่วนใหญ่ที่พระฉันในแต่ละวันได้รับจากการออกรับบิณฑบาต ก็เป็นอาหารถุงเป็นส่วนใหญ่ ไข่พะโล้และแกงเขียวหวาน อาหารประเภททอด แหนมย่าง ของหวาน ขนมชั้น ทองหยิบ ฝอยทอง มีแต่น้ำตาล สิ่งที่ญาติโยมทำบุญถวายขนมให้พระเพราะมีชื่อเรียกเป็นศิริมงคล รวมถึงลอดช่อง กล้วยบวชชี ข้าวเหนียวถั่วดำ ก็ยิ่งทำให้พระได้รับกะทิเพิ่มจากที่ได้รับจากอาหารคาวอีกด้วยเป็นอันตรายต่อพระสงฆ์ นอกจากนี้ขนม (ว้าน) หวานจำพวกขนมทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ก็ยังเป็นสิ่งที่ญาติโยมนิยมทำบุญถวายให้พระ เพราะมีชื่อเรียกเป็นศิริมงคล รวมถึงลอดช่อง กล้วยบวชชี ข้าวเหนียวถั่วดำ ก็ยิ่งทำให้พระได้รับกะทิเพิ่มจากที่ได้รับจากอาหารคาวอีกด้วย" (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564)

“พระสังฆาธิการมีบทบาทในการนำหลักศีลธรรมและเบญจธรรมมาใช้ในการนำประชาชนในชุมชนมาปฏิบัติโดยคณะสงฆ์มีโครงการสุขภาพสภาวะของสงฆ์แต่ละวัดให้พระสงฆ์รู้จักเลือกฉันอาหารที่ปลอดภัย สะอาด ปราศจากโรคภัย เช่นหลีกเลี่ยงอาหารที่จะเป็นโรคเบาหวาน” (สัมภาษณ์, พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์ ติกรปุญโญ (รัตมณีนิล), 21 ตุลาคม 2565) “ต้องละเว้นสิ่งเสพติดทั้งมวล ละเว้นอาหารเป็นพิษ อาหาร อารมณ์ อากาศต้องอยู่ในที่อากาศบริสุทธิ์ อาตตามได้สอนญาติโยมอย่าเผาหญ้า ทำให้เกิดมลพิษ เป็นอันตายต่อคนเผาและเพื่อนบ้าน ต้องทานอาหารให้ครบห้าหมู่ อย่าทานแต่ของที่ชอบเพียงอย่างเดียวต้องพยายามทานอาหารให้ครบ 5 หมู่” (สัมภาษณ์, พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม, 21 ตุลาคม 2565) “ทางคณะสงฆ์ได้มีโครงการกองทุนช่วยเหลือพระสงฆ์ที่ป่วยอาพาธและส่งเสริมอาหารที่ถูกหลักอนามัยให้กับพระป่วยอาพาธ” (สัมภาษณ์, พระครูโกมุทสรารักษ์ อธิโต (แสวง), 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการได้นำโครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยโดยนำหลักศีล 5 ไปปรับใช้ให้คนในชุมชนรับรู้และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเพื่อให้คนในสังคมมีความปลอดภัย และอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข เช่นโครงการงดเหล้าเข้าพรรษา งดดื่มเหล้าในงานศพ และโครงการอื่นที่มีประโยชน์เกี่ยวกับสังคมทางตรงและทางอ้อม” (สัมภาษณ์, พระครูพิบูลพัฒนประสุต ญาณเมธี (กุมาร), 22 ตุลาคม 2565)

“สุขภาพเป็นที่สำคัญควรส่งเสริมให้ทุกคนลด ละ เลิกสุรา เลิกบุหรี่ ห่างไกลยาเสพติด อบรมให้ความรู้ในการรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์” (สัมภาษณ์, พระครูปัญญาสิริธรรมพิมลธนปญโญ (แจ่มแจ้ง), 21 ตุลาคม 2565) “ในด้านสุขภาพอนามัย พระสังฆาธิการแนะนำสั่งสอนประชาชนในสังคมในการใช้ชีวิตประจำวันในการเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ งดอาหารเค็มหวาน มัน และมีโครงการสุขภาพของพระสงฆ์” (สัมภาษณ์, พระครูอนุกูลวีรกิจ ณานวีโน (อันทมนต์), 21 ตุลาคม 2565) “สร้างสุขภาพอนามัย ต้องส่งเสริมคนในสังคมรู้จักเลือกรับประทานอาหารที่สะอาดปลอดภัยมีคุณค่าทางสารอาหาร” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “สังคมนั้น ประพฤติปฏิบัติตามเบจญศีล เบญจธรรมทำให้สุขภาพตามแข็งแรง เพราะจะทำให้การรับประทานอาหารต้องระมัดระวังรอบคอบในการรับประทานอาหารเลือกแต่อาหารทีมีประโยชน์ไม่มีโทษ” (สัมภาษณ์, พระครูกิตติธรรมประสาธน์ กตธมโม (บุตรโสม), 22 ตุลาคม 2565) “มีโครงการ รณรงค์รับประทานอาหารที่สะอาด ปลอดภัย ลดอาหารประเภทเค็มจัด หวานจัด เปรี้ยวจัด และมันจัดและมีประโยชน์ต่อร่างกาย” (สัมภาษณ์, พระครูสุนันทวรคุณ สุนนโธ (มีทอง), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการมีบทบาทอย่างมากในการแนะนำประชาชนและพระภิกษุในการปกครองปฏิบัติตามโครงการที่ได้รับมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สุขภาพพลามัยของตนเอง เช่น โครงการงดเหล้าเข้าพรรษางดเหล้างานศพ และอบรมการถวายอาหารพระอย่างปลอดภัย”(สัมภาษณ์, พระปลัดลือชา อาทโร, 23 ตุลาคม 2565) “ส่งเสริมหัวหน้าพระ อสม. อบรมอนามัย งดบุหรี่ตั้งพรรค

ในตำบล บริจาคการศึกษา บริจาคทุนให้โรงพยาบาลสุขภาพชุมชนให้ความรู้เรื่องอาหารสะอาดถูกหลักอนามัย” (สัมภาษณ์, พระอธิการสมศักดิ์, 22 ตุลาคม 2565) “การดูแลสุขภาพอนามัยให้ดีทั่วหน้าต้องที่อาหารกินว่าสุขสะอาด ปลอดภัยขนาดไหนรสชาติที่ดีควรปรุงสะอาดอาหารต้องปลอดภัยในการใช้วัตถุดิบปรุงอาหาร” (สัมภาษณ์, พระครูประภัสสรวิริยคุณ จิตตสโร (พนารินทร์), 1 พฤศจิกายน 2565) “โครงการทำบุญสุขภาพพระสงฆ์ เมื่อ ปี พ.ศ. 2560-2563 ในจังหวัดสุรินทร์และได้ลงมือปฏิบัติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 เป็นต้นมา และโครงการพระสงฆ์แห่งชาติ เช่น ลดเปรี้ยว หวาน มัน เค็มและการขบฉันของพระสงฆ์ โดยพระสังฆาธิการนำข้อศีลธรรม เบญจศีล เบญจธรรมมาแนะนำประชาชนในชุมชนทำให้สังคมสุขภาพดีถ้วนหน้า” (สัมภาษณ์, พระครูธีระปุญญาธร ธีปุญโญ (ปิ่นเพชร), 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสงฆ์อาพาธส่วนหนึ่งก็มาจากญาติโยมถวายอาหารหวาน มัน เค็ม พระบางทีก็ฉันในสิ่งที่ญาติโยมถวาย ทำอย่างไรจะให้ญาติโยม ที่ทำบุญตอนเช้าอย่าถวายอาหารถุงบางทีพระฉันก็ป่วยแม้ว่าพระต้องอยู่ง่ายกินง่าย แต่ต้องรักษาสุขภาพด้วย เพราะอาหารถุงบางทีก็ค้างคืน” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “ทุกวันนี้คนเป็นมะเร็งกันมาก ส่วนมากก็มาจากอาหาร อยากให้ญาติโยม ทานอาหารไม่ใส่กล่องโฟม ถุงพลาสติก ทานอาหารสะอาด ไม่ทานหวาน มัน เค็ม มากเกินไปออกกำลังกาย เพื่อให้สุขภาพดี” (สัมภาษณ์, พระครูวิมลศีขรคุณ วัดกาเจาะ, 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการจะมีบทบาทในการส่งเสริมให้ญาติโยม อย่าทานเค็ม หวาน ออกกำลังกาย คนเราสมัยนี้ เจ็บป่วยด้วยหลายโรค เกิดจากใช้ยาฆ่าแมลง เพราะยาฆ่าแมลงลงแหล่งน้ำ ก็ทำให้ชาวบ้านเจ็บป่วย จากโรค เช่นโรคฉี่หนู เป็นเบาหวาน เพราะกินหวาน เป็นโรคเพราะไม่ได้ทำงานหนักเหมือนสมัยก่อน ที่ไม่มีมอเตอร์ไซด์ต้องเดินไปหาบน้ำ ไม่ได้กินดีอยู่ดีเหมือนสมัยนี้ กินดี อยู่ดี ก็ป่วยเพิ่มขึ้น” (พระครูสมานธรรมประโชติ, 3 พฤศจิกายน 2565)

สรุปได้ว่า บทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ด้านสุขภาพพลานามัย พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชน ให้รู้จักใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม เช่น การออกกำลังกาย กินอาหารที่มีประโยชน์ ใช้บริเวณวัดเป็นลานกีฬา จัดตั้งตู้ยาสามัญประจำวัด ไว้สำหรับบริการประชาชน บริการต้อบสมุนไพร บริการนวดแผนโบราณ ปลูกพืชสมุนไพรไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ และใช้เป็นยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้ ยังช่วยเยียวยาจิตใจผู้ป่วยเรื้อรังและระยะสุดท้าย ให้บรรเทาความทุกข์ทรมานและจากไปอย่างสงบ

6) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์เกี่ยวกับบทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ

จังหวัดสุรินทร์ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแต่ละท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“พระสังฆาธิการได้หลักศีลธรรมและเบญจธรรมชี้แนะสั่งสอนให้ความรู้แก่ประชาชนในสังคมโดยให้ทุกคน ได้ตระหนักถึงศีล 5 ข้ออย่างเคร่งครัด เช่นเมื่อคนปฏิบัติตามศีล 5 การลักขโมยต้นไม้ก็ไม่มี โครงการป่า ต้นไม้ เฉลิมพระเกียรติ การรักษาสิ่งแวดล้อมตามแม่น้ำลำคลองให้สะอาด ปลอดภัยทุกสิ่งทุกอย่างที่กล่าวมาล้วนแต่เกี่ยวข้องกับหลักเบญจศีล และเบญจธรรมทั้งสิ้น” (สัมภาษณ์, พระครูพิบูลพัฒนประสุต ญาณเมธี (กุมาร), 22 ตุลาคม 2565) “การอนุรักษ์น้ำที่มีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติอนุรักษ์ป่าไม้ ป่าสมุนไพร อนุรักษ์พันธ์พืชหายาก” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564) “พยายามปลูกต้นไม้ เป็นร่มเงา นำผักตบชวาเอาขึ้นไปจากแหล่งน้ำและนำบัวหลวงมาปลูกแทนในงานกิจกรรมตามวันสำคัญพยายามนำญาติโยมมาร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้” (สัมภาษณ์, พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม, 21 ตุลาคม 2565) “การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีการส่งเสริมปลูกต้นไม้ การปลูกสมุนไพร เบญจศีล เบญจธรรม หลักธรรมชาติ ทำให้ประชาชนทุกคนตระหนักถึงการกระทำตามเบญจศีล ถ้าสังคมใดขาดซึ่งศีล สังคมจะมีแต่ความวุ่นวาย” (สัมภาษณ์, พระครูโกมุทสรารักษ์ อธิโต (แสวง), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการแนะนำประชาชนในชุมชนรู้จักอนุรักษ์แหล่งน้ำ อนุรักษ์ป่าไม้ ไม่ตัดไม้ทำลายป่าและมีโครงการส่งเสริมปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ ทำให้ชุมชนเข้มแข็งมีระเบียบวินัย” สัมภาษณ์, พระครูกิตติธรรมประสาธน์ กตธมโม (บุตรโสม), 22 ตุลาคม 2565) “โครงการปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติ ปลูกสวนป่าธรรมชาติ ดูแลแหล่งน้ำลำคลองให้ใสสะอาด” (สัมภาษณ์, พระครูปัญญาสิริธรรมพิมล ธนปญโญ (แจ่มแจ้ง), 21 ตุลาคม 2565) “อนุรักษ์น้ำ ที่มีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ อนุรักษ์ป่าไม้ ป่าสมุนไพร อนุรักษ์พันธ์พืชหายาก” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564) “โครงการปลูกต้นไม้ส่งเสริมการปรับปรุงภูมิทัศน์ในชุมชนและการทำความสะอาดในแหล่งแม่น้ำลำคลองให้ใสสะอาดน่าใช้ตลอดไป” (สัมภาษณ์, พระครูอนุกูลวีรกิจ ณานวีโน (อันทมนต์), 21 ตุลาคม 2565) “การปลูกฝังให้ประชาชนในสังคมมีความรู้และรับผิดชอบในสังคมและธรรมชาติ เช่นมีโครงการปลูกป่าอนุรักษ์ธรรมชาติและโครงการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมแม่น้ำลำคลอง” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการมีโครงการ ปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติที่ภาครัฐบาลเป็นผู้กำหนด โดยผ่านสังฆาธิการเป็นผู้นำการปฏิบัติในแต่ละชุมชนเพื่อให้เป็นรูปธรรมและส่งเสริมรักษาป่าธรรมชาติที่มีอยู่ก่อนแล้วในชุมชน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และจัดระบบนิเวศน์ของธรรมชาติของป่าชุมชนให้สวยงาม” (สัมภาษณ์, พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์

ติกรปุญโญ (รัตมณีนิล), 21 ตุลาคม 2565) “ปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ กำจัดขยะมูลฝอยดูแลแหล่งน้ำลำคลองให้สะอาด” (สัมภาษณ์, พระครูสุนันทวรคุณ สุนนโธ (มีทอง), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการมีบทบาทในการแนะนำการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับประชาชน โดยนำหลักธรรม ศีล 5 มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์แก่สังคมเมื่อคนทุกคนในสังคมปฏิบัติตามหลักศีลและศีล 5 อย่างเคร่งครัดจะทำให้ป่าไม้สมบูรณ์ และมีโครงการส่งเสริมปลูกป่าเพิ่ม เช่นการความสะอาดแม่น้ำลำคลอง” (สัมภาษณ์, พระปลัดลือชา อาทโร, 23 ตุลาคม 2565) “การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนต้องเอาใจใส่ดูแลเพราะทรัพยากรธรรมชาติต้องถูกทำลายไปแล้วหมดยากที่จะหาทดแทนได้ ฉะนั้นต้องต้องช่วยกันรักษาเช่นปลูกต้นไม้ที่หายาก ดูแลแหล่งน้ำที่สำคัญเป็นต้น” (สัมภาษณ์,พระครูประภัสสรวิริยคุณ จิตตสโร (พนารินทร์), 1 พฤศจิกายน 2565) “ปลูกไม้ยางนา ปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติราชสิริกิตห์และอนุรักษ์แหล่งน้ำ ทำความสะอาดกำจัดขยะมูลฝอย” (สัมภาษณ์, พระอธิการสมศักดิ์, 22 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการนำโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติมาแนะนำประชาชนมาปลูกป่าและอนุรักษ์ป่าไม้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมปลูกป่าชุมชนเกิดประโยชน์แก่สังคมชุมชนได้ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และลดภาวะโลกร้อน” (สัมภาษณ์, พระครูธีระปุญญาธร ธีปุญโญ (ปิ่นเพชร), 2 พฤศจิกายน 2565) “อยากให้ชาวบ้านรักษาป่าไม้ อย่าตัดต้นไม้ อย่าทิ้งขยะไม่เป็นที่ พระสงฆ์ต้องอยู่กับป่า ธรรมะ คือธรรมชาติ อาตมาก็เทศน์สั่งสอนญาติโยมให้ดูแลรักษาป่า อย่าตัดต้นไม้ อย่าเผานา เมื่อหมดฤดูทำนา เพราะจะมีฝุ่นเป็นอันตรายต่อสุขภาพ” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “รักษาธรรมชาติ รักษาความสะอาดในชุมชน ปลูกต้นไม้วันพ่อ วันแม่ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนร่มเย็นลดโลกร้อน” (สัมภาษณ์, พระครูวิมลศีขรคุณ, 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการจะมีบทบาทในการส่งเสริมให้ญาติโยม รักษาป่าไม้ ปลูกต้นไม้ และดูแลรักษา ไม่ใช่ปลูกแล้วไม่ดูแลรักษา ไม่เผานาหลังเสร็จฤดูทำนา เพราะการเผานาจะทำให้เกิดฝุ่นควัน อันตรายต่อชาวบ้าน ลดการใช้ยาฆ่าแมลง เพราะยาฆ่าแมลงลงแหล่งน้ำ ก็ทำให้ชาวบ้านเจ็บป่วย จากโรค เช่นโรคฉี่หนู” (พระครูสมานธรรมประโชติ, 3 พฤศจิกายน 2565)

สรุปได้ว่า บทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการปฏิบัติตนเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับประชาชน เช่น การดูแลรักษาความสะอาด การปลูกต้นไม้ การคัดแยกขยะ การบำบัดน้ำเสีย และการดูแลสุขอนามัยภายในวัด ควบคู่กับการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการตามหลักนิเวศวิทยาเชิงพุทธ รวมทั้งการใช้ธรรมะวิถีในการรักษาสิ่งแวดล้อมและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การประกอบพิธีบวชต้นไม้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน เป็นการอนุรักษ์ป่าไม้ของหมู่บ้าน และป้องกันการลักลอบตัด

ไม้ทำลายป่า การรณรงค์ให้ชาวบ้านไม่เผานาหลังเสร็จฤดูทำนา การลดการใช้ยาฆ่าแมลงในการเพาะปลูก เป็นต้น

4.2 กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์เกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ควรเป็นอย่างไร ซึ่งแต่ละท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

“หลักเบญจศีล เบญจธรรม ที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง หลักศีล 5 ศีลข้อที่ 1 ปาณาติ ปาตา เวรมณี การไม่เบียดเบียนต่อชีวิตผู้อื่นชุมชนจะเข้มแข็ง ต้องยึดหลักศีลข้อ 1 สำคัญ มีเมตตาให้อภัย ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ทรมานสัตว์ ไม่รังแกสัตว์ไม่เบียดเบียน จะทำให้สังคมสงบสุข ถ้าทุกคนในชุมชนมีเมตตา ศีลข้อ 2 อทินนาทานา เวรมณี งดเว้นจากการถือเอาของเขาที่เจ้าของมิได้ให้ ไม่ลักทรัพย์หรือไม่ถือเอาทรัพย์ของผู้อื่นรวมถึงผู้มีอำนาจ ใช้อำนาจเบียดเบียน ฉ้อโกงทรัพย์สินผู้ต่ำต้อยกว่า ลำเอียงตัดสินให้คนผิดเป็นถูกคน คนทำถูกแต่ต่ำต้อยกว่าให้ผิด เกิดความคับแค้นใจ ความเข้มแข็งในชุมชนย่อมไม่มี ส่วนศีลข้อ 3 กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี การงดเว้นจากการประพฤติผิดในกามทั้งหลาย ชุมชนถ้าไม่ผิดลูกผิดเมีย ชุมชนย่อมสงบสุข และศีลข้อที่ 4 มุสาวาทา เวรมณี งดเว้นจากการพูดเท็จ ถ้าคนในชุมชนไม่พูดปด พูดส่อเสียด ไม่พูดให้คนแตกแยก ส่วนศีลข้อที่ 5 สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี การงดเว้นจากการดื่มของมึนเมา การดื่มมากทำให้ขาดสติ ไม่ละอายต่อบาป ขาดสติ อาจจะเกิดการทะเลาะวิวาท หรือถ้าขับรถขาดสติ อาจจะอุบัติเหตุ” (สัมภาษณ์, พระครูโสภณวรานุรักษ์ สมวโร (นารี), 5 กันยายน 2565)

“พระสังฆาธิการต้องสั่งสอนประชาชนในชุมชนถือปฏิบัติ ตามหลักของเบญจศีล เบญจธรรมอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้เพราะเมื่อประชาชนปฏิบัติตัวอยู่ในศีล อยู่ในธรรมแล้วความวุ่นวายปัญหาสังคมก็เกิดขึ้นน้อย” (สัมภาษณ์, พระครูโกมุทสรารักษ์ อธิโต (แสวง), 21 ตุลาคม 2565) “อาตมาเห็นว่า กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญญศีล และเบญจธรรมนั้นควรดำเนินอย่างต่อเนื่องต่อไปโดยการผ่านโครงการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนและภาพรวมทั้งหมดในสังคมได้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังจะทำให้เกิดประโยชน์ในสังคมและเข้มแข็งต่อไป” (สัมภาษณ์, พระครูพิบูลพัฒนประสุต ญาณเมธี (กุมาร), 22 ตุลาคม 2565) “กระบวนการส่งเสริม เทศน์สั่งสอน 3 เดือน ศีลธรรม พร้อมสอนศีลธรรม และสอบธรรมสนามหลวง ส่งเสริมพระธรรมทูต” (สัมภาษณ์, พระครูปัญญาสิริธรรพิมล ธนปญโญ (แจ่มแจ้ง), 21 ตุลาคม 2565)

“ส่งเสริม เรื่องรักษาศีล 5 ทุกชุมชน วัฒนธรรมการขายของชุมชนตนเอง มีการแข่งขันตอบปัญหาธรรม ร้องสรภัญญะ ครูสอนศีลธรรม จริยธรรม สนามสอบ 2 สนาม ให้ประชาชนใส่ใจ

พระพุทธศาสนา ประชาชนรักษาศีล 5 ทุกวันพระ ให้รักษาวัฒนธรรมของตนเอง” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564) “การเสริมสร้างธรรมในช่วงเข้าพรรษา ครูพระสอนศีลธรรม 3 รูป สนามสอบ ตรมไพร มีการสอนธรรมทุกวันศุกร์” (สัมภาษณ์, พระครูอนุกูลวีรกิจ ณานวีโน (อันทมนต์), 21 ตุลาคม 2565) “การใช้ชีวิตของประชาชนทุกคนในสังคมเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและชีวิตมีความสุขตั้งพึ่งเบญจศีล เบญจธรรมเป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นธรรมที่ ปฏิบัติได้แล้วมีความสุข” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “ที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับเบญจศีล เบญจธรรม ทุกคนต้องปฏิบัติตามศีล 5 ให้ได้และทำให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขและเข้มแข็งไม่มีปัญหาทำให้การดำรงชีวิตในปัจจุบันเพราะทุกคนมีศีล” สัมภาษณ์, พระครูกิตติธรรมประสาธน์ กตธมโม (บุตรโสม), 22 ตุลาคม 2565) “เห็นสมควรดำเนินต่อไปส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักธรรมคำสั่งสอนพระพุทธศาสนาโดยนำศีล 5 มาประยุกต์ใช้ในชุมชนให้เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ เพราะถ้าชุมชนถ้าขาดศีลและขาดธรรมสังคมนั้นจะขาดซึ่งความสงบสุขวุ่นวายไม่เป็นเอกภาพในการดำรงชีวิต” (สัมภาษณ์, พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์ ติกรปุญโญ (รัตมณีนิล), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการสามารถส่งเสริมประชาชน การเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมในชุมชนโดยใช้วัดจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน อนุญาตให้ศูนย์ออกกำลังกายให้กับชุมชน ให้ปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมที่ดีและถูกต้องไม่วุ่นวายจะทำให้สังคมเข้มแข็งและน่าอยู่” (สัมภาษณ์, พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์ ติกรปุญโญ (รัตมณีนิล), 21 ตุลาคม 2565) “ทุกสิ่งทุกอย่างถ้าคนในสังคมปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและเบญจธรรมทุกอย่างย่อมจะได้ผลดีสังคมไม่เดือดร้อนและไม่ผิดกฎหมายบ้านเมืองในเมื่อทุกคนเข้าหลักธรรมและปฏิบัติตามศีลได้ถูกต้องทุกข้อแล้วสังคมและบ้านเมืองก็มีความสงบสุขไม่วุ่นวายโดยการนำของพระสังฆาธิการ”(สัมภาษณ์, พระปลัดลือชา อาทโร (ทองแม้น), 23 ตุลาคม 2565) “สร้างพระเทศน์ตามโรงเรียน ส่งเสริมเทศน์ธรรมตามชุมชน พระสอนศีลธรรม 5 รูป สนามสอบธรรม 1 สนามที่โรงเรียนกุดไผททำให้เป็นการส่งเสริมให้ศีลธรรมเข้มแข็งในชุมชน” (สัมภาษณ์, เจ้าอธิการคำพัน สิริจนโท (ศรีเทพ), 22 ตุลาคม 2565)

“ความเข้มแข็งของชุมขนจะสำเร็จและเข้มแข็งตลอดประชาชนต้องช่วยกันปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมอย่างถูกต้องและเคร่งครัดโดยตลอด จึงจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งปลอดภัย” (สัมภาษณ์,พระครูประภัสสรวิริยคุณ จิตตสโร (พนารินทร์), 1 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการสามารถส่งเสริมประชาชนให้ปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมที่ดี” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิการสามารถส่งเสริม ให้ครูพระสอนศีลธรรม เทศน์สั่งสอนนักเรียน ให้เป็นคนดี ส่วนญาติโยม ครูพระจะสอนญาติโยมในชุมชนให้รักษาศีล 5 อย่าเกี่ยวข้องอบายมุข” (สัมภาษณ์, พระครูวิมลศีขรคุณ วัดกาเจาะ, 2 พฤศจิกายน 2565) “การสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ต้องเกิดจากความผูกพันประเพณีท้องถิ่น เชื่อถือผู้อาวุโสในชุมชน

เกิดความผูกพันในชุมชน ชุมชนก็จะเข้มแข็งเพราะชาวบ้านเชื่อฟังพระสงฆ์ ผู้อาวุโสในหมู่บ้านสังคมจะสงบสุข สังคมที่วุ่นวายเกิดจากผู้นำชุมชนไม่ประพฤติปฏิบัติตัวให้ดี ทำให้ชาวบ้านไม่เชื่อถือ วัยรุ่นก็จะดูเป็นแบบอย่าง เหมือนแม่ปูสอนลูกปูให้เกิดตรง แม่ปูต้องเดินตรงก่อน ถึงสอนลูกปูได้" (พระครูสมานธรรมประโชติ, 3 พฤศจิกายน 2565)

สรุปได้ว่า การสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เกิดจากกระบวนการจัดการชุมชุมที่ดีที่มีพื้นฐานมาจากประเพณีท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านและการให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส ชุมชนมีความรักความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ทำวัตรสวดมนต์ อบรมธรรมะตามสมควร มีการให้ประชาชนและเยาวชนสมาทานศีล 5 ปฏิบัติสมาธิกรรมฐานอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้พระสังฆาธิการยังชี้ให้เห็นถึงโทษของอบายมุข การดื่มเหล้า เล่นการพนัน รวมถึงโทษที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตนอย่างผิดกฎหมาย และให้ความรู้ทางด้านธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจให้ประชาชนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะการนำหลักเบญศีล เบญจธรรมไปใช้

ข้อเสนอแนะการนำหลักเบญศีล เบญจธรรมไปใช้ในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการในเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งแต่ละท่านได้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

"ผู้บริหารชุมชน ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นแบบอย่าง โดยปฏิบัติตนในธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน การดำเนินชีวิต ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านในชุมขน ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ใช่พระสงฆ์จะเป็นแบบอย่าง แต่ต้องอยู่ที่ผู้นำ การไม่เบียดเบียนต่อชีวิตผู้อื่น การเคารพสิทธิในสิทธิทรัพย์สินของผู้อื่น การไม่ล่วงละเมิดผิดศีลกาเม การเสพกาม สำรวมในกาม การไม่พูดโกหก สร้างความขัดแย้งในชุมชน การส่อเสียด นินทา ตามหลักเบญศีลเบญธรรม งดเว้นสิ่งมึนเมา" (สัมภาษณ์, พระครูโสภณวรานุรักษ์ สมวโร (นารี), 5 กันยายน 2565) "สร้างพระเทศน์ตามโรงเรียน ส่งเสริมเทศน์ธรรมตามชุมชนความผูกพันประเพณีท้องถิ่น เชื่อถือผู้อาวุโสในชุมชน เกิดความผูกพันในชุมชน ชุมชนก็จะเข้มแข็ง ต้องสร้างให้ชาวบ้านเชื่อฟังพระสงฆ์ ผู้อาวุโสในหมู่บ้านสังคมจะสงบสุข" (สัมภาษณ์, พระครูโกมุทสรารักษ์ อธิโต (แสวง), 21 ตุลาคม 2565) "พระสังฆาธิการต้องมีบทบาทสำคัญในการเทศน์สั่งสอนญาติโยม ให้ยึดหลักศีล 5" (สัมภาษณ์, พระครูพิบูลพัฒนประสุต ญาณเมธี (กุมาร), 22 ตุลาคม 2565) "ต้องส่งเสริม หลักเบจญศีล เบญจธรรมให้ชาวบ้านในชุมชนประพฤติตามหลักศีล 5 อย่างเคร่งครัดโดยเฉพาะผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะมีบทบาทสำคัญที่ลูกบ้านจะยึดเป็นแบบอย่าง" (สัมภาษณ์, พระครูปัญญาสิริธรรมพิมล ธนปญโญ (แจ่มแจ้ง), 21 ตุลาคม 2565)

"ส่งเสริมเรื่องรักษาศีล 5 ทุกชุมชน ต้องมีการแข่งขันตอบปัญหาธรรม สวดสรภัญญะ มีครูสอนศีลธรรม จริยธรรม สนามสอบธรรม 2 สนามให้ประชาชนใส่ใจในพระพุทธศาสนา ประชาชน

รักษาศีล 5 ทุกวันพระ รักษาจิตใจให้ผ่องใส รักษาวัฒนธรรมของตนเองเช่น ประเพณี แกลมอล” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564) “การนำหลักเบญจศีลไปใช้ในชุมชน มีการเผยแพร่พระธรรมทูตในอำเภอ 22 รูป และครูพระสอนศีลธรรม หนึ่งรูป” (สัมภาษณ์, พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม, 21 ตุลาคม 2565) “ทุกอย่างที่ได้ให้สัมภาษณ์มามีความสำคัญ พระสังฆาธิการเป็นผู้นำอบรมประชาชนในสังคมให้ประพฤติปฏิบัติตามศีล 5 เบญจศีล เบญจธรรมอย่างเคร่งครัดและถูกต้อง ก็จะได้สังคมที่น่าอยู่และมีความสุข ฉะนั้นพระสังฆาธิการจะต้องเป็นผู้นำและผู้ปฏิบัติที่ดี” (สัมภาษณ์, พระครูธีระปุญญาธร ธีปุญโญ (ปิ่นเพชร) วัดศรีอาเสก, 2 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการเป็นผู้นำอบรมประชาชนในสังคมให้ประพฤติปฏิบัติตามศีล 5 เบญจศีล เบญจธรรม” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565)

“ส่งเสริมเรื่องรักษาศีล 5 ทุกชุมชน ให้ห่างไกลอบายมุข การพนัน ยาเสพติด รักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่น” (สัมภาษณ์, พระครูวิมลศีขรคุณ รองเจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ, 29 ตุลาคม 2565) “ส่งเสริม เรื่องรักษาศีล 5 ทุกชุมชน” (สัมภาษณ์, พระครูเวฬุวนาภิรักษ์ อภิวโน (ธรรมณรงค์), 20 ตุลาคม 2564) “สอนให้ชาวบ้านยึดหลักศีล 5 คำนึงถึงบาป บุญที่ได้กระทำ ยึดมั่นในศีลในธรรม ชุมชนจะสงบสุข อย่าเกี่ยวข้องกับอบายมุขทั้งปวด” (สัมภาษณ์, พระครูอนุกูลวีรกิจ ณานวีโน (อันทมนต์), 21 ตุลาคม 2565) “การใช้ชีวิตของประชาชนทุกคนในสังคมเพ่อให้เกิดความเข้มแข็งและชีวิตมีความสุขต้องพึ่งเบญจศีล เบญจธรรมเป็นสิ่งสำคัญ” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “ที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับเบญจศีล เบญจธรรม ทุกคนต้องปฏิบัติตามศีล 5 ให้ได้และทำให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขและเข้มแข็งไม่มีปัญหาทำให้การดำรงชีวิตในปัจจุบันเพราะทุกคนมีศีล” สัมภาษณ์, พระครูกิตติธรรมประสาธน์ กตธมโม (บุตรโสม), 22 ตุลาคม 2565) “เห็นสมควรดำเนินต่อไปส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักธรรมคำสั่งสอนพระพุทธศาสนาโดยนำศีล 5 มายุกต์ใช้ในชุมชนให้เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ เพราะถ้าชุมชนถ้าขาดศีลและขาดธรรมสังคมนั้นจะขาดซึ่งความสงบสุขวุ่นวายไม่เป็นเอกภาพในการดำรงชีวิต” (สัมภาษณ์, พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์ ติกรปุญโญ (รัตมณีนิล), 21 ตุลาคม 2565)

“พระสังฆาธิการสามารถส่งเสริมประชาชน การเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมในชุมชนโดยใช้วัดจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน อนุญาตให้ศูนย์ออกกำลังกายให้กับชุมชน ให้ปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมที่ดีและถูกต้องไม่วุ่นวายจะทำให้สังคมเข้มแข็งและน่าอยู่” (สัมภาษณ์, พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์ ติกรปุญโญ (รัตมณีนิล), 21 ตุลาคม 2565) “ทุกสิ่งทุกอย่างถ้าคนในสังคมปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและเบญจธรรมทุกอย่างย่อมได้จะได้ผลดีสังคมไม่เดือดร้อนและไม่ผิดกฎหมายบ้านเมืองในเมื่อทุกคนเข้าหลักธรรมและปฏิบัติตามศีลได้ถูกต้องทุกข้อแล้วสังคมและบ้านเมืองก็มีความสงบสุขไม่วุ่นวายโดยการนำของพระสังฆาธิการ” (สัมภาษณ์, พระปลัดลือชา อาทโร (ทองแม้น), 23 ตุลาคม 2565) “พระเทศน์ตามโรงเรียนเพื่อให้เด็กและเยาวชนรักษาศีล 5

ชุมชนให้ยึดมั่นในศีล 5 ส่งเสริมให้ศีลธรรมเข้มแข็งในชุมชน” (สัมภาษณ์, เจ้าอธิการคำพัน สิริจนโท (ศรีเทพ), 22 ตุลาคม 2565) “ความเข้มแข็งของชุมขนจะสำเร็จและเข้มแข็งตลอดประชาชนต้องช่วยกันปฏิบัติตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมอย่างถูกต้องและเคร่งครัดโดยตลอดจึงจะทำให้ชุมชนเข้มแข็งปลอดภัย” (สัมภาษณ์, พระครูประภัสสรวิริยคุณ จิตตสโร (พนารินทร์), 1 พฤศจิกายน 2565) “พระสังฆาธิการสามารถส่งเสริมประชาชนให้ปฏิบัติตนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรมที่ดี” (สัมภาษณ์, พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง), 21 ตุลาคม 2565) “พระสังฆาธิต้องเทศน์สั่งสอนให้ญาติโยมเป็นคนดีอย่าทำผิดศีล” (สัมภาษณ์, พระครูวิมลศีขรคุณ, 2 พฤศจิกายน 2565) “การนำหลักเบญจศีล เบญจธรรมไปใช้ พระสงฆ์ต้องมีวัตร มีสำรวมให้ชาวบ้านศรัทธา และผู้นำชุมชนต้องปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่าง” (สัมภาษณ์, พระครูสมานธรรมประโชติ, 3 พฤศจิกายน 2565)

สรุปได้ว่า ผู้บริหารชุมชน ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นแบบอย่าง โดยปฏิบัติตนในธรรมเป็นแบบอย่างทีดีในการทำงาน การดำเนินชีวิต ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านในชุมขน ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ใช่พระสงฆ์จะเป็นแบบอย่าง แต่ต้องอยู่ที่ผู้นำ

4.3 สรุปข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

ข้อสังเกตจากการวิจัย พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่จะทราบว่าพระสังฆาธิการ คือ ผู้นำ หรือเจ้าอาวาสแต่ไม่สามารถบอกตำแหน่ง ชั้นยศในการปกครองคณะสงฆ์ได้ สิ่งที่น่าสนใจที่ค้นพบจากการวิจัย วัดร้างจะเพิ่มขึ้นเพราะประชาชนจะไม่ให้ความสำคัญลดบทบาทลงไปมาก คนบวชเรียนน้อยลงส่วนมากจะบวชเพียงระยะเวลาสั้นๆ เพราะวัดได้เปลี่ยนบทบาทไปตามยุคสมัย

พระสังฆาธิการสามารถนำหลักเบญจศีลเบญจธรรม และหลักธรรมอื่นมาเทศน์สั่งสอนญาติโยมในสังคม โดยเฉพาะอย่าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การพนัน เป็นเหตุหายนะให้ครอบครัวต้องแตกแยก ทุกวันนี้การพนัน หวยออนไลน์ หวยหุ้น ชาวบ้านซื้อหวยออนไลน์ หลายคนไม่มีเงินก็ก่อเหตุลักขโมย เป็นปัญหาสังคม ข้อค้นพบจากการวิจัย ในยุคปัจจุบันนี้การนำหลักเบญจศีล คือศีลที่ต้องนำมาสอนญาติโยมให้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันจำนวน 5 ข้อ แต่สิ่งที่ยาก สั่งสอน แต่ญาติโยมฟังแล้วไม่ปฏิบัติตาม มีสิ่งยั่วยุมากทำให้ญาติโยมเข้าวัดเพราะเป็นประเพณี แต่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำสอน ทุกวันนี้ประชาชนจะเข้าวัดที่สามารถให้โชคลาภ หรือมีสิ่งศักดิสิทธิ์ เช่นวัดที่มีรูปปั้นไอ้ไข่ ประชาชนจะแห่เข้าวัดเพื่อขอหวยและบนบานขอให้ร่ำรวยมากกว่าที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพต้องการอยากจะรวยเร็ว นอกจากนี้พระสังฆาธิการยังเทศนให้ประชาชนอยู่อย่างพอเพียงอย่าฟุ้งเฟ้อ นำหลักเศรษฐกิจพอเพียง โคกหนองนามาประยุกต์ใช้ เพื่อลดภาระหนี้สินของชาวบ้าน

พระสังฆาธิการจะมีบทบาทในการรักษาประเพณีพื้นบ้านของชาวสุรินทร์ ชุมชนชาวกูยส่วย ในเรื่องความเชื่อเรื่อง ผีมอ แซนโฎนตา รำมม็วต หรือรำแม่มด ที่คนในสังคมเมืองจะไม่ค่อยทราบประเพณีเหล่านี้ ซึ่งเป็น Soft power ที่สามารถนำรายได้เข้าสู่ชุมชนได้ในการส่งเสริมประเพณี

ท้องถิ่นนอกเหนือจากงานช้างสุรินทร์ สิ่งที่ค้นพบจากการวิจัยได้พบว่า พระสังฆาธิการหลายรูปได้อาพาธจากการรับประทานอาหารที่มีแต่ไขมันและน้ำตาลสูง จากการถวายของญาติโยมอาหารที่ถวายพระสงฆ์ส่วนใหญ่จะซื้อมากจากรถพุ่มเพียงหรือแม่ค้าที่นำมาจากตลาด พระจะฉันขนม ของหวานมากเสี่ยงเป็นโรคเบาหวาน นอกจากนี้อาหารยังมีสารที่เพิ่มความอร่อยเช่น โซเดียมกูตาเมส เพื่อเพิ่มรสชาติความอร่อยของอาหารแต่พระสงฆ์จะเสี่ยงจากการป่วยเพิ่มมากขึ้น การที่พระสังฆาธิการได้มีบทบาทในการนำชาวบ้านปลูกต้นไม้ เพื่อลดโรคร้อน ต้องการอยากให้ชาวบ้านนอกจากปลูกแล้วควรจะมีการดูแลรักษา ไม่เผานา เมื่อหมดฤดูทำนา ลดการใช้ยาฆ่าแมลง สิ่งที่น่าสนใจจากการวิจัยครั้งนี้ผู้บริหารผู้นำชุมชน ควรจะเป็นแบบอย่างให้กับชาวบ้าน ไม่ใช่พระสงฆ์ สังคมจะดีอยู่ที่ผู้นำชุมชน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่สังเคราะห์ได้จากงานวิจัยพบว่า

1. พระสังฆาธิการต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบันในการเทศน์สั่งสอนญาติโยม

2. พระสังฆาธิการไม่ควรส่งเสริมชาวบ้านด้วยการให้ความหวังให้รวย ให้โชคลาภ เช่น การสร้างรูปปั้นไอ้ไข่ แต่ควรส่งเสริมให้ชาวบ้านขยันหมั่นเพียรทำมาหาเลี้ยงชีพสุจริต

3. พระสังฆาธิการควรมีบทบาทในการช่วยอนุรักษ์ประเพณีเก่าแก่ที่สืบทอดกันมาให้คงอยู่

4. บทบาทในการเป็นแบบอย่างให้ชุมชนอยู่อย่างสงบ ควรเป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชนไม่ใช่พระสังฆาธิการ

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ และ 2) เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ โดยการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการและฆราวาส ในเขตพื้นที่อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 28 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 2 ข้อ ดังนี้

1. บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ มีดังนี้

1.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับพระสังฆาธิการของประชาชนในมุมมองพระสังฆาธิการ พบว่า ในยุคก่อนประชาชนให้ความสำคัญกับพระสังฆาธิการและมีบทบาทในสังคมชนบทมากแต่ในปัจจุบันพระสังฆาธิการประชาชนไม่ให้ความสำคัญลดลง เพราะชาวบ้านสามารถฟังเทศน์ผ่านสื่อต่างๆ ได้สะดวก ไม่จำเป็นต้องไปวัดเหมือนเช่นอดีต จึงทำให้มีวัดร้างเพิ่มมากขึ้น แต่ในทางกลับกัน พระป่าซึ่งมุ่งเน้นการปฏิบัติด้วยการเจริญสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐาน และมีความเคร่งครัดพระวินัยยังได้รับความสนใจจากประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ เนื่องจากการสอนที่มุ่งเน้นการปฏิบัติฝึกหัดจิตใจให้ใฝ่ความดี มีคุณธรรม ทั้งนำมาแก้ปัญหาชีวิตได้จริง คนรุ่นใหม่ ทั้งไทยและเทศเป็นจำนวนมาก

1.2 การใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการ พบว่า การใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งขึ้นอยู่กับพระสังฆาธิการแต่ละรูป ซึ่งมีบทบาท มีวิสัยทัศน์ แตกต่างกันออกไป และการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเบญจศีล เบญจธรรม เพื่อสร้างเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งสงบสุข ส่วนใหญ่จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะชุมชนในชนบทที่ประชาชนยังให้ความสำคัญกับการเข้าไปทำบุญที่วัดอย่างต่อเนื่อง

ส่วนชุมชนในเมืองประชาชนจะเข้าวัดน้อยลง เพราะชาวบ้านในเมืองไม่ค่อยมีเวลา ภารกิจส่วนใหญ่จะใช้ไปกับการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว

1.3 บทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการโดยใช้หลักเบญจศีลเบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

1.3.1 ด้านสังคม พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม โดยการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญทั้งด้านวัตถุควบคู่กับการพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน โดยการสร้างความตระหนักและตื่นตัวในการประพฤติปฏิบัติตัวอยู่ในหลักศีลธรรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นกิจกรรมทางศาสนาที่เกิดขึ้นในชุมชน

1.3.2 ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการเทศน์ชี้นำและส่งเสริมให้ประชาชนใช้ชีวิตตามวิถีความพอเพียง ประกอบอาชีพโดยสุจริต ซื่อสัตย์ ไม่โลภ หาเลี้ยงชีพที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ผิดหลักศีลธรรม ไม่ผิดหลักกฎหมาย ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนและผู้อื่น ตั้งมั่นอยู่บนความไม่ประมาท มีความขยัน ประหยัดอดออม รู้จักประกอบอาชีพเสริม เช่น การเพาะปลูกพืชผักปลอดสารพิษนอกฤดูทำนา การเลี้ยงเป็ด ไก่ การปลูกพืชผักกินได้ตามรั้วบ้าน เพื่อเป็นรายได้เสริม และเอาไว้บริโภคในครัวเรือน รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะทำให้สามารถพึ่งพาตนเองและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.3.3 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้ประชาชนโดยการกระตุ้นเตือนใจให้เกิดจิตสำนึกในการตั้งอยู่ในความดีงามทั้งทางกาย วาจา ใจ โดยการปลูกฝังความดีขึ้นใจจิตใจ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ การเสียสละทรัพย์เพื่อสาธารณะประโยชน์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น จนเกิดจิตสำนึกที่ดี รู้จักหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ รู้จักเสียสละ และมีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ชาวบ้านทำมาหากินอย่างสุจริต ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข ไม่ทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย และไม่หลงงมงายกับเรื่องไสยศาสตร์และโหราศาสตร์

1.3.4 ด้านวัฒนธรรม พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน โดยการชี้นำและส่งเสริมให้มีการสืบสานภูมิปัญญา การละเล่น และประเพณีต่างๆ ที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นในชุมชน เช่น วัฒนธรรมการเล่นแกลมอล ตามความเชื่อของชาวกูย แต่งแบบชาวกูย หรือส่วย วัฒนธรรมพื้นบ้านเขมรเล่นกันตรึม แซนโฎนตา รำมม็วต หรือรำแม่มดที่มีความเชื่อเรื่องผีมอ และวัฒนธรรมอื่นแล้วแต่ชุมชน ด้วยการถ่ายทอดความรู้ และการสอดแทรกหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกที่ดีร่วมกันในการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน ที่จะส่งต่อให้กับลูกหลานต่อไป

1.3.5 ด้านสุขภาพพลานามัย พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชน ให้รู้จักใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม เช่น การออกกำลังกาย กินอาหารที่มีประโยชน์ ใช้บริเวณวัดเป็นลานกีฬา จัดตั้งตู้ยาสามัญประจำวัด ไว้สำหรับบริการประชาชน บริการต้อบสมุนไพร บริการนวดแผนโบราณ ปลูกพืชสมุนไพรไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ และใช้เป็นยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้ ยังช่วยเยียวยาจิตใจผู้ป่วยเรื้อรังและระยะสุดท้าย ให้บรรเทาความทุกข์ทรมานและจากไปอย่างสงบ

1.3.6 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการปฏิบัติตนเพื่อเป็นตัวอย่างให้กับประชาชน เช่น การดูแลรักษาความสะอาด การปลูกต้นไม้ การคัดแยกขยะ การบำบัดน้ำเสีย และการดูแลสุขอนามัยภายในวัด ควบคู่กับการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการตามหลักนิเวศวิทยาเชิงพุทธ รวมทั้งการใช้ธรรมะวิถีในการรักษาสิ่งแวดล้อมและจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การประกอบพิธีบวชต้นไม้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน เป็นการอนุรักษ์ป่าไม้ของหมู่บ้าน และป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การรณรงค์ให้ชาวบ้านไม่เผานาหลังเสร็จฤดูทำนา การลดการใช้ยาฆ่าแมลงในการเพาะปลูก เป็นต้น

2. กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เกิดจากกระบวนการจัดการชุมชุมที่ดีที่มีพื้นฐานมาจากประเพณีท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านและการให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส ชุมชนมีความรักความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ทำวัตรสวดมนต์ อบรมธรรมะตามสมควร มีการให้ประชาชนและเยาวชนสมาทานศีล 5 ปฏิบัติสมาธิกรรมฐานอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้พระสังฆาธิการยังชี้ให้เห็นถึงโทษของอบายมุข การดื่มเหล้า เล่นการพนัน รวมถึงโทษที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตนอย่างผิดกฎหมาย และให้ความรู้ทางด้านธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจให้ประชาชนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และประเทศชาติ

3. ข้อเสนอแนะการนำหลักเบญศีล เบญจธรรมไปใช้ พบว่า ผู้บริหารชุมชน ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นแบบอย่าง โดยปฏิบัติตนในธรรมเป็นแบบอย่างทีดีในการทำงาน การดำเนินชีวิต ชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านในชุมขน ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ใช่พระสงฆ์จะเป็นแบบอย่าง แต่ต้องอยู่ที่ผู้นำ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมีประเด็นนำมาอภิปรายผล มีดังนี้

1. ผลการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการนำหลักเบญจศีล เบญจธรรมมาใช้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในหลาย ๆ ด้าน ทั้งนี้เพราะหลักเบญจศีลเบญจธรรมเป็นหลักธรรมคู่กันที่มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเว้นจากความชั่วให้ทำความดี เป็นหลักธรรมที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการอยู่ร่วมกันและผู้ประพฤติปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมย่อมได้รับผลดีทั้งแก่ตนเองและสังคม โดยในด้านสังคม ได้มีการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญทั้งด้านวัตถุควบคู่กับการพัฒนาจิตใจของคนในชุมชน โดยการสร้างความตระหนักและตื่นตัวในการประพฤติปฏิบัติตัวอยู่ในหลักศีลธรรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นกิจกรรมทางศาสนาที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง ได้ชี้นำและส่งเสริมให้ประชาชนใช้ชีวิตตามวิถีความพอเพียง ประกอบอาชีพโดยสุจริต ซื่อสัตย์ ไม่โลภ หาเลี้ยงชีพที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ผิดหลักศีลธรรม ไม่ผิดหลักกฎหมาย ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนและผู้อื่น ตั้งมั่นอยู่บนความไม่ประมาท มีความขยัน ประหยัดอดออม รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะทำให้สามารถพึ่งพาตนเองและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ได้กระตุ้นเตือนใจให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกในการตั้งอยู่ในความดีงามทั้งทางกาย วาจา ใจ โดยการปลูกฝังความดีขึ้นใจจิตใจ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น การช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ การเสียสละทรัพย์เพื่อสาธารณะประโยชน์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น จนเกิดจิตสำนึกที่ดี รู้จักหน้าที่ของตน มีความรับผิดชอบ รู้จักเสียสละ มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข ไม่ทำสิ่งที่ผิดกฎหมาย และไม่หลงงมงายกับเรื่องไสยศาสตร์ และโหราศาสตร์ ด้านวัฒนธรรม ได้ชี้นำและส่งเสริมให้มีการสืบสานภูมิปัญญา การละเล่น ประเพณีต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นในชุมชน ด้วยการถ่ายทอดความรู้และการสอดแทรกหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักและมีจิตสำนึกที่ดีร่วมกันในการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชน ที่จะส่งต่อให้กับลูกหลานต่อไป ด้านสุขภาพพลานามัย มีการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนในชุมชน ให้รู้จักใช้ชีวิตอย่างเหมาะสม เช่น การออกกำลังกาย กินอาหารที่มีประโยชน์ ใช้บริเวณวัดเป็นลานกีฬา จัดตั้งตู้ยาสามัญประจำวัดไว้สำหรับบริการประชาชน บริการตู้อบสมุนไพร บริการนวดแผนโบราณ ปลูกพืชสมุนไพรไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ และใช้เป็นยารักษาโรค เป็นต้น และยังช่วยเยียวยาจิตใจผู้ป่วยเรื้อรังและระยะสุดท้ายให้บรรเทาความทุกข์ทรมานและจากไปอย่างสงบ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน เช่น การดูแลรักษาความสะอาด การปลูกต้นไม้ การคัดแยกขยะ การบำบัดน้ำเสีย และการดูแลสุขอนามัยภายในวัด ควบคู่กับการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการตามหลักนิเวศวิทยาเชิงพุทธ รวมทั้งการใช้ธรรมะวิถีในการรักษาสิ่งแวดล้อมและจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การประกอบพิธีบวชต้นไม้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน เป็นการอนุรักษ์ป่าไม้ของหมู่บ้าน และป้องกันการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การรณรงค์ให้ชาวบ้านไม่เผานาหลังเสร็จฤดูทำนา การลดการใช้ยาฆ่าแมลงในการเพาะปลูก ซึ่งจะเห็นได้ว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนของพระสังฆาธิการเป็นการพัฒนาให้คนในชุนชมเป็นกลุ่มคนที่ดีขึ้นทั้งทางกาย วาจา ใจ ในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านวัฒนธรรม ด้านสุขภาพพลานามัย ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความสมดุลในทุกมิติด้วยการนำหลักเบญจศีล เบญจธรรมมาใช้ดำเนินการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติ เมืองแสง (2558) ได้ศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 พบว่า พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 มีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ 6 ด้านอย่างครบถ้วน ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การพึ่งพาตนเอง คุณธรรมและจริยธรรม วัฒนธรรม สุขภาพพลานามัย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนิวิฐศีลขันธ์ และสมคิด พุ่มทุเรียน (2563) ได้ศึกษาบทบาทคณะสงฆ์กับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านเครือข่าย บวร ในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า คณะสงฆ์ได้มีบทบทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ ในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และด้านผู้นำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตฺตโร (โพธิ์ประชม) (2555) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ได้แก่ จัดบริเวณวัดให้ร่มรื่นเป็นตัวอย่างแก่ชุมชน สอนธรรมศึกษาแล้วสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง จัดโครงการทัศนศึกษาเพื่อนำชาวบ้านไปสัมผัส หน่วยงานที่ดำเนินการเรื่องการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

2. ผลการศึกษากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การสร้างความเข้มแข็งในชุมชนเกิดจากกระบวนการจัดการชุมชุมที่ดีที่มีพื้นฐานมาจากประเพณีท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านและการให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส ทำให้ชุมชนมีความรักความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาจิตใจให้ประชาชนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน และประเทศชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสมุห์วรวิทย์ ผาสุโก (ดุษฎีพฤฒิพันธุ์) (2559) ได้ศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนมีพื้นฐานของความมีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความสามัคคี ชุมชนสามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหาและตัดสินทางเลือกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จพัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นใน

ชุมชน ทำให้ชุมชนมีความสามารถที่พึ่งตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ปัจจัยที่สร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้นั้น ต้องพัฒนาแบบองค์รวม (Holistic) โดยพัฒนาคน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้มาเชื่อมโยงจิตใจนำพาคนในชุมชนให้เกิดความรัก และความสามัคคีกันในชุมชน

5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรร่วมกันในการส่งเสริมกิจกรรมที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในทุกด้าน เพื่อให้เกิดความสามัคคี ความสมานฉันท์ และลดความขัดแย้งในชุมชน

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1) พระสังฆาธิการควรส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียน ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น โดยการรณรงค์ให้ประชาชนจัดกิจกรรมทางศาสนา และงานประเพณีต่าง ๆ อย่างประหยัดและช่วยกันนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปบูรณาการกับการประกอบอาชีพ

2) พระสังฆาธิการควรประสานความร่วมมือกับสื่อมวลชนในการเผยแพร่กิจกรรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไปสู่ประชาชน และการได้มีการเทศน์ทางวิทยุ ทางโทรทัศน์ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรม เผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางศาสนาให้มากยิ่งขึ้น

3) พระสังฆาธิการควรมีการจัดให้วัดเป็นแหล่งรวบรวม เก็บรักษาและศึกษาค้นคว้าทางวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ และจัดวัดให้เป็นสถานที่เรียนรู้แก่ผู้ใคร่เรียนรู้ทั้งคนในชุมชน และบุคคลอื่น ๆ

4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา สามารถสนับสนุนจัดทำสื่อการเรียนรู้ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน รวมถึงสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนกับภาคส่วนต่าง ๆ

5) ภาครัฐควรหันมาสนับสนุนสภาพการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนร่วมกับภาคเอกชน และชุมชน ให้มีการพัฒนาส่งเสริมให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง เพื่อเป็นต้นแบบให้กับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสร้างชุมชนให้เข้มแข็งตามวิถีพุทธและนำแนวคิดทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ให้ได้ทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาผลกระทบต่อพฤติกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ว่าควรดำเนินการอย่างไรจึงทำให้ประสบผลสำเร็จ

2) ควรศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้ได้ข้อมูลหลากหลายด้าน

3) ควรศึกษารูปแบบและวิธีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามบทบาทของพระสังฆาธิการ เพื่อให้ได้รูปแบบและวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม

บรรณานุกรม

1) หนังสือ

กรมการศาสนา. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

กรรณิกา ขวัญอารีย์. (2535). *บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็ก ในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณรงค์ เส็งประชา. (2541). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บุญมี แท่นแก้ว. (2545). *พุทธปรัชญาเถรวาท*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ โอ เอส พริ้นติ้ง.

ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง และคณะ. (2544). *สังคมและวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์ วรทสฺสี). (2552). *เบญจศีล เบญจธรรม อุดมชีวิตของมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ต้นบุญ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: จันทร์เพ็ญ.

พระพุทธโฆสเถระ. (2557). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมอินเทรนด์.

พระพุทธโฆสาจารย์. (2551). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*, แปลโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.

พระราชวีมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2527). *พระพุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธีโกมลคีมทอง.

พิสิฐ เจริญสุข. (2543). *เบญจศีลเบญจธรรม*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.

พุทธทาสภิกขุ. (2549). *ธรรมะบันทึกรำลึก 100 ปี พุทธทาส*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เอดิสันเพรสโปรดักส์.

ยนต์ ชุ่มจิต. (2553). *ความเป็นครู* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับบิเคชั่นส์.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2548). *พฤติกรรมกับการพัฒนาตน*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.

สถาบันพระสังฆาธิการ. (2558). *คู่มือกระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระสังฆาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สมคิด เพ็งอุดม. (2535). *บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามทรรศนะของพระสงฆ์ และเจ้าหน้าที่สี่กระทรวงหลักระดับตำบล ในจังหวัดสมุทรสงคราม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สมใจ ลักษณะ. (2552). *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2548). *วิธีสร้างบุญบารมี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์นพรัตน์.

สันติ เมืองแสง. (2558). *บทบาทของพระสังฆาธิการในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง: ศึกษากรณีเฉพาะพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณสงฆ์ภาค 2*. คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *รายงานผลการเสวนาบทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและของพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สุพัตรา สุภาพ. (2546). *ปัญหาสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

อภิญวัฒน์ โพธิสาน. (2551). *พุทธศาสน์แนวปฏิบัติเพื่อชีวิต*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Berlo, D. K. (1996). *The process of communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Broom, L. and P. Selznick. (1973). *Sociology: A text with adapted Readings*. Fifthed. New York: Harper and Row.

2) ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์และ/หรือสารนิพนธ์

จารุพร เพ็งสกุล. (2545). *ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทนักพัฒนาในการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนพื้นที่การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชลกร ศิรวรรธนะ. (2554). *บทบาทของสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เขตดินแดง ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแฟลตดินแดง*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จารุพร เพ็งสกุล. (2545). *ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทนักพัฒนาในการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนพื้นที่การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปราโมทย์ คล้ายศิริ. (2545). *การปฏิบัติตามบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการศึกษา, สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตฺตโร (โพธิ์ประชม). (2555). *บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสมุห์วรวิทย์ ผาสุโก (ดุษฎีพฤฒิพันธุ์). (2559). *กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามวิถีพุทธของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหารัตนพล ก้านเพชร. (2547). *บทบาทพระสงฆ์ต่อการสร้างชุมชนเข้มแข็ง*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

พระอดุลย์ กุสลจิตฺโต(ภักดีกุล). (2561). *บทบาทของพระสังฆาธิการที่มีต่อการปกครองคณะสงฆ์ ในเขตการปกครอง จังหวัดเลย*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

วสิษฐ์พล กูลพรม. (2560). *การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งตามหลักพุทธธรรมของเทศบาลตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน*. ลำพูน: ทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

3) สิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง

3.1) บทความในวารสาร

พระครูนิวิฐศีลขันธ์ และสมคิด พุ่มทุเรียน. (2563). บทบาทคณะสงฆ์กับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านเครือข่าย บวร ในตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารวิจนวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 3*(1), 29-43.

พระจิรภัทร อินฺทวโส (แก้วเลิศ). (2560). บทบาทของพระสังฆาธิการในการพัฒนาวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร มจร.หริภุญชัยปริทรรศน์*, *1*(1), 11-22.

สายหยุด มีฤกษ์. (2559). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 3*(2), 19-21.

Berkowitz, L. (1972). Frustrations, comparisons, and other sources of emotion arousal as contributors to social unrest. *Journal of Social Issues*, *28*(1), 77-91.

Cohen, E. (1979). A Phenomenology of Tourist Experience. *Sociology*, 13, 179-201.

Conger, J. A., & Kanungo, R. N. (1988). The empowerment process: Integrating theory and practice. *The Academy of Management Review, 13*(3), 471-482.

Gibson, C. H. (1991). A Concept Analysis of Empowerment. *Journal of Advanced Nursing*, 16, 354-361.

Greasley, K., & King, N. (2005). Employee perceptions of empowerment. *Employee Relations*. 27, 354-368.

Sarbin, T. R., & Jones, D. S. (1955). An experimental analysis of role behavior. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, *51*(2), 236-241.

4) เอกสารสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

วิกิพีเดีย. (ม.ป.ป.). อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2564, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/

5) การสัมภาษณ์

เจ้าอธิการคำพัน สิริจนฺโท. (2565, 22 ตุลาคม). เจ้าคณะตำบลกุดหวาย/เจ้าอาวาสวัดใหม่ชัยมงคล ตำบลกุดหวาย อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูกิตติธรรมประสาธน์. (2565, 22 ตุลาคม). รักษาการเจ้าคณะตำบลระแงง/เจ้าอาวาสวัดบ้านยางเตี้ย ตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์. (2565, 21 ตุลาคม). รองเจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ/เจ้าอาวาสวัดทุ่งสว่างนารุ่ง ตำบลนารุ่ง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูโกมุทสรารักษ์. (2565, 21 ตุลาคม). เจ้าคณะตำบลหนองบัว/เจ้าอาวาสวัดหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูธีระปุญญาธร. (2565, 2 พฤศจิกายน). เจ้าคณะตำบลยาง/เจ้าอาวาสวัดศรีอาเสก ตำบลยางหวาย อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูบริหารชัยมงคล ฐานิสสโร (สมร่าง). (2565, 21 ตุลาคม). เจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ/เจ้าอาวาสวัดบ้านตรมไพร ตำบลตรมไพร อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูประภัสสรวิริยคุณ. (2565, 1 พฤศจิกายน). เจ้าคณะตำบลคาละแมะ/เจ้าอาวาสวัดบ้านหนองจอก ตำบลคาละแมะ อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูปัญญาสิริธรรมพิมล. (2565, 21 ตุลาคม). เจ้าคณะตำบลจารพัต/เจ้าอาวาสวัดศิริสดอชัย ตำบลจารพัต อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูพิบูลพัฒนประสุต. (2565, 22 ตุลาคม). เจ้าคณะตำบลช่างปี่/เจ้าอาวาสบ้านข่า ตำบลช่างปี่ อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูวิมลศีขรคุณ. (2565, 29 ตุลาคม). รองเจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ/เจ้าอาวาสวัดกาเจาะ ตำบลตรึม อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูเวฬุวนาภิรักษ์. (2565, 20 ตุลาคม). เจ้าคณะตำบลขวาวใหญ่/เจ้าอาวาสวัดเวฬุวันหนองไผ่ ตำบลขวาวใหญ่ อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูสมานธรรมประโชติ. (2565, 3 พฤศจิกายน). เจ้าคณะตำบลตรึม/เจ้าอาวาสวัดม่วงสามัคคีธรรม ตำบลตรึม อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูสุนันทวรคุณ. (2565, 21 ตุลาคม). เจ้าคณะตำบลหนองเหล็ก/เจ้าอาวาสวัดสำราญราษฎร์สามัคคี ตำบลหนองเหล็ก อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูโสภณวรานุรักษ์. (2565, 5 กันยายน). เจ้าคณะตำบลหนองขวาว/เจ้าอาวาสวัดอัมพวันวราราม ตำบลหนองขวาว อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระครูอนุกูลวีรกิจ. (2565, 21 ตุลาคม). เจ้าคณะตำบลตรมไพร/รองเจ้าอาวาสวัดบ้านตรมไพร ตำบลตรมไพร อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม. (2565, 21 ตุลาคม). รองเจ้าคณะตำบลตรึม/เจ้าอาวาสวัดบ้านหัวแรด ตำบลตรึม อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระปลัดลือชา อาทโร. (2565, 23 ตุลาคม). เจ้าคณะตำบลแตล/เจ้าอาวาสพรมศิลาแตล ตำบลแตลไพร อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พระอธิการสมศักดิ์ ถิรสำโร. (2565, 22 ตุลาคม). รักษาการเจ้าคณะตำบลนารุ่ง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

ตรีนุช เจริญรัมย์. (2566, 1 พฤษภาคม). บ้านเลขที่ 15 หมู่ที่ 2 ตำบลช่างปี่ อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

ตรีรัตน์ ครบอยู่. (2566, 30 เมษายน). บ้านเลขที่ 21 หมู่ที่ 1 ตำบลขวาวใหญ่ อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

นภัสวรรณ ชำรัมย์. (2566, 1 พฤษภาคม). บ้านเลขที่ 32 หมู่ที่ 3 ตำบลหนองบัว อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

นราธิปกุล บุญสอน. (2566, 3 พฤษภาคม). บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 1 ตำบลคาละแมะ อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

บุญทอง ใจใส. (2566, 3 พฤษภาคม). บ้านเลขที่ 59 หมู่ที่ 1 ตำบลช่างปี่ อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

บุญฤทธิ์ วงษาสน. (2566, 3 พฤษภาคม). บ้านเลขที่ 89 หมู่ที่ 1 ตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

พิชัย จะโรยรัมย์. (2566, 30 เมษายน). บ้านเลขที่ 16 หมู่ที่ 2 ตำบลผักไหม อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

สำลี กุมรัมย์. (2566, 3 พฤษภาคม). บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 1 ตำบลยาง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

อภิชัย ชำนาญงาม. (2566, 30 เมษายน). บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 1 ตำบลนารุ่ง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

อรุณ นะรารัมย์. (2566, 1 พฤษภาคม). บ้านเลขที่ 9 หมู่ที่ 3 ตำบลแตล อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ “บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม”. สัมภาษณ์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. พระศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร.

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตร้อยเอ็ด

2. ว่าที่ ร.ต.พิชิต กัตยาวรรณ

ตำแหน่ง ปลัดเทศบาลตำบลตาดทอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรภูริ มูลสิน

ตำแหน่ง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์

ภาคผนวก ข
รายนามคณะผู้ให้การสัมภาษณ์

รายนามคณะผู้ให้การสัมภาษณ์

ที่	ชื่อ-ฉายา-นามสกุล	ตำแหน่ง
1	พระครูบริหารชัยมงคล	เจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ/เจ้าอาวาส
2	พระครูวิมลศีขรคุณ	รองเจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ/เจ้าอาวาส
3	พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์	รองเจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ/เจ้าอาวาส
4	พระครูประภัสสรวิริยคุณ	เจ้าคณะตำบลคาละแมะ/เจ้าอาวาส
5	พระครูโสภณวรานุรักษ์	เจ้าคณะตำบลหนองขวาว/เจ้าอาวาส
6	พระครสุนันทวรคุณ	เจ้าคณะตำบลหนองเหล็ก/เจ้าอาวาส
7	พระครูกิตติธรรมประสาธน์	รักษาการเจ้าคณะตำบลระแงง/เจ้าอาวาส
8	พระครูพิบูลพัฒนประสุต	เจ้าคณะตำบลช่างปี่/เจ้าอาวาส
9	พระครูปัญญาสิริธรรมพิมล	เจ้าคณะตำบลจารพัต/เจ้าอาวาส
10	พระครูโกมุทสรารักษ์	เจ้าคณะตำบลหนองบัว/เจ้าอาวาส
11	พระใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม	รองเจ้าคณะตำบลตรึม/เจ้าอาวาส
12	พระอธิการสมศักดิ์ ถิรสำโร	รักษาการเจ้าคณะตำบลนารุ่ง/เจ้าอาวาส
13	พระครูอนุกูลวีรกิจ	เจ้าคณะตำบลตรมไพร/รองเจ้าอาวาส
14	พระปลัดลือชา อาทโร	เจ้าคณะตำบลแตล/เจ้าอาวาส
15	พระครูสมานธรรมประโชติ	เจ้าคณะตำบลตรึม/เจ้าอาวาส
16	เจ้าอธิการคำพัน สิริจนฺโท	เจ้าคณะตำบลกุดหวาย/เจ้าอาวาส
17	พระครูธีระปุญญาธร	เจ้าคณะตำบลยาง/เจ้าอาวาส
18	พระครูเวฬุวนาภิรักษ์	เจ้าคณะตำบลขวาวใหญ่/เจ้าอาวาส
19	นายพิชัย จะโรยรัมย์	
20	นายอรุณ นะรารัมย์	
21	นางตรีรัตน์ ครบอยู่	
22	นายอภิชัย ชำนาญงาม	
23	นางตรีนุช เจริญรัมย์	
24	นางสาวนภัสวรรณ ชำรัมย์	
25	นายนราธิปกุล บุญสอน	
26	นางสำลี กุมรัมย์	
27	นางบุญทอง ใจใส	
28	นายบุญฤทธิ์ วงษาสน	

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....ฉายา.....

อายุ.....ปี ตำแหน่งปัจจุบัน.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน..... พ.ศ..... เวลา.....น.

คำชี้แจง : โปรดแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1. ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับพระสังฆาธิการของประชาชนในมุมมองพระสังฆาธิการเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านเห็นว่า การใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรมในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังฆาธิการเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านเห็นว่าบทบาทการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งของพระสังธิการโดยใช้หลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างไร

3.1 ด้านสังคม

.....

.....

.....

.....

3.2 ด้านเศรษฐกิจการพึ่งพาตนเอง

.....

.....

.....

.....

.....

3.3 ด้านคุณธรรมและจริยธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

3.4 ด้านวัฒนธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

3.5 ด้านสุขภาพพลานามัย

.....

.....

.....

.....

.....

3.6 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านเห็นว่ากระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ
เจ้าอธิการชัชวาล ชินวโร (อินทปิ่นโณ)
นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา การปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์
มหามกุฏราชวิทยาลัย

หลักเบญจศีล และเบญจธรรม

เบญจศีลและเบญจธรรม เป็นธรรมคู่กัน คนที่มีเบญจธรรมจึงจะเป็นผู้มีเบญจศีล ซึ่งหากคนมีศีลและธรรมดังกล่าวแล้ว จะเว้นจากการทำความชั่ว รู้จักควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น และประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ จะทำให้อยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

เบญจศีล หมายถึง ศีล 5 ข้อ เป็นการรักษาเจตนาที่จะควบคุมกาย และวาจาให้เป็นปกติ คือ ไม่ทำบาป โดยการละเว้น 5 ประการ คือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ ละเว้นจากการลักขโมย ละเว้นจากการประพฤติผิดในกาม ละเว้นจากการพูดปด ละเว้นจากการเสพสุรา

เบญจศีล เป็นเครื่องรักษาเจตนาที่จะควบคุมกาย และวาจาให้เป็นปกติ คือ ไม่ทำบาป โดยการละเว้น 5 ประการ คือ

1. ปาณาติบาต คือ ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ และการเบียดเบียนสัตว์
2. อทินนาทาน คือ ละเว้นจากการลักขโมย ปล้นจี้ ฉกชิง วิ่งราว เป็นต้น
3. กาเมสุมิจฉาจาร คือ ละเว้นจากการประพฤติผิด ล่วงละเมิดลูกเมียผู้อื่น
4. มุสาวาท คือ ละเว้นจากการพูดปด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ พูดส่อเสียด
5. สุราเมระยะ คือ ละเว้นจากการเสพสุรา เพราะเป็นสาเหตุให้ทำผิดศีลข้อ

อานิสงส์ของการรักษาศีล

1. ทำให้มีความสุขกายสุขใจ ทำให้ไม่เป็นคนหลงลืมสติ
2. ทำให้เกิดทรัพย์สมบัติมากขึ้นได้
3. ทำให้สามารถใช้สอยทรัพย์นั้นได้เต็มที่ โดยไม่ต้องหวาดระแวงภัย
4. ทำให้ไม่ต้องหวาดระแวงว่าจะมีใครมาทวงทรัพย์คืน
5. ทำให้เกียรติคุณฟุ้งขจรขจายไป ทำให้ผู้อื่นเกิดความเคารพเชื่อถือ
6. ตายแล้วย่อมไปเกิดในสุคติภูมิ

เบญจศีลทั้ง 5 ข้อจะเกิดขึ้นมาได้ก็เพราะบุคคลผู้นั้นมีเบญจธรรมประจำตัว

เบญจธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรปฏิบัติ มี 5 ประการ ได้แก่

1. เมตตากรุณา คือ บุคคลใดที่มีเมตตาย่อมไม่ฆ่า หรือเบียดเบียนสัตว์ ด้วยรู้ดีว่าทุกชีวิตย่อมมี ความรักตัวกลัวตายเช่นเดียวกับเรา ทำให้ไม่ผิดศีลในข้อที่ 1

2. สัมมาอาชีพ คือ ประกอบอาชีพที่สุจริต มีรายได้ รู้จักใช้จ่าย และที่สำคัญรู้จักคำว่าพอดี และมีหิริโอตตัปปะ คือ ความละอาย และเกรงกลัวต่อผลของบาป จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 2

3. ความสำรวมอินทรีย์ คือ ระมัดระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ทำให้ ความใคร่ในกามคุณ คือ การติดในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ลดน้อยลง เมื่อความสำรวมเกิดขึ้น จึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 3

4. ความซื่อสัตย์ คือ การพูดความจริง เป็นสิ่งที่ทำให้ไม่เกิดการมุสาวาททำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 4

5. สติ คือ การรู้สึกตัว ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายกุศล ทำให้ชีวิตไม่ประมาท เพราะรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว ทำให้ไม่เกลือกกลั้วกับสิ่งที่จะทำให้ชีวิตตกต่ำ เช่น สุราเมื่อคนดื่มกินก็ทำให้มึนเมาและขาดสติ การมีสติจึงทำให้ไม่ผิดศีลข้อที่ 5

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลียบเมือง ตำบลเหนือเมือง
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร ๐ ๔๓๕๑ ๘๓๖๔ โทรสาร ๐ ๔๓๕๑ ๔๖๑๘
www.roc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๗/ว ๐๖๐๕

๕ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ (IOC)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรภูริ มูลสิน

ด้วย เจ้าอธิการชัชวาล ชินวโร (อินทปิ่นโณ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๓๒๐๗๕๐๖๑๑๐๐๒ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข็มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์" มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ (IOC) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่านได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

วรภูริ มูลสิน

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
ผู้ประสานงาน นางรัชณีย์ เจริญนนท์ โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑
นักศึกษา ๐๘-๗๒๓๙-๓๐๖๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลียบเมือง ตำบลคูเมือง
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร ๐-๔๓๕๓-๘๓๖๔ โทรสาร ๐-๔๓๕๓-๔๖๑๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๗/ว ๐๒๐๔

๔ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ (IOC)

เจริญพร ดร.พิชิต กัญยาวรรณ

ด้วย เจ้าอธิการชัชวาล ชินวโร (อินทปิ่นโณ) เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๓๒๐๗๕๐๖๑๑๐๐๒ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง "บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในเขตอำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์" มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ (IOC) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการเขียนงานวิทยานิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่าน ได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณา

ขอเจริญพร

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบ (IOC)

ร้อยตรี
พิชิต กันยาวรรณ
ปลัดเทศบาลตำบลตาดทอง

098-104 8011.

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔, โทรสาร ๐-๔๓๕๑-๔๖๑๘
ผู้ประสานงาน นางรัชณีย์ เจริญนนท์ โทร ๐๘-๑๐๔๗-๒๐๐๑
นักศึกษา ๐๘-๗๒๓๙-๓๐๖๘

ภาคผนวก จ

ภาพการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระครูบริหารชัยมงคล
ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอศีขรภูมิ/เจ้าอาวาสวัดบ้านตรมไพร
วันที่ 21 เดือน ตุลาคม พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ พระครูเกษมธรรมวิสิษฐ์
รักษาการคณะอำเภอศีขรภูมิ/เจ้าอาวาสวัดทุ่งสว่างนารุ่ง
วันที่ 21 เดือน ตุลาคม พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ พระครูโกมุทสรารักษ์

เจ้าคณะตำบลหนองบัว/เจ้าอาวาสวัดหนองบัว

วันที่ 21 เดือน ตุลาคม พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ พระครูประภัสสรวิริยคุณ

เจ้าคณะตำบลคาละแมะ/เจ้าอาวาสวัดหนองจอก

วันที่ 1 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ พระปลัดลือชา อาทโร

เจ้าคณะตำบลแตล/เจ้าอาวาสวัดพรมศิลาแตล

วันที่ 23 เดือน ตุลาคม พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ พระครูเวฬุวนาภิรักษ์

เจ้าคณะตำบลขวาวใหญ่/เจ้าอาวาสวัดวัดเวฬุวันหนองไผ่

วันที่ 20 เดือน ตุลาคม พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ พระครูปัญญาสิริธรรมพิมล
เจ้าคณะตำบลจารพัต/เจ้าอาวาสวัดศิริสดอชัย
วันที่ 21 เดือน ตุลาคม พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ พระครูใบฎีกาอิสรา มหาวายาโม
รักษาการเจ้าคณะตำบลตรึม/เจ้าอาวาสวัดบ้านหัวแรต
วันที่ 21 เดือน ตุลาคม พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ พระครูธีระปุญญาธร
เจ้าคณะตำบลยาง/วัดศรีอาเสก
วันที่ 2 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ พระครูกิตติธรรมประสาธน์
รักษาการเจ้าคณะตำบลระแงง/เจ้าอาวาสวัดบ้านยางเตี้ย
วันที่ 22 เดือน ตุลาคม พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ เจ้าอธิการคำพัน สิริจนฺโท
เจ้าคณะตำบลกุดหวาย/เจ้าอาวาสวัดใหม่ชัยมงคล
วันที่ 22 เดือน ตุลาคม พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ พระครูสุนันทวรคุณ
เจ้าคณะตำบลหนองเหล็ก/เจ้าอาวาสวัดสำราญราษฎร์สามัคคี
วันที่ 21 เดือน ตุลาคม พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ พระครูพิบูลพัฒนประสุต
เจ้าคณะตำบลช่างปี่/เจ้าอาวาสวัดบ้านข่า
วันที่ 22 เดือน ตุลาคม พ.ศ 2565

สัมภาษณ์ พระครูอนุกูวีรกิจ
เจ้าคณะตำบลตรมไพร/เจ้าอาวาสวัดบ้านตรมไพร
วันที่ 21 เดือน ตุลาคม พ.ศ 2565

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล	เจ้าอธิการชัชวาล ชินวโร (อินทปิ่นโณ)
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ.2512
อายุ	52 ปี
พรรษา	32 พรรษา
ที่อยู่	วัดโคกอาโพนสวาย ตำบลช่างปี่ อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์
วุฒิการศึกษา	
พ.ศ 2553	สำเร็จการศึกษามัธยมตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเมืองสุรินทร์
พ.ศ 2556	สำเร็จการศึกษามัธยมตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเมืองสุรินทร์
พ.ศ 2562	สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี รบ .(รัฐศาสตร์บัณฑิต) จากมหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยร้อยเอ็ด
ปัจจุบัน	กำลังศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
เบอร์โทร	0872393068
E-mail	chat 41666 c @ g mail.com